

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Tímová kohézia a tímový úspech v elitných mládežníckych
športových družstvách**

Dizertačná práca

Školiteľ:

Prof. PhDr. Pavel Slepíčka, DrSc.

Vypracoval:

Mgr. Pavol Šiška

Praha, Česká republika

Prehlasujem, že dizertačnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetky použité informačné zdroje a literatúru. Táto práca ani jej podstatná časť nebola predložená k získaniu iného alebo rovnakého akademického titulu.

V Prahe, dňa

.....

Mgr. Pavol Šiška

Evidenčný list

Súhlasím so zapožičaním mojej dizertačnej práce k študijným účelom. Užívateľ svojím podpisom potvrdzuje, že túto dizertačnú prácu použil k štúdiu a prehlasuje, že ju uvedie medzi použitými literárnymi prameňmi.

Meno a priezvisko:

Fakulta / katedra:

Dátum požičania:

Podpis:

POĎAKOVANIE

Rád by som využil túto príležitosť a poďakoval ľuďom, ktorí významnou mierou prispeli k realizácii tejto dizertačnej práce. Na začiatok sa chcem poďakovať môjmu školiteľovi Prof. Pavlovi Slepíčkovi za jeho vedenie, rady a pripomienky, ktoré mi dával v priebehu celého štúdia, predovšetkým si však vážim podporu, ktorú som od neho dostal počas mojej zahraničnej stáže. Ďalej, by som rád poďakoval Dr. Jiřímu Mudrákovi za pomoc, rady a spoločné rozhovory počas celých štyroch rokov. Čokoľvek som potreboval, vždy som vedel, že na teba sa môžem obrátiť.

Moja veľká vďačnosť patrí i Dr. Markovi Eysovi a študentom z jeho laboratória Skupinovej dynamiky v športe a pohybových aktivitách (Alex Benson, Blair Evans, Mark Surya a Steven Bowes) za ich trpezlivosť, odborné rady a návrhy na zlepšenie tejto dizertačnej práce v priebehu moju štúdia na Wilfrid Laurier Univerzity v Ontáriu v Kanade.

Špeciálne poďakovanie by som chcel vysloviť Matthewovi a Maggi Karabelovcom a ich rodinám za starostlivosť a láskavosť, ktorou ma obklopovali v priebehu mojej stáže v Kanade. Na chvíľe strávené s vami nikdy nezabudnem.

Okrem toho, by som sa chcel poďakovať za pomoc pri realizácii terénneho šetrenia Dr. Silvii Priklerovej a svoju zásluhu majú i participujúci tréneri a ich družstvá, pretože bez ich účasti by uskutočnenie výskumov v tejto práci nebolo nemožné.

Popri vyššie uvedených jednotlivcoch, by som chcel poďakovať niekoľkým osobám, ktoré som stretol v priebehu môjho štúdia a som hrdý na to, že ich môžem nazývať priateľmi. Konkrétne, Martin Fabián, Richard Nagy a Mikuláš Hank, veľmi si cením povzbudenie a podporu, ktorú ste mi dávali.

Keďže, táto práca sa zaoberá skupinovú súdržnosťou, tak nakoniec, moje najväčšie poďakovanie patrí skupine, ktorá je zo všetkých najsúdržnejšia, moja rodina. Mama, otec, sestra a brat, ďakujem vám za každú jednu vec, ktorú ste pre mňa urobili. Bez vás by táto práca určite neexistovala.

SPOLUAUTORSTVO

Materiály zahrnuté v tomto dokumente¹ pochádzajú z mojej originálnej práce, avšak rád by som uviedol osoby, ktoré so mnou spolupracovali. Môj školiteľ Prof. Pavel Slepíčka z Fakulty telesnej výchovy a športu, Univerzity Karlovy v Prahe, Dr. Mark Eys z Wilfrid Laurier Univerzity v Kanade, Ph.D študent Alex Benson z Wilfrid Laurier Univerzity v Kanade, Dr. Silvia Priklerová z Fakulty telesnej výchovy športu, Univerzity Komenského v Bratislave, Dr. Jiří Mudrák z Fakulty telesnej výchovy a športu, Univerzity Karlovy v Prahe. Predovšetkým Prof. Pavel Slepíčka, Dr. Mark Eys a Alex Benson mi poskytli priebežné vedenie a rady a tým výrazne prispeli k realizácii predkladanej dizertačnej práce.

---

¹Táto dizertačná práca vznikla v rámci projektu Špecifického vysokoškolského výskumu 26762 a s podporou výskumného zámeru MŠMT ČR MSM 0021620864.

ABSTRAKT

Hlavným cieľom tejto dizertačnej práce bolo preskúmať vzťah medzi skupinovou kohéziou a športovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách. Splnenie hlavného cieľa si vyžiadalo ďalší významný cieľ, adaptáciu anglického dotazníka vyvinutého na meranie skupinovej kohézie v mládežníckych športových družstvách do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky a pilotnú štandardizáciu pre výskumné použitie (Dotazník športového prostredia pre mládež, angl. Youth Sport Environment Questionnaire; YSEQ; Eys, Loughhead, Bray, & Carron, 2009b).

Dosiahnutie sekundárneho cieľa si vyžiadalo tri fázy výskumu. Vo fáze číslo jedna bol Dotazník športového prostredia pre mládež (YSEQ) preložený do českého a slovenského jazyka metódou spätného paralelného prekladu originálnej verzie. Vo fáze číslo dva boli preložené dotazníky posudzované odbornými vyšetrovateľmi ($N = 2$) a športovcami ($N = 52$), ktorých úlohou bolo zhodnotenie zrozumiteľnosti inštrukcií a položiek. V poslednej fáze bola použitá konfirmatorná faktorová analýza na hodnotenie odpovedí z českej a slovenskej verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež získaných s nezávislým súborom ($N = 352$) tvoreným elitnými mládežníckymi športovcami. Celý tento proces rezultoval k vyvinutiu českej a slovenskej verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež umožňujúcich diagnostikovať skupinovú kohéziu v mládežníckych športových družstvách v našich podmienkach.

Aby sme dôkladne preskúmali hlavný cieľ práce rozhodli sme sa pre oba kvantitatívny i kvalitatívny výskum. V kvantitatívnom výskume sme prostredníctvom štatistickej techniky štruktúrneho modelovania preskúmali smerovanie potenciálneho „kauzálného“ vzťahu medzi kohéziou a úspechom cez longitudinálny „cross-lagged“ panelový model. Výskumná vzorka pozostávala z elitných mládežníckych futbalových a hádzanárskych hráčov/čiek ($N = 337$). Skupinovú kohéziu a športový úspech sme merali uprostred a na konci jednej súťažnej sezóny, časový interval medzi meraniami bol približne 4 až 5 mesiacov. Výsledky indikovali, že tímový úspech uprostred sezóny signifikantne predikoval úroveň skupinovej kohézie na konci sezóny, avšak vnímanie skupinovej kohézie v strede sezóny signifikantne nepredikovalo tímový úspech na jej konci. S prihliadnutím na niektoré limitácie týkajúce sa výskumného designu a súboru

sa zdá, že vzťah výkon-ku-kohézii je silnejší ako kohézia-k-výkonu v elitných mládežníckych družstvách. Teoretické a aplikovateľné dôsledky sú diskutované.

V kvalitatívnom výskume sme prostredníctvom rozhovorov s trénermi preskúmali ako vnímajú problematiku kohézie a výkonu v elitných mládežníckych družstvách. Navyše sme sa snažili naviazať na zistenia z kvantitatívneho výskumu. Konkrétne, snažili sme sa porozumieť prečo tímový úspech signifikantne predikoval vnímanie skupinovej kohézie a prečo vnímanie skupinovej kohézie signifikantne nepredikovalo tímový úspech v elitných futbalových a hádzanárskych družstvách. Výskumnú vzorku tvorilo 17 mužov a 2 ženy, ktorí reprezentujú elitných mládežníckych trénerov z dvoch typov športov: futbal a hádzaná. Realizáciou tohto kvalitatívneho šetrenia sme objavili nové tendencie týkajúce sa vzťahu medzi kohéziou a výkonom. Analýza pološtrukturovaných rozhovorov s trénermi identifikovala nasledujúce témy (a) skupinová kohézie v športe (b) skupinová kohézia a športový výkon v elitných mládežníckych družstvách (c) determinanty ovplyvňujúce úroveň skupinovej kohézie. Teoretické a praktické implikácie viažuce za k vzťahu medzi kohéziou a výkonom sú diskutované v práci.

Kľúčové slová: skupinová kohézia, tímový úspech, mládež, longitudinálny výskum, štandardizácia, konfirmatorná faktorová analýza, elitné športové družstvá

ABSTRACT

The main aim of this dissertation was to examine the relationship between team success and team cohesiveness with a sample of elite youth sport teams. The secondary aim of this international thesis was to translate and analyze the psychometric properties of responses to the Czech and Slovak versions of the Youth Sport Environment Questionnaire (YSEQ; Eys, Loughhead, Bray, & Carron, 2009b) in a sample of elite youth handball and soccer players.

The accomplishment of the second purpose involved three phases of research. First, the questionnaire was translated into the Czech and Slovak languages by method of parallel back-translation. In Phase 2, feedback was sought on the translated versions of each questionnaire from both researchers ($N = 2$) and athletes ($N = 52$) to ensure the clarity of the instructions and the readability of the items. Subsequent confirmatory analyses in the final phase provided an adequate fitting model for both Czech and Slovak versions with an independent sample ($N = 352$) from youth sport teams. These results offer further support to Eys et al.'s (2009b) proposed two dimensional model underlying their measure of cohesion for youth sport groups.

In terms of the general purpose, we employed structural equation modeling to examine the direction of that relationship via a cross-lagged design. The sample consisted of elite youth handball and soccer players ($N = 337$) from the Czech and Slovak Republics. We assessed team cohesion and performance at the midpoint and near the end of a single competitive season, a time which spanned approximately fourth months. Results indicated that team success at the midpoint of the season significantly predicted increases in perceptions of team cohesion later in the season, whereas perceptions of team cohesion did not significantly predict success later in the season. Within some limits regarding the design and sample, it appears that the performance-to-cohesion relationship is stronger than the cohesion-to-performance relationship in elite youth sport teams. Theoretical and applied implications are discussed.

Moreover, we gained an insight about the nature of the relationship between cohesion and performance in elite youth sport teams through the experiences of coaches who have led elite youth athletes. More specially, we gained an understanding of why is the performance-to-cohesion relationship was stronger than the cohesion-to-performance relationship with the sample of elite youth handball and soccer players.

Semistructured interviews with 17 male and 2 female Czech and Slovak coaches from two team sports: soccer and handball. Clear trends regarding the cohesion-performance relationship emerged. Overall, coaches indicated (a) group cohesion in sport (b) group cohesion and sport performance in elite youth teams (c) determinates that influence the level of group cohesion. Practical and theoretical implications pertaining to the cohesion-performance relationship are discussed.

Keywords: group cohesion, team success, youth, longitudinal study, translation, confirmatory factor analysis, elite team sports

OBSAH

PREDSLOV	15
I. TEORETICKÁ ČASŤ	18
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY	19
1.1. Skupinová dynamika	19
1.1.1. Charakteristika pojmu sociálna skupina	19
1.1.2. Konceptuálny model na štúdium športových skupín	21
1.2. Skupinová kohézia v psychológii športu	23
1.2.1. Definícia skupinovej kohézie	23
1.3. Prístupy k meraniu skupinovej kohézie v športe	26
1.3.1. Aplikácia Dotazníka skupinového prostredia (GEQ) v rôznych sociálnokultúrnych prostrediach	30
2. KOHÉZIA AKO VÝSKUMNÝ PROBLÉM	32
2.1. Vzťahy skupinovej kohézie s inými premennými v skupinovej dynamike ..	32
2.2. Vzťah medzi skupinovou kohéziou a úspechom v športe	34
2.3. Potenciálne negatívne aspekty skupinovej kohézie ako vedeckého konštruktú	38
II. VÝSKUMNÁ ČASŤ	40
3. VÝSKUMNÝ PROBLÉM A VEDECKÁ OTÁZKA	41
4. CIELE A HYPOTÉZY	42
4.1. Ciele	42
4.2. Hypotézy	42
5. METODIKA	43
5.1. Výskumný design	43
5.2. Kvantitatívne výskumné metódy	43
5.2.1. Výskumný súbor	43
5.2.2. Metódy	44
5.2.3. Procedúra a Design	45
5.3. Kvalitatívne výskumné metódy	47

5.3.1. Participanti	47
5.3.2. Metóda zberu dát	47
5.4. Analýza dát	48
5.4.1. Analýza kvantitatívnych dát	48
5.4.2. Analýza kvalitatívnych dát	53
5.5. Harmonogram realizácie dizertačnej práce	54
5.6. Proces adaptácie Dotazníka športového prostredia pre mládež	55
6. VÝSLEDKY	58
6.1. Konfirmatorná faktorová analýza	58
6.2. Kvantitatívna analýza skupinovej kohézie a úspechu	67
6.3. Kvalitatívna analýza skupinovej kohézie a výkonu	75
7. DISKUSIA	85
8. ZÁVER	95
9. PREHĽAD BIBLIOGRAFICKÝCH CITÁCIÍ	98
PRÍLOHY	109

ZOZNAM OBRÁZKOV

	Str.
Obrázok 1	Konceptuálny model na štúdium športových družstiev..... 22
Obrázok 2	Dve perspektívy skupinovej kohézie.....24
Obrázok 3	Konceptuálny model skupinovej kohézie v športových družstvách.....25
Obrázok 4	Konceptuálny príklad sociogramu..... 26
Obrázok 5	Všeobecný konceptuálny model na skúmanie faktorov korelovaných s kohéziou v športových a pohybových skupinách družstiev..... 33
Obrázok 6	Smerovanie vzťahu medzi kohéziou a výkonom z výsledkov z meta-analý.....37
Obrázok 7	Konceptuálny model longitudinálneho „cross-lagged“ designu, kde kohézia a úspech sú merané dvakrát..... 46
Obrázok 8	Konceptuálny príklad modelu z konfirmatornej faktorovej analýzy z dvoma faktormi..... 51
Obrázok 9	Path diagram z počiatočnej CFA pre celý súbor..... 59
Obrázok 10	Path diagram z počiatočnej CFA pre českú verziu..... 60
Obrázok 11	Path diagram z počiatočnej CFA pre slovenskú verziu.....61
Obrázok 12	Path diagram z druhej CFA pre celý súbor..... 63
Obrázok 13	Path diagram z druhej CFA pre českú verziu.....64
Obrázok 14	Path diagram z druhej CFA pre slovenskú verziu.....65
Obrázok 15	Model 1 testuje hypotézu H1 medzi úlohovou kohéziou a úspechom..... 69
Obrázok 16	Model 2 testuje hypotézu H1 medzi sociálnou kohéziou a úspechom.....71

ZOZNAM TABULIEK

	Str.
Tabuľka 1	Sumarizácia nástrojov na meranie skupinovej kohézie v športových tímoch..... 30
Tabuľka 2	Model fit indikátory pre celý súbor z počiatočnej CFA..... 59
Tabuľka 3	Model fit indikátory pre českú verziu z počiatočnej CFA... 60
Tabuľka 4	Model fit indikátory pre slovenskú verziu z počiatočnej CFA..... 61
Tabuľka 5	Model fit indikátory pre celý súbor z druhej CFA..... 62
Tabuľka 6	Model fit indikátory pre českú verziu z druhej CFA..... 63
Tabuľka 7	Model fit indikátory pre slovenskú verziu z druhej CFA..... 64
Tabuľka 8	Deskriptívna štatistika a štandardizované faktory zaťaženia z počiatočnej konfirmatornej faktorovej analýzy..... 66
Tabuľka 9	Deskriptívna štatistika a štandardizované faktory zaťaženia z druhej konfirmatornej faktorovej analýzy..... 67
Tabuľka 10	Deskriptívna štatistika tímovej kohézie a úspechu..... 68
Tabuľka 11	Model fit indikátory pre Model 1 testujúci úlohovú kohéziu a úspech..... 69
Tabuľka 12	Model fit indikátory pre Model 2 testujúci sociálnu kohéziu a úspech..... 70
Tabuľka 13	Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2) pre celý súbor..... 72
Tabuľka 14	Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2) v chlapčenských družstvách..... 73
Tabuľka 15	Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2) v dievčenských družstvách..... 74
Tabuľka 16	Sumarizácia hlavných tém a sub-tém z pološtrukturovaných rozhovorov..... 76

ZOZNAM PRÍLOH

	Str.
PRÍLOHA A	Originálna anglická verzia dotazníka YSEQ..... 110
PRÍLOHA B	Česká verzia dotazníka YSEQ..... 112
PRÍLOHA C	Slovenská verzia dotazníka YSEQ..... 116
PRÍLOHA D	Súbor posielaný do športových klubov..... 119

PREDSLOV

Po celé stáročia je súdržnosť považovaná za kľúčový faktor úspechu skupiny. Najstaršie záznamy o súdržnosti sú vo vojenských spisoch, ktoré opisujú boje v starovekom Grécku (Siebold, 1999). Konkrétne vojna v roku 480 p.n.l. medzi spartanskými bojovníkmi a perzskou armádou je známym príkladom na znázornenie významnosti skupinovej súdržnosti. Oslabení Spartania dokázali udržať ich krajinu niekoľko dní proti mocným Peržanom, pričom sa prezentovali nielen fyzickou silou, ale najmä jednotou. Stáli bok po boku, štít vedľa štítu v úzkom priesmyku, aby zabránili perzskému vpádu. Tento odvážny čin Spartanov je dodnes považovaný za symbol jednoty a súdržnosti.

Rovnako i v športe sa tímovej kohézii pripisuje jedna z rozhodujúcich úloh po celé desaťročia. Vrcholové športové podujatia nás veľakrát upozorňujú na skutočnosť, že efektívne družstvá sú viac než len zbierkou talentovaných jedincov a preto nie je prekvapením, že viaceré významné športové celky ako sú FC Barcelona, Manchester United, Chicago Bulls, či Toronto Maple Leafs pripisujú svoj triumf práve tímovej práci. Avšak, športová prax prináša množstvo prípadov toho, keď vysoko talentovaní a výkonní jedinci nevytvoria rovnako výkonnú skupinu. Na futbalovom šampionáte v Južnej Afrike v roku 2010 sa odohral príklad, kde talent rozhodne nechýbal, no nedostatok tímovej súdržnosti spôsobil doslova „rozpad futbalového družstva“. Účinkovanie francúzskeho národného tímu bolo sprevádzané vnútroskupinovými konfliktami medzi hráčmi, konfliktami s trénerom, či dokonca aj bojkotom tréningov, čo jednoznačne poukazuje na nízku úroveň kohézie. Francúzi sa umiestili na poslednom mieste v skupine a počas celého turnaja dokázali streliť len jeden gól. Vladimír Šmicer (2010) komentoval tú aféru slovami: „A znova sme pri tej partii, ktorá v tomto prípade neexistovala“. Slepíčka, Hošek a Hátlová (2006) takéto situácie popisujú, ako zlyhania družstiev „nabitých“ športovými hviezdami neschopnými intenzívnejšej spolupráce a vzájomnej úlohovej i emocionálnej podpory, čo je nevyhnutnou podmienkou pre vytvorenie efektívneho športového družstva.

Na druhej strane si môžeme pripomenúť víťazstvá, ktoré odrážajú dôležitosť skupinovej kohézie pri úspechu športového kolektívu. Napríklad v roku 2004 mal favorizovaný tím Los Angeles „Lakers“ poraziť Detroit „Pistons“ a vyhrať Národnú basketbalovú ligu (NBA), ale zvíťazil Detroit. Rob Peterson (2004) bývalý

basketbalový hráč a tréner tvrdí, že úspech Detroitu na úkor Los Angeles bol výsledkom rozdielov v 5 dôležitých aspektoch: rýchlosť, zdravotný stav, agresivita, inteligencia a kohézia. Pokiaľ ide o posledný uvedený aspekt kohéziu tak, Peterson poznamenáva, že: "Keď vidíte hrať „Pistons“, máte pocit, že hrajú ako tím. Keď sa dívate na „Lakers“ máte pocit že je Shaq (Shaquille O'Neil) a Kobe (Kobe Bryant) a nikto iný".

Vyššie uvedené príklady zobrazujú skupinovú kohéziu ako faktor, ktorý zohral kľúčovú rolu, či už pri úspechu, alebo neúspechu skupiny. Ale je to skutočne pravda? Nie sú tieto situácie a im podobné len náhodami? Je úroveň skupinovej kohézie príčinou toho, či skupina bude úspešná lebo nie? Majú uvedené príklady podporu vo vedeckých výskumoch, ktoré skúmali vzťah medzi kohéziou a výkonom v športe? Čo vlastne vie veda o skupinovej súdržnosti v športových družstvách?

V strede záujmu teoretickej časti tejto dizertačnej práce je nájsť odpovede na vyššie položené otázky ako nám ich ponúka psychológia športu a zhrnúť súčasné vedecké poznatky o vzťahu medzi kohéziou a výkonom v športe. Vo výskumnej časti práce ďalej rozvíjame tematiku skupinovej súdržnosti v kontexte športu. Hlavným cieľom tejto časti je preskúmanie vzťahu medzi tímovou kohéziou a športovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách, ktoré nadväzuje na súčasné empirické výskumy v tejto problematike (Carron, Eys, & Burke, 2007; Eys, Loughhead, Bray & Carron, 2009b).

Aby sme dôkladne preskúmali hlavný cieľ výskumnej časti práce rozhodli sme sa pre oba výskumné prístupy: kvantitatívny i kvalitatívny výskum. Hlavným prístupom je kvantitatívny výskum, v ktorom najprv v počiatočnej fáze pomocou štatistickej techniky štruktúrneho modelovania overíme štruktúru preložených verzii (českej a slovenskej) Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b), pri adaptácii tohto anglického dotazníka (vyvinutého na meranie skupinovej kohézie v mládežníckych športových družstvách) pre sociálnokultúrne prostredie a výskumné použitie v Českej a Slovenskej republike. Nasledujúcou a zároveň primárnou časťou kvantitatívneho výskumu v tejto práci je samotné longitudinálne šetrenie, ktoré nám umožňuje testovať smerovanie potenciálnej „kauzality“ medzi skupinovú kohéziou a športovým úspechom.

Doplňujúcim prístupom vo výskumnej časti je kvalitatívny výskum (pološtruktúrované rozhovory), kde sa zameriavame na hlbšie preskúmanie súvislostí medzi kohéziou a výkonom z pohľadu samotných vrcholových mládežníckych trénerov. Celá výskumná časť práce je pre lepšiu prehľadnosť zorganizovaná podľa toho o aký

výskum sa jedná, kvantitatívny alebo o kvalitatívny. A až na konci dizertačnej práce v časti záver sú tieto dva prístupy a výsledky z nich získané prepojené do vedeckých súvislostí, poznatkov a záverov práce.

I. Teoretická část'

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

1.1. Skupinová dynamika

Skupinová kohézia ako hlavná tematika tejto dizertačnej práce patrí do vedeckej oblasti nazývanej skupinová dynamika. Pojem skupinová dynamika prvýkrát použil a popísal vo svojej práci Kurt Lewin už v roku 1943. Skupinová dynamika je definovaná ako „výskumná oblasť venovaná získavaniu poznatkov o podstate a vývoji skupín, vývoja vzájomných vzťahov medzi ich členmi, inými skupinami a väčšími inštitúciami“ (Cartwright & Zander, 1968, s. 7). Autori zaoberajúci sa skupinovou dynamikou v Československu ju chápu podobne, napríklad Kožnar (1992) ju definuje ako „súhrn komplexných a vzájomných síl i proti síl, pôsobiacich v spoločnom sociálnom prostredí, v skupine. Skupinová dynamika je daná celým skupinovým dianím, cieľmi a normami skupiny, jej štruktúrou, pozíciami a rolami v skupine, skupinovými interakciami a vývojom skupinových vzťahov i celej skupiny. Vzniká a vytvára sa spolu so vznikom a zahájením práce skupiny a je v určitom zmysle charakteristikou každej skupiny“ (s. 5). Množstvo ďalších autorov explicitne vníma ako súčasť definície skupinovej dynamiky i skupinovú kohéziu, tenziu a vodcovstvo (napr. Forsyth, 2006; Hackman, 2002; Kratochvíl, 2005; McGrath, 1984).

Štúdium skupinovej dynamiky v športových a pohybových aktivitách začalo v Severnej Amerike v neskorých 60. rokoch 20. Storočia. Za zakladateľov tejto subdisciplíny športovej psychológie (Gill, 2000), možno považovať Alberta Carrona, Rainera Martensa, Packianathana Chelladurai a Davida Yukelsonu, ktorí skúmali skupinovú kohéziu, vodcovstvo a komunikáciu v športových kolektívoch. Vedecké štúdie v ďalších častiach tejto práce pochádzajú predovšetkým z tejto výskumnej oblasti a vzťahujú sa k športu. Avšak, väčšina predkladaných teórií a modelov má korene v oblastiach sociológie, či psychológie.

1.1.1. Charakteristika pojmu sociálna skupina

Keďže skupinová kohézia ako skupinový jav má svoju poznatkovú históriu vychádzajúcu predovšetkým z pohľadu na skupinu (Šiška & Slepíčka, 2011) na úvod je dôležité si zadať pojem skupina. Jeden z autorov zaoberajúcich sa touto problematikou Shaw (1981) tvrdil, že všetky skupiny majú spoločnú jednu vec: *interakciu medzi členmi*. A tento argument sa odráža i v jeho chápaní skupiny „ako

dvoch a viacerých ľudí, ktorí pôsobia a ovplyvňujú jeden druhého“ (s. 8). Iný autor, McGrath (1984) konštatuje, že skupina „nie je len akýkoľvek súhrn dvoch a viacerých ľudí“ a preto definoval skupinu ako „sociálny celok obsahujúci vzájomné poznanie a potenciálne vzájomné pôsobenie“ (McGrath, 1984, s. 7). Všeobecne možno povedať, že každá skupina je ako všetky ostatné skupiny, ako niektoré iné a ako žiadna iná skupina. Terapeutická skupina, sociálna skupina a športová skupina sú podobné v nejakých znakoch, ale diametrálne rozdielne v množstve iných aspektoch. Preto vedci študujú rôzne typy skupín a odlišnosti medzi nimi. Každá skupina spadá do početných kategórií alebo typov, ktoré zdôrazňuje dôležité aspekty o „*povahe skupiny*“ (Carron, Hausenblas, & Eys, 2005).

Klasifikácia sociálnych skupín

Každá skupina je jedinečná, pretože sa skladá z členov s jedinečnými vlastnosťami a správaním, ktorí sa vzájomne ovplyvňujú. Preto sa skupiny vždy odlišujú i keď sú z časti tvorené rovnakými členmi. V sociálnej psychológii sa často používa delenie podľa povahy vzťahov v skupine a to na *formálne* a *neformálne* (Nakonečný, 1999). Formálna skupina je vytvorená za nejakým cieľom (napr. školské triedy, športové družstvá) a často je daná tým, že členovia musia splniť určité kritéria pre prijatie (napr. prijímacie skúšky). Naopak neformálna skupina vzniká spontánne, na základe osobných vzťahov, vzájomných sympatií a náklonností. Príkladom neformálnej skupiny je rodina. Dôležité je spomenúť, že v rámci formálnej skupiny sa môžu vytvárať neformálne zoskupenia (napr. Lovaš, 2008; Řezáč, 1998).

Ďalej podľa intimity vzájomných interakcií (blízkosti vzťahov) a vplyvu na jedinca sa skupiny delia na *primárne* a *sekundárne*. Primárna skupina sa vyznačuje veľmi blízkymi interakciami a hlbokými vzťahmi medzi členmi, ktorí sa vzájomne značne ovplyvňujú. Sekundárna skupina je charakteristická tým, že vzťahy sú neosobnejšie a viac formálnejšie, čo môže byť zapríčinené napríklad väčším počtom členov.

Podľa vzťahov jedinca ku skupine sa rozlišujú skupiny na *členské* a *referenčné*. Členská skupina je taká, do ktorej jedinec patrí ako jej právoplatný člen. Na druhej strane referenčná skupina je taká, ktorej členom jedinec nie je, ale chcel by sa ním stať, prípadne sa s danou skupinou zrovnáva a snaží sa chovať ako jej členovia (Hermochová, 2006).

Na základe doby existencie sa skupiny členia na *trvalé* a *dočasné*. Človek môže byť členom skupiny rôzne dlhú dobu napríklad niekoľko minút, hodín, dní, týždňov,

mesiacov, rokov. Pokiaľ skupiny trvajú nejakú dobu jedná sa o dočasné skupiny, naproti tomu existujú skupiny, ktorých trvanie prebieha po stáročia a asi nikdy nezaniknú (napr. náboženská skupina, rodina), jedná sa o tzv. trvalé skupiny.

A nakoniec často používané delenie podľa veľkosti na skupiny: *veľké, stredné a malé*. Za veľkú sociálnu skupinu možno považovať skupinu s viac ako 50 členmi a typickým príkladom môže byť (napr. etnická skupina alebo národ). Za strednú skupinu môžeme považovať napr. menšiu firmu, ktorá ma približne od 25 do 50 osôb. Z hľadiska veľkosti je posledným typom malá skupina, ktorá je charakteristická počtom jedincov do 20 až 25 (Nakonečný, 1999).

Športový kolektív ako sociálna skupina

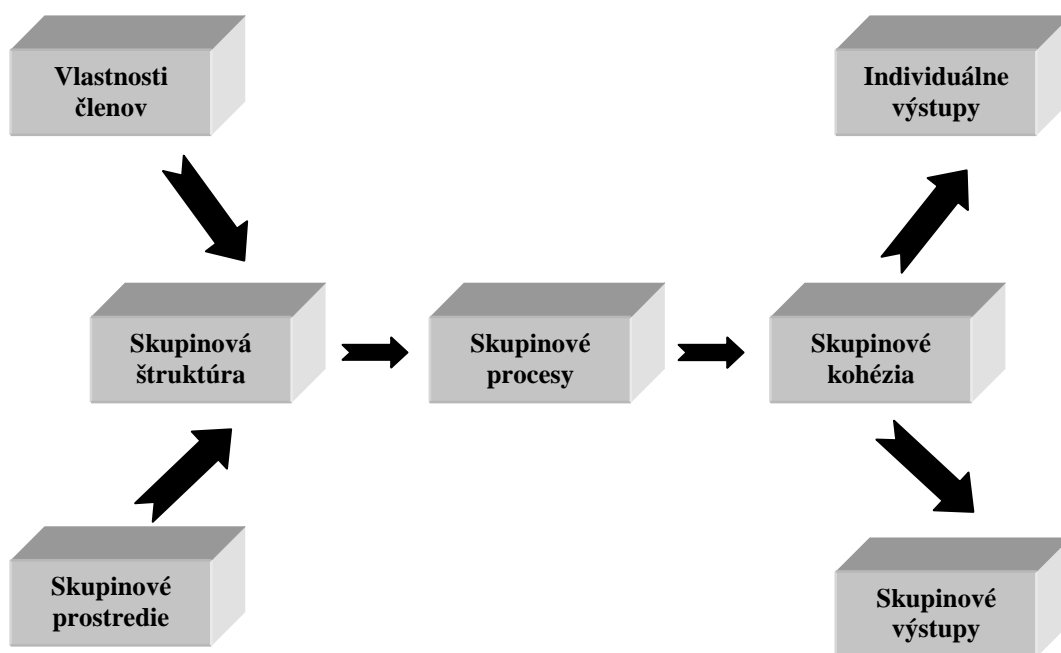
Vo všeobecnej rovine športový kolektív patrí z sociálno-psychologického hľadiska do malých sociálnych skupín, ktoré majú svoju vymedzenú vnútornú stavbu a usporiadanie. Řezáč (1998) charakterizuje malú sociálnu skupinu ako „zoskupenie ľudí, ktorí sú navzájom v priamej interakcii a komunikácii, majú blízke alebo rovnaké ciele či hodnoty a naplnenie svojich individuálnych cieľov odvodzujú (očakávajú) od skupiny, sú zaradení do relatívne stabilného systému pozícií a rolí (skupinovej štruktúry), rešpektujú normy skupinového života (t.j. pravidla regulujúce medzi osobné vzťahy a priebeh spoločenských činností)“ (s. 160). Podobnú a rovnako tak pomerne vyčerpávajúcu definíciu športového tímu je možné nájsť v psychológii športu. Carron a Eys (2012) ho opisujú ako „zoskupenie dvoch alebo viacerých jedincov, ktorí vnímajú rovnakú identitu, majú spoločné ciele, podieľajú sa na spoločnom osude, sú vystavení vzájomnej interakcii a určitým spôsobom komunikácie, disponujú spoločným vnímaním o štruktúre skupiny, sú osobne a inštrumentálne nezávislí, opätujú vzájomnú náklonnosť a považujú seba samých za skupinu“ (s. 14).

1.1.2. Konceptuálny model na štúdium športových skupín

Nebolo jednoduché zostaviť ideálny konceptuálny model na skúmanie skupín, pretože každá skupina je veľmi komplexný a dynamický systém pozícií, rolí a vzájomných vzťahov jednotlivých členov postavených na emocionálnom základe (Andrejevová, 1984). Pomerne uznávaný model navrhol McGrath (1984), ktorý vo svojom modeli zahrnul všetky relevantné premenné. Podľa McGratha podstatou skupiny je proces skupinovej interakcie: *členovia skupiny na seba vzájomne pôsobia*. McGrath v tomto modeli ďalej špecifikuje päť základných kategórií: vlastnosti členov

skupiny, vlastnosti prostredia, štruktúra skupiny, ciele skupiny a správanie jeden k druhému.

Widmeyer, Brawley, a Carron (1992) zostavili model na štúdium športových kolektívov, ktorý vychádza z pôvodného McGrathoveho (1984) všeobecného modelu. Tento lineárny konceptuálny model sa skladá z troch základných zložiek a je ilustrovaný na obrázku 1. Prvou zložkou sú tzv. „vstupné premenné“, ktorými sú vlastnosti jednotlivých členov skupiny a prostredie v skupine. Ďalšiu zložku tohto modelu tvoria skupinová štruktúra, skupinové procesy a skupinová kohézia. A nakoniec, poslednou zložkou sú tzv. „výstupné premenné“ zo športového tímu, ktorými sú individuálne produkty ako napríklad individuálny športový výkon alebo vernosť družstvu a skupinové produkty ako napríklad tímové výsledky.

Obrázok 1. Konceptuálny model na štúdium športových družstiev (Widmeyer, Brawley, & Carron, 1992).

Vzhľadom k tomu, že problematika skupinovej dynamiky je veľmi rozsiahla v tomto krátkom úvode sme sa snažili v stručnosti popísať najdôležitejšie pojmy, ktoré bezprostredne súvisia so skupinovou kohéziou. V nasledujúcich kapitolách sa venujeme špeciálne hlavnému záujmu predkladanej práce–skupinovej kohézii–, ktorá hrá tak významnú úlohu v skupinovej dynamike, že je dlhodobo považovaná za „najdôležitejšiu

vlastnosť skupiny“ (napr. Golembiewski, 1962; Lott & Lott, 1965; Weinberg & Gould, 2007).

1.2. Skupinová kohézia v psychológii športu

Médiá používajú množstvo pojmov ako „*tímová práca*“, „*tímový duch*“, „*skvelá partia*“ či „*tímová chémia*“, aby vyjadrili to, že skupina je súdržná. Všetky tieto výrazy sú len synonymami akademického termínu kohézia. Slovo kohézia pochádza z latinského slova *cohaesus*, ktoré v preklade znamená *držať spolu*. Donnelly, Carron a Chelladurai (1978) tvrdia, že neexistuje skupina, ktorá by mohla byť označená ako „*bezkohezívna*“, ak existuje skupina vždy bude existovať nejaká úroveň kohézia.

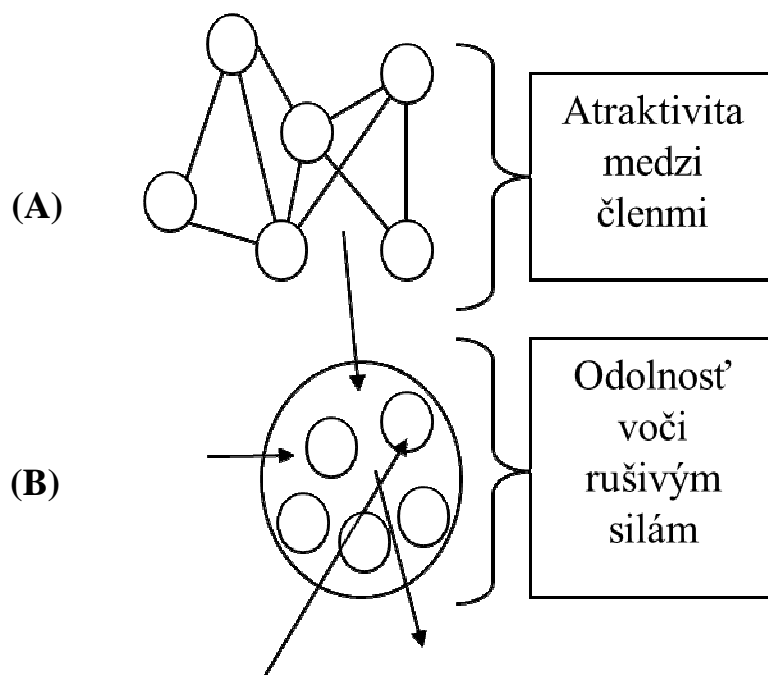
1.2.1. Definícia skupinovej kohézie

Vedecký výskum skupinovej kohézie má dlhú a bohatú tradíciu v disciplínach ako sociológia, sociálna psychológia, športová psychológia, vojenská psychológia, pedagogická psychológia a iné (Dion, 2000). Preto nie je prekvapením, že autori v týchto rôznych disciplínach definovali kohéziu mierne odlišnými spôsobmi. Carron et. al. (2005) uvádzajú, že rozdiely v definovaní kohézie odrážajú odlišné pohľady na tento komplexný konštrukt a poukazujú na problémy pri definovaní akéhokoľvek teoretického pojmu, ktorý je abstraktný, teda nie je priamo pozorovateľný.

Prístup sociálne-psychologický sa odráža u Festingera, Schachtera a Backa (1950), ktorí definujú kohéziu ako „súhrn všetkých síl, ktoré pôsobia na členov, aby zostali v skupine“ (s. 164). Tento prístup vychádza predovšetkým z analýzy komunikačných väzieb v skupine. Za sily držiace členov v skupine boli považované miera atraktivity skupiny pre ich členov a spokojnosť jedincov s členstvom v skupine. Toto je ilustrované na obrázku 2 A. Gross a Martin (1952) zastávali názor, že dáva väčší zmysel definovať kohéziu ako „odolnosť skupiny voči rušivým silám“ (s. 553). Inými slovami, napr. vysoko súdržné športové družstvo bude schopné zvládať enormný rozsah záťažových a nepriaznivých situácií vyskytujúcich sa v športovom prostredí, ktorými napríklad môžu byť prehraté zápasy, kritika v médiách, či chudobnejšie tréningové vybavenie v porovnaní s ostatnými družstvami a iné. Tento pohľad je znázornený na obrázku 2 B.

Z autorov, ktorí definovali skupinovú kohéziu v našich podmienkach je možné uviesť napríklad sociálno-psychologické chápanie kohézie u Svobodu a Vaňka (1986),

ktorí ju definujú ako „výsledok všetkých síl pôsobiacich v skupine na jej členov, aby v skupine zostali.“ (s. 133). Kačáni (1991) hovorí o súdržnosti vtedy, keď sú všetci členovia športového tímu ochotní a schopní uprednostňovať ciele kolektívu pred svojimi vlastnými osobnými cieľmi (s. 75). Slepíčka et al. (2006) chápu „súdržnosť (kohezivitu) ako silný pocit súľaležitosti vychádzajúci z intenzívnych väzieb medzi členmi.“ Dôležitosť kohézie zdôrazňuje i Gurský (2005), ktorý považuje „súdržnosť za hlavnú silu udržiavajúcu družstvo pohromade.“

Obrázok 2. Dve perspektívy na skupinovú kohéziu adaptované od (Carron et al. (2005).

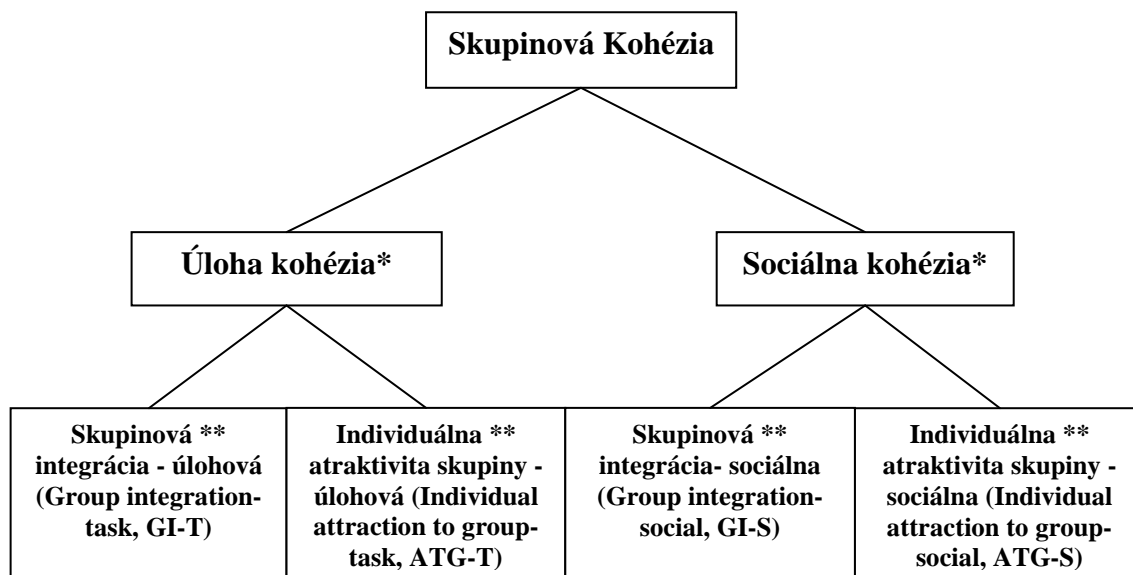
Napriek existencii odlišných definícií, v zahraničnej literatúre sa v poslednom desaťročí v psychológii športu skupinovú kohéziu definuje ako „dynamický proces, ktorý sa odráža v tendencii skupiny držať pohromade a zostať jednotný pri snahe o dosiahnutie ich spoločných cieľov a/alebo pri uspokojovaní emočných potrieb svojich členov“ (Carron, Brawley, & Widmeyer, 1998, s. 213). Silnou stránkou tejto medzinárodne uznávanej definície sú podľa Carrona a Eysa (2012) štyri hlavné charakteristiky:

1. *Multidimensionalita.* Kohézia nie je jeden faktor, ale skôr súčet niekoľkých vzájomných faktorov, ktoré sa môžu líšiť medzi skupinami (Schneider, Gruman & Coutts 2005). Napríklad hráči ostávajú v družstve, pretože majú radi svojich spoluhráčov alebo trénera, pretože pôsobenie v tíme im dáva príležitosť byť úspešný, alebo nemajú iné družstvo kde by mohli hrať a mnohé iné.

2. *Dynamika*. Kohézia nie je stabilná, mení intenzitu a úroveň počas sezóny v sociálnej i úlohovej dimenzii, v priebehu procesu formovania, vyvíjania, udržiavania a rozpustenia tímu.
3. *Inštrumentalita*. Všetky skupiny sa vytvárajú pre nejaký účel alebo cieľ. Športové družstvá, pracovné skupiny či vojenské jednotky sa tvoria pre úlohovo orientované dôvody.
4. *Emocionalita*. Všetky skupiny sprevádza kontext vývoja sociálnych vzťahov, dobrých alebo zlých, počas ich existencie. Schnieder et al. (2005) tvrdia, že nemôžete pochopiť podstatu súdržnosti ak nespoznáte, že časť toho čo drží tím jednotný je to, čo hráči cítia jeden k druhému.

K týmto základným charakteristikám Carron, Widmeyer a Brawley (1985) vyvinuli konceptuálny model, ktorý reprezentuje skupinovú kohéziu v športových družstvách. Navrhli, že existujú dva typy kohézie v každom športovom tíme: *úlohová* a *sociálna*. Úlohová kohézia sa vzťahuje k jednote členov tímu pri dosahovaní ich kolektívnych výkonových cieľov, zatiaľ čo sociálna kohézia sa týka kvality vzájomných sociálnych interakcií a tendencie tráviť čas s členmi skupiny. Paralelne s týmito dvomi typmi Carron et al. (1985) prezentovali, že členovia družstva vnímajú *skupinovú integráciu* (ako jednotná je ich skupina ako celok) a rovnako ich vlastnú *osobnú atraktivitu ku skupine*.

Obrázok 3. Konceptuálny model skupinovej kohézie v športových družstvách podľa Carron et al. (1985) adaptovaní autormi (Martin, Paradis, Eys, & Evans, 2013). Tento obrázok ilustruje dimenzie skupinovej kohézie asociované s dospelou populáciou a rovnako i s deťmi a adolescentkami. Poznámka. Jedna hviezdička (*) znázorňuje

vnímanie kohézie u detí a mládeže (9 – 18 rokov); dve hviezdička (**) znázorňujú vnímanie kohézie u dospelých športovcov.

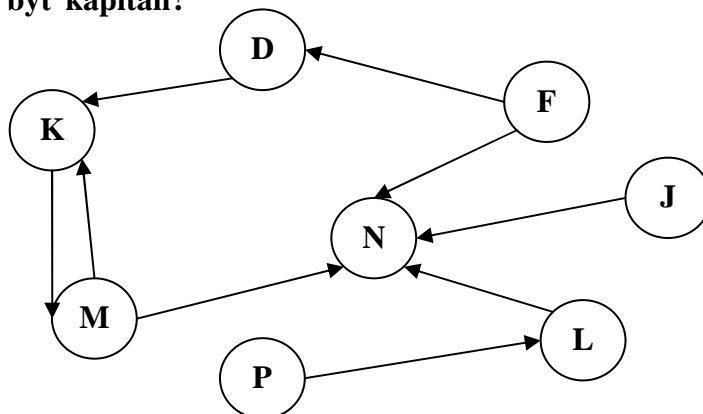
Výsledkom ich práce je štvor-dimenzionálny konceptuálny model zobrazený na obrázku 3. Jednotlivé dimenzie sú bližšie popísané na v kapitole 1.3. Prístupy k meraniu skupinovej kohézie v športe. Tento model je však identifikovaný len s dospelou populáciou športovcov (vek 18 rokov a viac). Súčasný výskum odhalil, že deti a mládež (9 – 18 rokov) nie sú schopné diferencovať medzi štyrmi dimenziami (Eys et al., 2009b), ale diferencujú len medzi úlohovými a sociálnymi aspektmi kohézie (Eys et al., 2009b, Martin, Carron, Eys, & Loughhead, 2012; Šiška, Benson, Eys, & Slepíčka, 2014).

1.3. Prístupy k meraniu skupinovej kohézie v športe

Spôsob ako lepšie pochopiť podstatu kohézie je preskúmať prístupy a možnosti na jej diagnostikovanie. Vo všeobecnosti v spoločenskovedných disciplínach je možné nájsť tradičné sociometrické prístupy, ktoré opierajú svoju metodiku o princíp výberu medzi členmi skupiny a o diagnostiku vzájomných vzťahov v skupine, ktoré sú pokladané za základ skupinovej kohézie. Zakladateľom tejto metódy je Jacob L. Moreno (1951) a z autorov, ktorí sa intenzívnejšie zaoberajú touto metódou v Česku je možné uviesť Bahbouha (2012) na Slovensku napríklad Kollárika (2004).

Informácie zo sociometrie sa najčastejšie získavajú prostredníctvom tzv. *sociogramu*² tak, že kladieme členom skupiny špecifickú otázku ako napríklad Kto by mal byť kapitán? Pre lepšie pochopenie uvádzame praktický príklad tohto prístupu k meraniu skupinovej kohézie ilustrovaný na obrázku 4.

Kto by mal byť kapitán?

² Sociogram je grafické znázornenie vzťahov v skupine a postavenie jednotlivcov

Obrázok 4. Konceptuálny príklad sociogramu. Veľké písmená reprezentujú mená hráčov v družstve.

Tieto sociometrické prístupy prinášajú kvantitatívne informácie o štruktúre väzieb v skupine, avšak v športovej praxi alebo vedeckých štúdiách sa používajú len zriedka. Jedným z dôvodov je, že použitie v skupinách nad 15 je veľmi neprehľadné (Kollárik & Sollárová, 2004). Ďalším z dôvodov je ich neschopnosť zachytiť iné dôležité faktory, napríklad motivačné faktory ovplyvňujúce nadväzovanie väzieb medzi jedincami v skupine (Šiška & Slepíčka, 2011).

V psychológii športu sa preto už po celé desaťročia na hodnotenie tímovej kohézie využívajú dotazníkové metódy, ktoré sú v praxi veľmi ľahko využiteľné a do svojich meraní zahŕňajú i ďalšie činitele. Vzhľadom k významnosti kohézie v športe, nemalé vedecké úsilie bolo vynaložené na meranie tohto konštruktu (Gruber & Grey, 1981; Lenk, 1969; Martens, Landers, & Loy, 1972; Partington & Shangi, 1992; Yukelson, Weinberg, & Jackson, 1984). Je možné uviesť predovšetkým tieto dotazníky:

- Dotazník kohezivity v športe (SCQ; Martens et al., 1972);
- Dotazník skupinovej kohézie (TCQ; Gruber & Grey, 1981);
- Multidimenzionálny dotazník športovej kohézie (MSCI; Yukelson et al., 1984);
- Dotazník skupinovej psychológie (TPQ; Partington & Shangi, 1992).

Avšak, medzinárodne uznávaným nástrojom (dotazníkom) na hodnotenie skupinovej kohézie v oblasti športu je Dotazník skupinového prostredia (angl. Group Environment Questionnaire, GEQ; Carron et al., 1985). Tento dotazník je založený na konceptuálnom modeli zobrazenom na obrázku č. 3 (v kapitole 1.2.1.), ktorý obsahuje štyri dimenzie:

1. Skupinová integrácia - úlohová (angl. Group integration-task, GI-T): do akej miery je skupina jednotná smerom k dosiahnutiu svojich inštrumentálnych cieľov (napr. ako dobre družstvo spolupracuje na hracej ploche aby vyhralo zápas);
2. Skupinová integrácia - sociálna (angl. Group integration-social, GI-S): do akej miery je skupina jednotná smerom k budovaniu sociálnych vzťahov a aktivít v rámci skupiny (napr. ako veľmi má rád športový tím trávenie spoločného času mimo športový kontext, len pre sociálne účely);

3. Individuálna atraktivita skupiny - úlohová (angl. Individual attraction to group-task, ATG-T): aké sú individuálne motívy k skupinovým cieľom (napr. ako integrovaný a motivovaný člen družstva vníma športový výkon svojho tímu);
4. Individuálna atraktivita skupiny - sociálna (angl. Individual attraction to group-social, ATG-S): aké sú individuálne motívy k budovaniu sociálnych vzťahov a aktivít v rámci skupiny (napr. ako integrovaný a motivovaný člen družstva vníma budovanie priateľstva a trávenie času s inými členmi tímu).

Kompletný Dotazník skupinového prostredia obsahuje 18 položiek a odpovede sú k dispozícii na 9 bodovej Likertovej škále zoradené na krajoch od „absolútne nesúhlasím“ (1 bod) až po „absolútne súhlasím“ (9 bodov). Vyššie skóre tak odráža silnejšie vnímanie súdržnosti. Týchto 18 položiek (otázok) je zaradených do vyššie opísaných dimenzií. Konkrétne, Skupinová integrácia - úlohová (GI-T) je reprezentovaná 5 položkami, Skupinová integrácia - sociálna (GI-S) je reprezentovaná 4 položkami, Individuálna atraktivita skupiny - úlohová (ATG-T) je zastúpená 4 položkami, a na koniec posledná dimenzia, Individuálna atraktivita skupiny - sociálna (ATG-S) je zastúpená 5 položkami. Ako príklad pre lepšie porozumenie ako sa získavajú informácie o skupinovej súdržnosti prostredníctvom dotazníkových metód uvádzame jednu položku z dimenzie Skupinová integrácia - sociálna (GI-S), hráč by odpovedal zaškrtnutím čísla na škále 1-9 (absolútne nesúhlasím – absolútne súhlasím), do akej miery súhlasí s daným tvrdením v dotazníku a vyššie označené číslo by reprezentovalo silnejšie vnímanie súdržnosti:

Členovia nášho družstva sú jednotní v úsilí dosiahnuť stanoveného cieľa

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>absolútne nesúhlasím</i>					<i>absolútne súhlasím</i>			

Avšak, autorom tohto dotazníka bolo určite jasné, že existujú limity v jeho používaní. Všeobecne povedané, GEQ bol vyvinutý na meranie kohézie v kolektívnych športových tímoch, ktorých členovia majú 18 až 30 rokov (Carron et al., 1985), a preto nie je prekvapením, že väčšina výskumov v „*kohezívnej problematike*“ sa zameriavala na dospelých športovcov v interaktívnych športoch. Vedci v súčasnosti vynaložili úsilie porozumieť kohézii i v iných populáciách, ktoré participujú v športe a športových aktivitách (napr. starší dospelí, mládež alebo deti). Napríklad, Estrabooks a Carron (2000) vyvinuli Dotazník skupinovej kohézie v pohybových aktivitách (angl. Physical

Activity Group Environment Questionnaire; PAGEQ), ktorý hodnotí skupinovú kohéziu v športových skupinách tvorených staršími dospelými (> 60 rokov). Na opačnom konci ontogenetického vývinu, Martin et al. (2012) publikovali dotazník diagnostikujúci kohéziu u detí participujúcich v športe (angl. Child Sport Cohesion Questionnaire, CSCQ) vek 9 až 12 rokov.

Špeciálne k možnostiam merania skupinovej súdržnosti v populácii, ktorá leží v stredobode pozornosti tejto dizertačnej práce, tak Carron et al. (2007) konštatovali, že „ak je kohézia najvýznamnejšia skupinovú premennú—ako mnoho autorov navrhuje—je nevyhnutné vyvinúť nástroj na jej meranie v adolescentských vekových kategóriách“ (p. 100). Vedci sa snažili použiť GEQ i napriek potenciálnym metodologickým problémom vyplývajúcich z tohto prístupu vo výskumoch realizovaných s adolescentmi (napr. Høigaard, Safvenbom, & Tønnessen, 2006; Rovio, Eskola, Kozub, Duda, & Lintunen, 2009; Borrego, Cid, & Silva, 2012). Avšak, Eys et al. (2009b) diskutovali niekoľko obmedzení s použitým GEQ ako inštrumentom na meranie kohézie v mládežníckych vekových kategóriách, ktoré sa týkajú napríklad zložitosti jazyka či použitia zmiešaných položiek (pozitívne a negatívne). Navyše, Eys et al. (2009b) poznamenávajú, že konceptuálny model na ktorom je založený GEQ nebude môcť byť akceptovaný na adolescentov, pretože oni nedokážu diferencovať medzi vyššie popísanými štyrmi dimenziami kohézie.

A tak, Eys et al. (2009b) vyvinuli Dotazník športového prostredia pre mládež (angl. Youth Sport Environment Questionnaire, YSEQ) diagnostikujúci skupinovú kohéziu v mládežníckych športových družstvách (vek 13 – 18 rokov). Finálna verzia obsahuje 18 položiek a odpovede sú k dispozícii na 9 bodovej Likertovej škále zoradené od 1 „absolútne nesúhlasím“ až po 9 „absolútne súhlasím“. Hlavnou časťou dotazníka je 16 položiek rozdelených do dvoch dimenzií: úlohová kohézia (angl. task cohesion) 8 položiek a sociálna kohézia (angl. social cohesion) 8 položiek. Okrem toho sú k týmto 16 položkám v dotazníku pridané dve reverzibilné negatívne položky—ale nie sú analyzované—pomáhajú odhaliť nevalidných participantov. Vyššie skóre tak odráža silnejšie vnímanie súdržnosti v športovom tíme.

V tabuľke 1 sú zahrnuté a v stručnosti popísané tri medzinárodné dotazníkové metódy na hodnotenie skupinovej kohézie v športových tímoch zoradené podľa vekových kategórií.

Tabuľka 1

Sumarizácia nástrojov na meranie skupinovej kohézie v športových tímoch (adaptovaná od Martin et al., 2013).

Inštrument	Dotazník skupinového prostredia (GEQ)	Dotazník športového prostredia pre mládež (YSEQ)	Dotazník športovej kohézie pre deti (CSCQ)
Autori	Carron et al., 1985	Eys et al., 2009	Martin et al., 2012
Zameranie	Dospelý	Mládež	Deti
Vek	> 18 rokov	13 – 18 rokov	9 – 12 rokov
# položiek	18	16	14
Administratívny čas	15 – 20 min.	15 – 20 min.	15 – 20 min.
Dimenzie	GI-T GI-S ATG-T ATG-S	úlohová kohézia sociálna kohézia	úlohová kohézia sociálna kohézia
Škála	1 až 9	1 až 9	1 až 5
Štylizácia položiek	12 z 18 položiek je štylizovaných negatívne	Všetky položky sú štylizované pozitívne*	Všetky položky sú štylizované pozitívne*

Poznámka (*) Dve reverzibilné negatívne položky sú pridané v týchto dotazníkoch, aby pomohli odhaliť nevalidných participantov. Tieto položky nie sú súčasťou analýzy.

1.3.1. Aplikácia Dotazník skupinového prostredia (GEQ) v rôznych sociálnokultúrnych prostrediach

Dotazník skupinového prostredia (GEQ, Carron et al., 1985) je v súčasnosti najpoužívanejším diagnostickým prostriedkom na meranie kohézie v seniorských športových družstvách v psychológii športu (Zakrajsek, Abildso, Hurst, & Watson, 2007). Silnou stránkou tohto dotazníka je predovšetkým jeho medzinárodná robustnosť. Evidenciu o tomto prinášajú jeho preklady do početného množstva rozdielnych jazykov. V roku 2002, Heuze a Fontayne vykonali prvé preloženie Dotazník skupinového prostredia (GEQ) na vyžitie vo francúzsky hovoriacich krajinách. Tento proces bol nasledovaný modifikáciami do španielčiny (Balaguer, Castillo, Moreno, Garrigues, & Soriano, 2004), chorvátčiny (Grgantov, Gabrić, & Miletić, 2008) češtiny (Prokešová & Musálek, 2011), nemčiny (Ohlert, 2012) a portugálčiny (Junior, Viera, Rosado, & Serpa, 2012). Talianská (Steca, Pala, Greco, Manzani, & D'addario, 2013), grécka

(Ntoumanis & Aggelonidis) a turecká (Gacar, 2013) verzia Dotazník skupinového prostredia (GEQ) bola použitá s výskumnými súbormi, ktoré boli tvorené profesionálnymi športovcami. Prostredníctvom týchto šetrení, ale i ďalšieho vývoja a skúmania tohto nástroja malo za následok širšie pochopenie kohézie vo všeobecnosti i v medzinárodnom rozsahu.

Kroky týkajúce sa prekladu do iných jazykov sú nevyhnutné i s mládežníckou verziou (YSEQ, Dotazník športového prostredia pre mládež), pretože z hľadiska internacionálnych perspektív pre skúmanie skupinovej kohézie bude získané poznatky možné porovnať v medzinárodnom rozsahu. Navyše, ako uvádzajú Eys et al. (2009b) z konceptuálneho hľadiska YSEQ vychádza z pôvodného štvor-dimenzionálny modelu Dotazníka skupinového prostredia (GEQ), takže sa dá predpokladať, že paralelne prekladateľské praktiky s mládežníckou verziou by mohli viesť k podobným úspešným výsledkom. Hodnotenie skupinovej kohézie u mládeži v rôznych kultúrach by mohlo ponúknuť výskumné dôkazy o robustnosti tohto modelu a rovnako i ďalšie skúmanie kohézie a jej asociáciu s ďalšími dôležitými premennými. Na druhej strane z aplikovateľných perspektív, lepšie porozumenie role, ktorú kohézia zohráva v mládežníckych športových družstvách umožní podporiť pozitívne vnímanie kohézie, ktoré môže mať široké dopady na ďalšie možnosti v športe (Spink, Wilson, & Odnokon, 2010). Toto je významný medzinárodný problém v súvislosti s budúcimi výskumami v tejto oblasti.

2. KOHÉZIA AKO VÝSKUMNÝ PROBLÉM

Kedže kohézia je významná skupinová premenná poznanie iných premenných pozitívne s ňou korelovaných bola a je dôležitá výskumná úloha pre vedcov v športovej psychológii (Carron & Eys, 2012). A preto prvým cieľom tejto kapitoly je čitateľa oboznámiť akým výskumom sa venuje športová psychológia v súvislosti so skupinovou kohéziou. Avšak, naším hlavným zámerom je zhrnúť poznatky k problematike týkajúcej sa vzťahu medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom. V psychológii športu je toto jedna z najdiskutovanejších otázok (Weinberg & Gould, 2007). Na záver, v poslednej podkapitole tejto časti práce sa venujeme potenciálnym negatívam, ktoré sa taktiež občas objavujú ako jeden s predmetov pri skúmaní skupinovej kohézie.

2.1. Vzťahy skupinovej kohézie s inými premennými vskupinovej dynamike

Pre lepšiu organizáciu vedeckého výskumu sa skúmanie súdržnosti v psychológii športu diferencuje na štyri hlavné faktory. V každom z týchto faktorov sú implikované premenné, ktoré sú predmetom záujmu vedeckých štúdií. Celý tento model na skúmanie premenných asociovaných so skupinou kohéziou je zobrazený na obrázku 5.

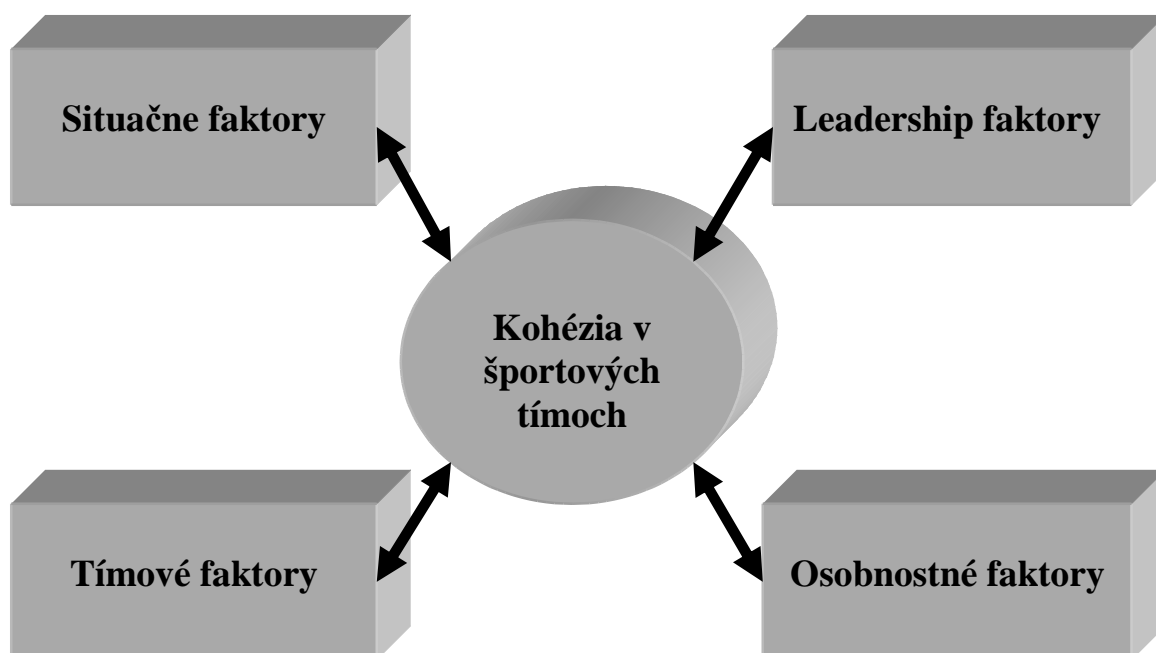
Prvými sú situačné faktory, kde spadajú premenné ako úroveň súťaže, veľkosť družstva (počet členov) a geografické hľadisko a iné. Napríklad, čo sa týka veľkosti športovej skupiny, tak všeobecne sa vychádza z tézy, že s rastom veľkosti skupiny sa súdržnosť znižuje. Na tuto skutočnosť sa zamerali dva výskumy realizované v rámci štúdie Widmeyer, Brawley & Carron (1990), ktorí účelovo zložili pre svoje sledovanie 3 a 3 rekreačné basketbalové družstvá z 3, 6 a 9 členov. Výsledky ukázali, že úlohová súdržnosť klesala s zvyšovaním počtom hráčov (sociálna kohézia však bola najvyššia v skupinách so šiestimi členmi). Druhý výskum rovnakých autorov sledoval tieto družstvá v súťaži 3 proti 3, 6 proti 6, 9 proti 9. Vnímanie úrovne skupinovej súdržnosti (úlohovej i sociálnej) bolo najsilnejšie v trojčlenných družstvách a s rastúcim počtom členov nastal progresívny pokles kohézie.

Druhým z týchto faktorov je vodcovstvo (angl. leadership). Medzi tieto faktory sa zaraďujú chovanie lídrov (vodcov), štýl realizácie vodcovskej role a vzťah medzi trénerom a športovcom a iné. Vzhľadom k tomu, že úloha trénera má kľúčový význam

pri budovaní a fungovaní športového družstva sú tieto faktory často riešeným problémom v súvislosti s tímovou kohéziou. Napríklad, výskumné štúdie zamerané na tieto otázky demonštrovali, že vyššia úroveň tréningu, pozitívna spätná väzby (angl. feedback) od trénera, demokratický spôsob vedenia a sociálne orientované chovanie zo strany trénerov sú spojené s vyššou úrovňou skupinovej kohézie (napr. Kozub, 1993; Westre & Weiss, 1991; Ramzaninezhada & Keshtana, 2009).

Osobnostné faktory majú v tomto modeli najpočetnejšie zastúpenie skúmajúcich premenných. Môžeme uviesť tie najvýznamnejšie ako demografické atribúty (napr. pohlavie, vek), motivácia, satisfakcia, vášeň k športu (angl. passion) seba znevýhodňovanie (angl. self-handicapping), stavy (úzkosť, depresia) a iné. Vo všeobecnosti, s dospelými športovcami je kohézia pozitívne asociovaná s dôležitými premennými zahrnujúcich satisfakciu (napr. Dobbins & Zaccaro, 1986), návrat k súťaženiu (napr. Spink, et al., 2010) alebo vášeň k športu (napr. Paradis, Martin, & Carron, 2012). Navyše je negatívne spojená s úzkosťou (napr. Prapavessis & Carron, 1996) a depresiou (napr. Terry et al, 2000) členov v športovom kolektíve. Súčasné vyšetrenie s mládežníckymi športovcami demonštrovalo pozitívnu asociáciu napríklad s motivačnou klímou (Eys, Jewitt, Evans, Wolf, Bruner, & Loughhead, 2013).

Obrázok 5. Všeobecný konceptuálny model na skúmanie faktorov korelovaných s kohéziou v športových a pohybových skupinách (Carron & Eys, 2012).

Ďalej, zaujímavé sú napr. výskumy zamerané na seba znevýhodňovanie v angličtine tzv. „*self-handicapping*“, čo reprezentuje strategické jednanie využívané k chráneniu svojej osobnosti pred dôsledkami zlyhania v dôležitých situáciách (Jones & Berglas, 1978). Carron et al. (2007) uvádzajú príklad takéhoto chovania, kedy sa hráč (napr. nadhadzovač v baseballe) môže sťažovať na zdravotné problémy (či už skutočné alebo predstierané) svojim spoluhráčom pred dôležitým zápasom, aby chránil svoje „*image*“ v prípade zlyhania. Niektorí autori (napr. Carron, Prapavessis, & Grove, 1994; Hausenblas & Carron, 1996) odhalili, že vysoká skupinová kohézia môže viesť k častejšiemu seba znevýhodňovaniu.

Ako poslednými z týchto faktorov sú tzv. tímové faktory, kam patria napr. statusy, normy, role a konflikty a iné premenné. Môže sa zdať prirodzené, že jednotlivci, ktorí majú vyšší status alebo zastávajú nejakú rolu v skupine budú vnímať danú skupinu jednotnejšie. Čo je však zaujímavé výskumné štúdie priniesli nekonzistentné výsledky. Napríklad Eys, Ritchie, Little, Slade a Oddson (2008) našli podporu pre vyššiu uvedené tvrdenia na rozdiel od Jacoba a Carrona (1998), ktorí prišli k opačným záverom.

Problematika skupinovej kohézie v psychológii športu je tematicky značne široká a venovať sa podrobnejšie každemu z vyššie spomenutých faktorov presahuje možnosti tohto textu. Na druhej strane je možné konštatovať, že každý z týchto faktorov by si zaslúžil osobitnú výskumnú pozornosť v prostredí Českej a Slovenskej republiky, kde takto orientované výskumy sú skôr ojedinelé.

2.2. Vzťah medzi skupinovou kohéziou a úspechom v športe

Paralelne s vyššie rozoberanými faktormi leží otázka, ktorá má v problematike skupinovej kohézie v psychológii športu samostatnú pozíciu a venuje sa jej najväčšia výskumná pozornosť. Je to otázka vzťahu medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom. Z metodologického hľadiska sa problematika vzťahu medzi kohéziou a výkonom delí vo všeobecnosti na dva typy výskumov. Za prvé, prierezové štúdie, ktorých cieľom je preskúmať existenciu a silu vzťahu medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom. Za druhé, longitudinálne štúdie, ktorých zámerom je testovať smerovanie potenciálnej „*kauzality*“ medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom. Ako uvádzajú Weinberg a Gould (2007) otázka vzťahu medzi kohéziou a výkonom je diskutovaná už po celé desaťročia. Historicky sú príčinou týchto diskusií

najmä rozdielne výsledky, ktoré boli publikované počas obdobia skúmania tohto skupinového javu.

Napríklad, často citované prierezové štúdie predstavujú výskumy nemeckého veslárskeho tímu, ktorý získal zlaté medaile na olympijských hrách a majstrovstvách sveta v rokoch 1960 a 1962, v ktorých bol zaznamenaný vzťah nízkej úrovne skupinovej súdržnosti a významného športového úspechu (Lenk, 1969). Ďalší autor Fox (1984) nenašiel signifikantný vzťah medzi kohéziou a úspechom športového družstva. Zastával názor, že existuje rozporný vzťah medzi súdržnosťou a úspechom, pretože vo svojej štúdii objavil pozitívne i negatívne korelácie.

Na otázku potenciálnej „*kauzality*“ medzi týmito dvoma premennými sa v starších longitudinálnych výskumoch zamerali (napr. Carron, & Ball, 1977; Landers, Wilkinson, Hatfield, Barber, 1982; Williams, Hacker, 1982). Výsledky demonštrovali, že predvedený úspešný výkon viedol k zvýšeniu vnímania skupinovej kohézie medzi členmi športového družstva, avšak vysoká úroveň kohézie k úspešnému výkonu nevedla. Čo viedlo k záverom, že vzťah medzi kohéziou a úspechom sa odohráva len jedným smerom, výkon vedie ku kohézii, ale kohézia už k výkonu viesť nemusí.

V ďalších starších výskumoch (napr. Carron & Chelladurai, 1981; Landers & Lüschen, 1974) – ale zásadným smerom k ďalším záverom – bol nájdený negatívny vzťah medzi skupinovú kohéziou a výkonom v individuálnych športoch ako sú bowling, či golf. Čo viedlo k názoru, že typ športu bol považovaný za moderátora vzťahu medzi kohéziou a úspechom. Predpokladalo sa, že kohézia je na jednej strane významne spojená s úspechom družstva v športoch, kde je spolupráca podstatou tejto činnosti ako sú kolektívne športové hry (napr. hokej), a na strane druhej bezvýznamná pre športy, kde spolupráca je skôr druhotným faktorom ako sú individuálne športy golf, bowling a iné.

Veľkou výhodou meta-analýzy sú možnosti štatisticky sumarizovať veľké množstvo výskumov a tak presnejšie a podrobnejšie zodpovedať vedecké hypotézy. (napr. Hendl, 2009) A tak, s pomocou tohto štatistického nástroja na veľa otázok odpovedali (pozri Beal, Cohen, Burke, & McLendon, 2003, Castaño, Watts, Tekleab, 2013; Evans & Dion, 1991; Mullen & Cooper, 1994; Oliver, 1990). Najrozsiahlejšiu meta-analýzu zaoberajúcu sa otázkou vzťahu medzi kohéziou a úspechom zrealizovali (Mullen & Cooper, 1994). Títo autori vykonali meta-analýzu 49 výskumov skúmajúcich kohezívno-výkonový vzťah v rôznych oblastiach spoločenských vied zahrnujúc športovú psychológiu, sociálnu psychológiu, vojenskú psychológiu a industriálnu psychológiu. Jedným z významných záverov ich práce sú vedecké dôkazy o existencii

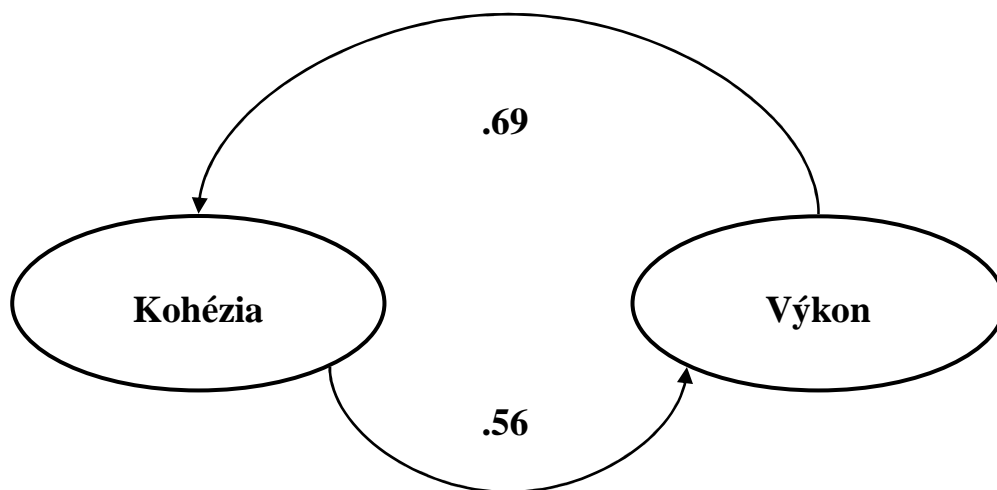
pozitívneho vzťahu medzi kohéziou a úspechom (hoci slabého). Ďalšími relevantnými závermi plynúcimi z tejto meta-analýzy sú (a) typ športu (interaktívne vs. koaktívne športy) nezohráva úlohu moderátora; (b) silnejší vzťah medzi kohéziou a výkonom je prítomný v reálnych skupinách než v umelo vytvorených; (c) spomedzi všetkých reálnych skupín, vzťah medzi kohéziou a úspechom bol najsilnejší v športových družstvách; (d) vzťah výkon-ku-kohézii je silnejší ako vzťah kohézia-k-výkonu.

Napriek tomu, že Mullerova a Cooperova meta-analýza priniesla vo všeobecnej rovine veľmi cenné poznatky o vzťahu medzi kohéziou a úspechom, tak Carron, Bray & Eys, (2002) diskutovali, že nedala definitívnu odpoveď na tento problém v psychológii športu, keďže výskumy v nej integrované nepochádzali špeciálne z oblasti športu. A preto, Carron, Colman, Wheeler a Stevens (2002), vykonali najrozsiahlejšiu meta-analýzu 46 výskumov v oblasti športu (vyvracajúcu všetky vyššie udelené staršie poznatky), ktoré skúmali vzťah medzi kohéziou a športovým výkonom. Celkovo bol zistený mierny až veľký pozitívny vzťah ($ES = .65$). Autori ďalej rozdelili merania podľa toho, či reprezentujú úlohovú alebo sociálnu kohéziu a zistili mierny až veľký pozitívny vzťah s športovým úspechom/výkonom pre obe dimenzie súdržnosti (úlohovú a sociálnu).

Popri týchto zisteniach, poslední citovaní autori ďalej preštudovali či pohlavie, vek, typ športu a úroveň súťaže nepôsobia ako moderátory tohto vzťahu. Reportovali, že pohlavie hrá rolu moderátora, pretože našli diferentné „*efekt sizes*“. Vzťah medzi kohéziou a výkon bol signifikantne silnejší v ženských ($ES = .949$) ako v mužských ($ES = .556$; rozdiel v ES $p < .05$). tímoch. Ďalej zistili, že typ športu nezohráva úlohu moderátora, pretože výsledky demonštrovali mierny až veľký pozitívny vzťah pre individuálne i kolektívne športy. A nakoniec, vplyvu veku a rozdielnej úrovne súťaže na tento vzťah bol tak isto nesignifikantný. Avšak, ak si bližšie prehládame silu vzťahu podľa úrovne súťaže zdá sa, že i keď vplyv rozdielnej úrovne súťaže ako moderátora vzťahu medzi kohéziou a výkonom bol nesignifikantný, tak kohézia má odlišný vplyv na výkon v závislosti od športovej súťaže. Carron et al. (2002) zistili veľký pozitívny vzťah ($ES = .80$) v amatérskych, školských a rekreačných športových družstvách, kým v tímoch na klubovej úrovni bol nájdený pozitívny vzťah (ale slabý, $ES = .24$) a v profesionálnych družstvách (elitné športové tímy) ($ES = .19$) nedosiahol kritérium pre malé efekty uvedené podľa Cohena (1992; $ES > .20$). Podľa niektorých autorov (napr. Eys, Ohlert, Wolf, Bussel, Evans, & Martin, 2014) by tento zistený nedostatok

významnosti mohol byť odrazom limitovaného počtu elitných športových družstiev v ich meta-analýze, čo si vyžaduje ďalšie vyšetovania.

Carron et al. (2002) sa v ich meta-analýze taktiež zamerali na ďalšiu významnú otázku vyskytujúcu sa v súvislosti s kohéziou a úspechom. Otázku smerovania potenciálnej „*kauzality*“ medzi týmito dvoma premennými. Teda, či vedie vyššia úroveň kohézie k lepšiemu výkonu alebo vedie lepší výkon ku zvýšeniu kohézie? Celkové výsledky neukázali žiadny štatisticky signifikantný rozdiel medzi vzťahom výkon-ku-kohézii a vzťahom kohézia-k-výkonu. Inak povedané, vyššia úroveň kohézie viedla k lepšiemu výkonu a rovnako tak lepší výkon viedol k zvýšeniu kohézie. Na základe týchto výsledkov autori (napr. Carron et. al., 2002; Weinberg & Gould, 2007) prišli k záverom, že vzťah medzi skupinovou kohéziou a výkonom sa odohráva recipročne v uzavretom kruhu. Úspešný výkon vedie k zvýšeniu kohézie, ktorá následne vedie k zvýšeniu výkonu. Obrázok 6 znázorňuje vedecké výsledky zo zistení o smerovaní vzťahu medzi kohéziou a výkonom z meta-analýzy Carron et al. (2002).

Obrázok 6. Smerovanie vzťahu medzi kohéziou a výkonom z výsledkov z meta-analýzy od Carron et al. (2002).

Hoci, Carronova et al. (2002) meta-analýza jasne demonštruje existenciu a významnosť vzťahu medzi kohéziou a výkonom v športe, existujú nejasnosti viažuce sa k tomuto vzťahu vychádzajúce z literatúry. Prvá súvisí s výskumnou vzorkou v meta-analýze Carrona et al. (2002). Vo všeobecnosti, väčšina výskumov bola realizovaná s dospelými športovcami. Navyše, štúdie integrované v Carronovej et. al. (2002) meta-analýze skúmajúce tento vzťah s mládežníckymi športovcami použili ako nástroj na

diagnostikovanie kohézie Dotazník skupinového prostredia (GEQ) od Carron et al. (1985). GEQ je vyvinutý na meranie kohézie v športových tímoch, ktorých členovia majú 18 až 30 rokov. Eys et al. (2009b) diskutovali obmedzenia v použití GEQ ako inštrument na meranie kohézie v mládežníckych vekových kategóriách. Konkrétne poznamenávajú, že GEQ nie je validný na hodnotenie kohézie v mládežníckych vekových kategóriách. A tak, závery vyplývajúce z ich práce nemusia platiť pre mládež.

Druhá nejasnosť sa vzťahuje k úrovni súťaže. Dáta v meta-analýze Carron et al. (2002) pochádzajú prevažne od amatérskych, rekreačných alebo školských športových družstiev. Elitný šport reprezentuje odlišné sociálne prostredie, napríklad Carron et al. (2002) v ich práci našli, slabý vzťah medzi kohéziou a úspechom v elitných športových družstvách „*efekt size*“ ($ES = .19$). S prihliadnutím na tieto nedostatky v existujúcej literatúre sami autori Carron et al. (2002) navrhovali, že budúci výskum by mal preskúmať či podstata vzťahu medzi kohéziou a výkonom nie je modifikovaná premennými ako sú vek alebo úroveň súťaže. A vzhľadom k tomu, že tieto odporúčania boli rozvinuté viac ako pred desaťročím, podľa nášho najlepšieho vedomia, malo by sa realizovať seriózne vyšetrenie zamerané na vzťah medzi kohéziou a výkonom s elitnými mládežníckymi športovcami.

2.3. Potenciálne negatívne aspekty skupinovej kohézie ako vedeckého konštraktu

Vedecká literatúra sa vo všeobecnej rovine zaoberá i potenciálnymi negatívnymi aspektmi vo výskume skupinovej súdržnosti. V spoločenskovedných disciplínach ako je sociológia, či sociálna psychológia sú často riešenými premennými v súvislosti s kohéziou napríklad, syndróm skupinového myslenia (angl. Groupthink) alebo tzv. sociálne zaháľanie (angl. Social-loafing) a iný javy. Syndróm skupinového myslenia je definovaný ako: „spôsob myslenia jednotlivcov v skupine, ktorí úmyselne odpovedajú tak, aby sa zachovala zhoda v skupine“ (Janin, 1982, p. 12). Je to myslenie, ktoré je v záujme zhody skupiny a potlačuje nezávislosť a samostatnosť rozhodovania členov skupiny. Sociálne zaháľanie je definované ako „tendencia jednotlivca skupiny vynaložiť menej úsilia, keď pracuje v skupine než keď pracuje samostatne“ (napr. Karau & Williams, 1993, p. 683).

Niektorí autori (napr. Janis, 1972, Janis, 1982) prišli k záverom, že syndróm skupinového myslenia sa odohráva vo vysoko súdržných skupinách, kde sa súdržnosť

a solidarita skupiny stávajú dôležitejšími než reálne zvažovanie faktov, čo môže viesť až k nelogickým rozhodnutiam, ktoré ovplyvnia produktivitu skupiny. A tak sa v sociálnej psychológii sa často diskutuje otázka, či môže byť vysoká úroveň skupinovej kohézie považovaná za škodlivú v športových družstvách?

Avšak, táto otázka nevyvolala žiadne veľké diskusie v priebehu skúmania tohto skupinového fenoménu v psychológii športu. Navyše, v psychológii športu sa javom ako sú sociálne zaháľanie alebo syndróm skupinového myslenia venuje len veľmi malá výskumná pozornosť. Čo je spôsobené tým, že tréneri, hráči a dokonca i vedci vnímajú kohéziu ako vlastnosť, ktorá má vždy pozitívny efekt na celkové dianie a produktivitu v športovom družstve (Paskevich, Estabrooks, Brawley, & Carron (2001).

Krátke zhrnutie na záver. Z teoretickej časti vyplýva, že v športovej praxi a rovnako i v psychológii športu je i napriek existencii rozporných výskumných výsledkov, kohézia vo všeobecnosti hodnotená ako pozitívna vlastnosť športových družstiev, vytvárajúca predpoklady ako pre aktuálny skupinový výkon, tak v dlhšej časovej perspektíve i pre úspech družstva v súťaži. Ďalej z teoretického rozboru z vyššie uvedených súčasných vedeckých poznatkov o vzťahu medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom sa ukazuje za nevyhnutné riešiť otázky vplyvu kohézie na výkon (a) v elitnom športovom prostredí; (b) v mládežníckych vekových kategóriách. Uvedené otázky stáli pri zrode výskumného projektu tejto dizertačnej práce.

II. Výskumná časť

3. VÝSKUMNÝ PROBLÉM A VEDECKÁ OTÁZKA

Teoretická časť naznačuje významnosť skupinovej súdržnosti v športe, kde najmä meta-analýza Carrona et al. (2002) dôsledne demonštruje pozitívny vzťah medzi skupinovou kohéziou a športovým výkonom. Avšak psychológia športu pravidelne zdôrazňuje nevyhnutnosť skúmania kohézie a výkonu (Carron et al., 2007; Eys et al., 2009b). Dôvodom sú existujúce nejasnosti viažuce sa k tomuto vzťahu, ktoré ukazujú smer budúcich šetrení. Po prvé, výskumná vzorka v meta-analýze Carrona et al. (2002) je tvorená predovšetkým z výskumov realizovaných s dospelými športovcami. Navyše, štúdie integrované v Carronovej et al. (2002) meta-analýze skúmajúce tento vzťah s mládežníckymi športovcami použili ako nástroj na diagnostikovanie kohézie Dotazník skupinového prostredia (GEQ) od Carrona et al. (1985). GEQ je vyvinutý na meranie kohézie v športových tímoch, ktorých členovia majú 18 až 30 rokov. Eys et al. (2009b) diskutovali obmedzenia v použití GEQ ako inštrument na meranie kohézie v mládežníckych vekových kategóriách. Konkrétne konštatujú, že GEQ nie je validný na hodnotenie kohézie v mládežníckych vekových kategóriách. A tak závery vyplývajúce z ich práce nemusia platiť pre mládež.

Druhá nejasnosť sa týka úrovne súťaže. Dáta v meta-analýze Carrona et al. (2002) pochádzajú prevažne od amatérskych, rekreačných alebo školských športových družstiev. Vzhľadom k tomu, že elitný šport reprezentuje odlišné sociálne prostredie je dôležité preskúmať otázky vplyvu kohézie na výkon špeciálne vo vrcholovom športe, pretože výsledky môžu byť rozdielne.

Na základe týchto nejasností vo vedeckej literatúre je nutné porozumieť vzťahu medzi kohéziou a výkonom v špecifických športových populáciách (Carron et al., 2007; Eys et al., 2009b). Ďalej poznamenávame, že je dôležité diagnostikovať kohéziu s využitím najnovších metodických prístupov (Eys et al., 2009b), ktoré umožnia porovnať výsledky v medzinárodnom rozsahu. Z analýzy uvedenej literatúry sa zo súčasných poznatkov ukazuje ako nevyhnutné venovať výskumnú pozornosť vplyvu kohézie na výkon u družstiev elitnej športujúcej mládeže, čo je problematika v našich podmienkach doteraz výskumne opomínaná. A tak je základná vedecká otázka:

- Existuje vzťah medzi skupinovou kohéziou a športovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách?

4. CIELE A HYPOTÉZY

4.1. Ciele

Hlavným cieľom výskumu realizovaného v rámci tejto dizertačnej práce je preskúmať vzťah medzi tímovou kohéziou a tímovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách. Splnenie hlavného cieľa si vyžiadalo ďalší významný cieľ, adaptáciu Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky a pilotnú štandardizáciu pre výskumné použitie.

4.2. Hypotézy

Na základe predchádzajúcich výskumov s dospelými športovcami sme si v súvislosti s hlavným cieľom položili dve vedecké hypotézy. Carron et al. (2002) v ich meta-analýzach prišli k záverom, že vzťah medzi kohéziou a výkonom sa odohráva recipročne v kruhu. Ďalej, Carron et al. (2002) zistili, že vzťah medzi kohéziou a výkonom je pozitívny (hoci slabý) v elitných seniorských športových družstvách. Dve hypotézy boli sformulované:

- H1: Predpokladáme, že smerovanie vzťahu medzi skupinovou kohéziou (pre obe dimenzie úlohová a sociálna) a športovým úspechom pôjde oboma smermi.
- H2: Predpokladáme, že nájdeme pozitívny vzťah medzi skupinovou kohéziou (pre obe dimenzie úlohová a sociálna) a športovým úspechom.

5. METODIKA

5.1. Výskumný design

Aby sme dôkladne preskúmali hlavný cieľ predloženej práce rozhodli sme sa pre oba, kvantitatívny i kvalitatívny výskum. Hlavnou metódou je kvantitatívne longitudinálne šetrenie, ktoré nám umožňuje testovať smerovanie potenciálnej „kauzality“ medzi skupinovou kohéziou a športovým úspechom. Vzhľadom k tomu, že poznatky o asociácií medzi kohéziou a výkonom sú nejasné v kategóriách, ktoré sú predmetom záujmu tejto práce (Carron et al., 2007; Eys et al., 2009b). Zvolili sme i kvalitatívny prístup (pološtrukturované rozhovory) ako doplňujúcu metódu pre hlbšie preskúmanie súvislostí medzi kohéziou a výkonom, v ktorom nás zaujímalo (a) ako je táto otázka vnímaná z perspektívy samotných trénerov; (b) nadviazať na zásadné zistenia z kvantitatívneho výskumu. Obe použité metódy sú podrobne rozoberané v ďalších častiach práce. Z metodologického hľadiska sa tento design považuje za silnejší, pretože nám umožňuje preskúmať vzťahy medzi premennými hlbšie a tak majú získané výsledky väčšiu váhu a dôveryhodnosť.

5.2. Kvantitatívne výskumné metódy

5.2.1. Výskumný súbor

Na výskume participovalo celkovo 391 športovcov z Českej ($n = 238$) a Slovenskej ($n = 153$) republiky a ich vek sa pohyboval v rozmedzí od 13 do 19 rokov ($M_{vek} = 15.57$, $SD = 1.31$). Participantov bolo 338 chlapcov a 53 dievčat z 23 nezávislých mládežníckych družstiev z dvoch kolektívnych športových hier: futbal ($k = 15$) a hádzaná ($k = 8$). K týmto základným charakteristikám chceme zvýrazniť, že sa jedná o elitné športové tímy a veľa hráčov/iek v našom vzorku hralo za mládežnícke reprezentačné družstvá, ba dokonca niektorí mali aj profesionálne kontrakty. Celkovo boli vykonané s týmito družstvami tri merania skupinovej kohézie v priebehu jedného súťažného ročníka: prvé v hlavnom období jedna, druhé približne uprostred sezóny a posledné na konci celej sezóny. Z celkového počtu 391 participantov, 231 participantov absolvovalo všetky tri merania (miera úbytku/mortalita = 40%). V čase T1 merania absolvovalo 352 participantov, v čase T2 merania absolvovalo 314 participantov a v čase T3 merania absolvovalo 271 participantov.

5.2.2. Metódy

Kohézia. Na meranie tímovej súdržnosti sme použili Dotazník športového prostredia pre mládež (Youth Sport Environment Questionnaire, YSEQ; Eys, et al., 2009b), ktorý bol adaptovaný do českého a slovenského jazyka (Šiška, Benson, Eys, & Slepíčka, 2014). Tento dotazník je medzinárodne uznávaným diagnostickým nástrojom na hodnotenie skupinovej kohézie v mládežníckych športových tímoch (vekové kategórie 13 – 18 rokov). Obe kompletne verzie (česká a slovenská) dotazníka obsahujú 17 položiek a odpovede sú k dispozícii na 9 bodovej Likertovej škále zoradené na krajoch podľa „absolútne nesúhlasím“ (1) a „absolútne súhlasím“ (9). Vyššie skóre tak odráža silnejšie vnímanie súdržnosti. Kohézia je hodnotená 2 aspektmi (dimenziami): úlohová kohézia (angl. task cohesion): reprezentovaná 8 položkami (napr. Ako tím sme jednotný), sociálna kohézia (angl. social cohesion): reprezentovaná 7 položkami (napr. Niektorí z mojich najlepších priateľov sú členmi tohto tímu). K týmto 15 položkám sú pridané dve reverzibilné negatívne položky (napr. S členmi môjho tímu si príliš nerozumiem) – ale nie sú zahrnuté do celkového hodnotenia – pomáhajú odhaliť nevalidných participantov (napr. odpovedanie 9 na všetky otázky, je prejav nezájmu; Eys, Carron, Bray, & Brawley, 2007). Celková skupinová kohézia družstva je tvorená súčtom všetkých položiek. Koeficient reliability (Cronbach's α ; Cronbach, 1951) demonštroval akceptovateľné hodnoty z druhého merania uprostred sezóny ($\alpha = .86$; $\alpha = .90$) a rovnako tak i tretej z tretieho merania na konci sezóny ($\alpha = .88$; $\alpha = .90$) pre obidve dimenzie úlohovú a sociálnu kohéziu. Prvé merania sme použili pri realizácii sekundárneho cieľa práce a celý proces adaptácie je podrobne popisný v kapitole 5.6.

Úspech. Rovnako ako predchádzajúce vyšetovania s dospelými športovcami (napr. Carron, Bray, & Eys, 2002; Heuze, Bosselut, & Thomas, 2007) aj my sme tímový úspech družstva definovali ako percentuálne vyjadrenie získaných bodov z majstrovských stretnutí v priebehu sezóny. Percentuálne skóre bolo vypočítané delením čísla (počtu bodov získaných) s číslom (maximálny možný počet bodov, ktoré mohli získať). Európska futbalová federácia (UEFA) stanovuje tri body za výhru, jeden bod za remízu a nula bodov za prehru. Európska hádzanárska federácia (EHF) určuje dva body za výhru, jeden bod za remízu a nula bodov za prehru. Príklad na ilustráciu, ak futbalové družstvo odohralo 10 súťažných stretnutí a získalo 20 bodov, tak by sme číslo 20 (počet získaných bodov) delili číslom 30 (maximálny možný počet bodov, ktorý mohli získať). Percentuálne skóre = $20/30 = 66\%$. S družstvami sme vykonali dve

merania športového úspechu v priebehu jedného súťažného ročníka: prvé uprostred sezóny a druhé na konci celej sezóny.

Demografické premenné. Ďalej boli formou dotazníka zisťované demografické premenné (pohlavie, vek, škola) a informácie týkajúce sa tréningového procesu, trénerov a družstva (počet tréningových jednotiek, obdobie, herný post, ako dlho máte súčasného trénera a počet členov v družstve).

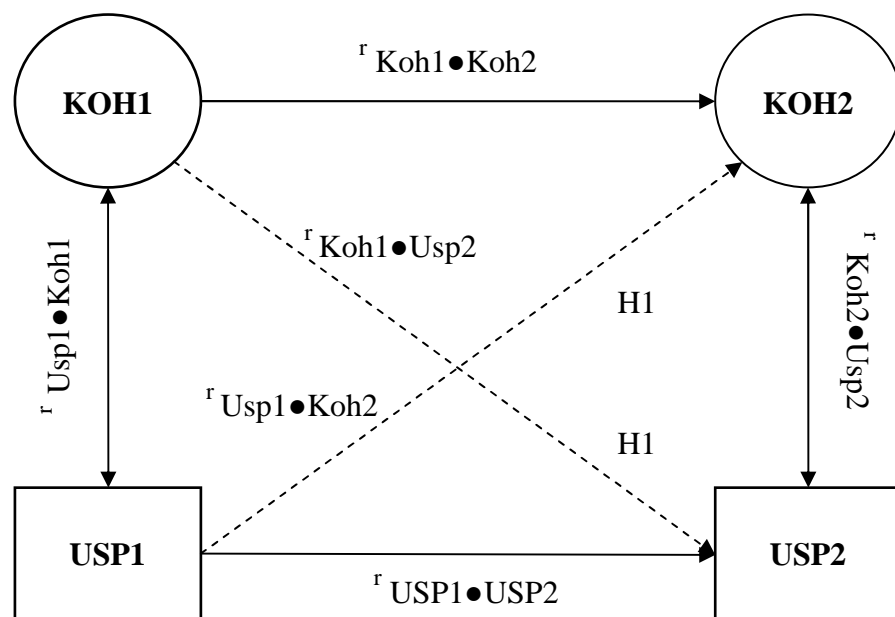
5.2.3. Procedúra a Design

Celkovo sme prostredníctvom mailu kontaktovali 30 elitných športových akadémií v Českej republike (22 futbalových a 8 hádzanárskych) a 22 elitných športových akadémií v Slovenskej republike (14 futbalových a 8 hádzanárskych). Cieľom mailu (vid. Príloha D) bolo spýtať sa, či tréneri mládežníckych vekových kategórií by mali záujem participovať s ich družstvami v našej štúdiu. Následne nám 23 trénerov umožnilo diagnostikovať skupinovú kohéziu v ich tímoch. Dotazníky boli vyplňané kolektívnym spôsobom v spoločenských miestnostiach alebo šatniach v tréningových centrách participujúcich družstiev, pred tréningovou jednotkou za prítomnosti trénerov a pod dohľadom autora práce. Celkovo boli vykonané s týmito družstvami tri merania skupinovej kohézie v priebehu jedného súťažného ročníka (prvé v hlavnom období jedna, druhé približne uprostred sezóny a posledné na koncom celej sezóny) a dve hodnotenia skupinového úspechu (prvé v strede súťažného ročníka a druhé na konci celej súťaže). Časový interval medzi prvým a druhým meraním kohézie bol 3 mesiace, avšak časový interval medzi druhým a tretím meraním kohézie bol približne 5 mesiacov. Časový interval medzi dvoma meraniami úspechu bol rovnako zhruba 5 mesiacov. Druhé a tretie merania kohézie boli merané paralelne s športovým úspechom participujúcich tímov. Na druhej strane, samotná zbierka dát jedného merania skupinovej kohézie vzhľadom k rozsahu výskumného súboru a celkovej organizácie trvala približne dva až tri týždne.

Z hľadiska počtu participantov výskumná vzorka v čase T1 je považovaná ako vhodná pre potreby konfirmatornej faktorovej analýzy (angl. Confirmatory factor analysis, CFA) podľa návrhov od Comrey a Lee (1992) a preto sme použili dáta z meraní v čase T1 v súvislosti s realizáciou sekundárneho cieľa tejto práce, teda adaptáciou Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky. Na preskúmanie vzťahu medzi tímovou kohéziou a tímovým úspechom sme realizovali longitudinálnu štúdiu z

meraní kohézie v časoch T2 a T3 a z meraní úspechu v časoch T1 a T2. Časový interval medzi týmito dvomi meraniami bol približne 4 až 5 mesiacov.

Dosiahnuť hlavný cieľ tejto dizertačnej práce, preskúmali sme vzťah medzi kohéziou a úspechom prostredníctvom longitudinálnej techniky „*cross-lagged*“ panelového modelovania (pozri Menard, 1991; Kline, 2011). Podľa viacerých autorov (napr. Bullock, Harlow, & Mulaik, 1994; Menard, 1991) longitudinálne výskumy majú tri hlavné výhody, ktoré ich robia veľmi užitočnými. Prvá, umožňuje vedcom zistiť kovariácie medzi premennými, pretože premenné sú sledované v priebehu času. Druhá výhoda modelov zahrnujúcich dáta zberané viac krát spočíva v tom, že umožňuje testovať smerovanie potenciálnej „*kauzality*“ medzi premennými. A poslednou výhodou longitudinálneho designu je, že poskytuje informácie o stabilite konštruktu prostredníctvom analyzovania opakovaných meraní rovnakej premennej. Ako uvádzame vyššie, tak z meraní kohézie v časoch T2 (uprostred sezóny) a T3 (na koncom celej sezóny) a z meraní úspechu v časoch T1 (uprostred sezóny) a T2 (na koncom celej sezóny) sme zrealizovali longitudinálny „*cross-lagged*“ model.

Obrázok 7. Konceptuálny model longitudinálneho „*cross-lagged*“ designu, kde kohézia a úspech sú merané dvakrát. Hypotéza H1 je znázornená bodkovanou čiarou.

Konceptuálny príklad longitudinálneho designu použitého v tejto práci je ilustrovaný na obrázku 7. Kohézia ako latentná premenná je reprezentovaná kruhmi pod skratkou KOH1 a KOH2 (pre merania kohézie uprostred sezóny v čase T2, respektíve na koncom celej sezóny v čase T3). Úspech je reprezentovaný štvorcami pod

skratkou USP1 (úspech uprostred sezóny v čase T1) a USP2 (úspech na koncom celej sezóny v čase T2). Test-retest korelácie kohézie a úspechu sú reprezentované $r_{Koh1 \cdot Koh2}$ a $r_{Usp1 \cdot Usp2}$ a kovariancie medzi premennými (kohézia a úspech) sú reprezentované $r_{Usp1 \cdot Koh1}$ a $r_{Koh2 \cdot Usp2}$. Vzťah medzi kohéziou v čase T1 a úspechom v čase T2 ($r_{Koh1 \cdot Usp2}$) verzus vzťah medzi úspechom v čase T1 a kohéziou v čase T2 ($r_{Usp1 \cdot Koh2}$) sú kritické koeficienty v tomto modeli. Ak je kohézia prediktor, potom koeficient $r_{Koh1 \cdot Usp2}$ by mal byť väčší než koeficient $r_{Usp1 \cdot Koh2}$. Na druhej strane, koeficient $r_{Usp1 \cdot Koh2}$ by mal byť väčší než koeficient $r_{Koh1 \cdot Usp2}$ v prípade, že úspech je prediktor ku kohézii. Zistenie žiadnych rozdielov medzi koeficientmi by naznačovalo, že neexistuje „kauzálny“ vzťah medzi premennými alebo existenciu tretej premennej (nemeraná tretia premenná spôsobuje obe premenné, kohéziu a úspech). Ďalej na obrázku 7 je znázornená naša hypotézu H1 bodkovanou čiarou. V hypotéze H1 sme predpokladali, že ako úspech v čase T1 bude pozitívne predikovať kohéziu (obe úlohová a sociálna) v čase T2, tak aj kohézia (obe úlohová a sociálna) v čase T1 bude pozitívne predikovať úspech v čase T2.

5.3. Kvalitatívne výskumné metódy

5.3.1. Participanti

Výskumný súbor tvorilo 19 mládežníckych trénerov z Česka ($n = 12$) a zo Slovenska ($n = 7$) vo veku od 26 do 55 rokov ($M_{vek} = 31$ $SD = 9.36$). Z 19 participujúcich trénerov bolo z hľadiska genderového zloženia 17 mužov a 2 ženy. Dĺžka ich trénerskej praxe sa pohybovala v rozmedzí od 8 až do 27 rokov. Participanti v našom vzorku boli hlavnými trénermi v elitných mládežníckych družstvách v súťažnom ročníku 2012/2013, ktoré reprezentujú dva kolektívne športy (futbal a hádzanú). Väčšina trénerov pracovala v kluboch ako profesionálni tréneri.

5.3.2. Metóda zberu dát

Pološtrukturovaný rozhovor. Ako metóda zberu dát v kvalitatívnej časti bol použitý pološtrukturovaný rozhovor (Kvale, 1996). Pred samotnými rozhovormi sme si vytvorili návod (vodítko), podľa ktorého prebiehali všetky rozhovory. Celá príprava na rozhovory s participujúcimi trénermi i obsah otázok zahrnutých v návode prebiehali v konzultáciách s výskumníkom (akademický titul Ph.D), ktorý sa špecializuje na kvalitatívny výskum. Nenavádzajúce a otvorené otázky sme kládli v takomto poradí (a)

úvodné otázky (ako napr. predstavenie, krátka inštrukcia k výskumu, atď.) boli designované tak, aby sa participant cítil „v pohode“ a čo najviac sa zapojil do rozhovoru, (b) tzv. prechodové otázky sa zameriavali na špecifické trénerské skúsenosti (napr. dĺžka trénerskej praxe, predchádzajúce pôsobiská, atď.) a rovnako na všeobecné vnímanie kohézie v športe, a nakoniec (c) kľúčové otázky týkajúce sa hlavného cieľa predkladanej práce. Tieto kľúčové otázky kladené participantom sa týkali ich vnímaní a skúseností k problematike medzi skupinovú kohéziou a výkonom (a) všeobecne v športe a (b) špeciálne k populácii, ktorá je v stredobode záujmu tejto práce. Dĺžka jedného rozhovoru sa pohybovala od 20 do 50 minút. Okrem otvorených otázok, mal dotazovateľ–autor práce–pripravenú i sériu doplňujúcich podotázok tzv. „sondy“ („otázky používané ako nadväznosti na odpovede respondenta“ Patton, 2002, s. 372) v priebehu interakcie s participantom rozhovoru.

Procedúra. Vo všeobecnosti procedúra bola rovnaká pre trénerov z Českej i Slovenskej republiky. Ako je uvedené vyššie v kvantitatívnych výskumných metódach v časti procedúra a design, tak trénerov sme kontaktovali prostredníctvom mailu (vid. Príloha D). Tréneri mládežníckych družstiev, ktoré sa podieľali na našom kvantitatívnom výskume participovali na kvalitatívnej štúdii. Rozhovory boli realizované autorom dizertačnej práce v tréningových centrách participujúcich trénerov. Každý rozhovor bol zaznamenaný na diktafón a následne prepísaný do textovej podoby.

5.4. Analýza dát

Po zbierke výskumných dát nasledovala procedúra analyzovania získaných údajov. Analýza dát prebiehala podľa toho, o aké dáta sa jednalo kvantitatívne alebo kvalitatívne. A preto sme túto časť rozdelili na: analýzu kvantitatívnych dát a analýzu kvalitatívnych dát.

5.4.1. Analýza kvantitatívnych dát

V spoločenskovedných disciplínach sa vedeckí výskumníci vo veľa prípadoch zaujímajú o premenné, ktoré nemôžu byť merané (pozorované) priamo a vyžadujú prístup nepriameho merania prostredníctvom (sady) pozorovaných indikátorov tzv. manifestných premenných. V metodológii vedy sa takéto premenné nazývajú ako latentné premenné alebo ako nepozorované premenné (napr. Hendl, 2009; Kline, 2011; Urbánek, 2000). Pojem latentná premenná zaviedol v 50. rokoch 20. storočia

Lazarsfeld (1950). Klasický príklad na ilustráciu latentnej premennej sa často uvádza inteligencia, na meranie ktorej sa využívajú manifestné (pozorované) premenné ako napríklad: rôzne IQ testy, jazykové testy a podobne. Rovnako i premenná v tejto práci, skupinová kohézia, je z metodologického hľadiska považovaná za latentnú premennú. V súčasnosti najpoužívanejšia štatistická technika na analýzu dát takéhoto typu je Štrukturálne modelovanie rovníc (angl. Stuctural equation modeling). Štrukturálne modelovanie je hlavnou štatistickou technikou na analyzovanie kvantitatívnych dát v tejto práci a preto v nasledujúcej podkapitole čitateľa s týmto prístupom v stručnosti oboznámime.

Štrukturálne modelovanie rovníc

Štrukturálne modelovanie rovníc (angl. Stuctural equation modeling), označované skratkou (SEM), je štatistická metóda vyžívaná k overovaniu štrukturálnych teórií určitého atribútu. SEM je pomerne vyčerpávajúca štatistická technika, ktorá zahŕňa množstvo ďalších štatistických procedúr. V literatúre sa môžeme stretnúť i so synonymami ako Kovariančná analýza (angl. Covariance structure analysis), alebo ako tzv. Kauzálné modelovanie (angl. Casual modeling), ktoré sa spája predovšetkým s path analýzou (angl. path analysis). SEM môže byť aplikované na oba typy dát neexperimentálne a experimentálne a rovnako tak na prierezové a longitudinálne štúdie. SEM pracuje z dvoma typmi premenných: pozorované a latentné. Pozorované (manifestné) premenné reprezentujú napríklad: položky v dotazníku, testy alebo rozličné úlohy. Tieto pozorované (manifestné) premenné môžu byť kategorické, ordinálne alebo spojité (metrické) premenné. V SEM sa tie priamo pozorované premenné nazývajú ako indikátory. Druhým typom premenných v SEM sú latentné premenné, ktoré zodpovedajú hypotetickému konštruktu alebo javu, ktorý nemôže byť meraný priamo (Kline, 2011). Latentné premenné sa v SEM nazývajú ako faktory (Bollen, 2002). Jedna z hlavných výhod SEM spočíva v určení vzťahu medzi latentnou premennou a manifestnými premennými, teda indikátormi. Schopnosť analyzovať obe premenné latentné i pozorované diferencuje SEM od iných štandardných štatistických techník ako napríklad Analýza rozptylu (ANOVA) alebo Mnohonásobná regresia (MR), ktoré analyzujú len premenné priamo pozorované.

Hlavnou úlohou SEM je determinovať, či predložený hypotetický model je konzistentný s výskumnými dátami. Konzistencia sa posudzuje na základe model fitu (angl. model-data fit), ak napríklad výsledky z SEM ukazujú zlé hodnoty pre indikátory, ktoré charakterizujú konzistenciu model fitu je takým model zamietnutý. Na druhej

stane, ak indikátory, na základe ktorých sa posudzuje kvalita model fitu uvoľnia dobré hodnoty môže byť tento model akceptovateľný (Marsh, Hua, & Grayson, 2005). Problematika posudzovania model fitu je viac rozvedená nižšie. Okrem toho, SEM sa považuje za štatistickú techniku, ktorá je prevádzaná na rozsiahlom vzorku vybraného z nejakej cieľovej populácie (zvyčajne $N > 200$, napr. Kline, 2005)

Typy analýz (modelov) v SEM

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že SEM zahrnuje tri základné analýzy: path analýza (angl. path analysis), faktorové alebo meracie analýzy (angl. factor analyses) a analýzy nazývané ako štrukturálne regresné modely (Kline, 2011).

- 1) Path analýza je najstarším členom z procedúr, ktoré sú obsiahnuté v SEM a je považovaná za špeciálny prípad v ktorom sú modelované štrukturálne vzťahy medzi pozorovanými a latentnými premennými. Štrukturálne vzťahy sú hypotézy o priamych vplyvoch alebo „kauzálnych“ vzťahoch medzi niekoľkými premennými (napr. ako nezávislé premenné ovplyvňujú závislé premenné) (Schreiber, Nora, Stage, Barlo, & King, 2006,)
- 2) Faktorové (meracie) analýzy: konfirmatorná faktorová analýza (angl. Confirmatory factor analysis, CFA) a exploratorná faktorová analýza (angl. Exploratory factor analysis, EFA). SEM je spájané skôr s konfirmatorným než s exploratorným prístupom. Konfirmatorná faktorová analýza je založená na predchádzajúcej teórii a je definovaná ako štatistická technika používaná na testovanie alebo overovaní štrukturálnych teórií a testovanie validity určitého diagnostického nástroja (McDonald, 1999).
- 3) Štrukturálne regresné modely v literatúre označované ako LISREL modely (angl. full LISREL models) reprezentujú najzákladnejší druh analýzy v SEM. Štrukturálny regresný model je syntéza štrukturálneho modelu a meracieho modelu. Výhodou týchto modelov je schopnosť testovať vedecké hypotézy oboch štrukturálnych a meracích vzťahov v rámci jedného modelu (Kline, 2011).

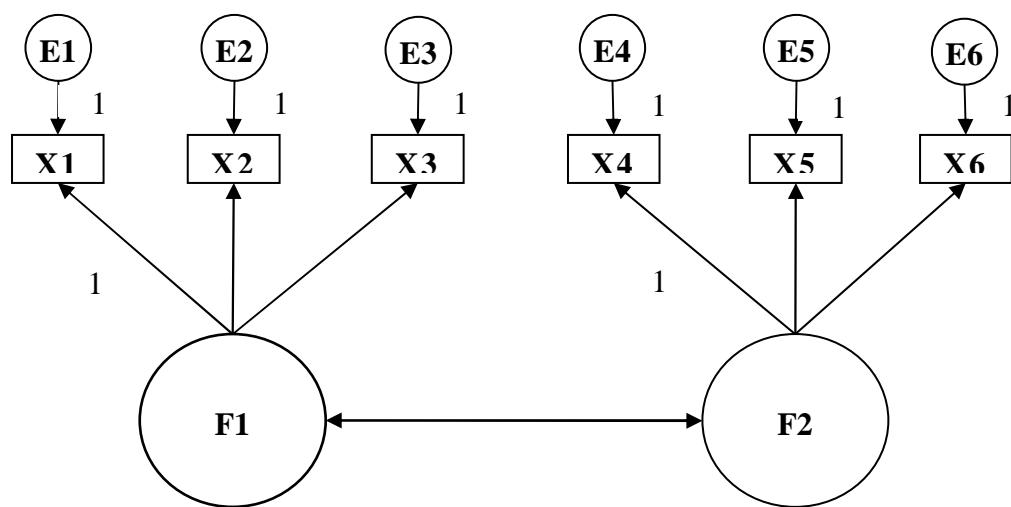
Proces analýzy v SEM

Vo všeobecnosti každá analýza v SEM prebieha z týchto základných krokov špecifikácia modelu, zbierka dát, odhad modelu a následne (často) i modifikácia modelu (Kline, 2011).

Špecifikácia modelu. Dobrý model je ten, ktorý je založený na nejakej teórii alebo poznatkoch, z ktorých sú špecifikované vzťahy medzi pozorovanými a latentnými

premennými. Modely sa dajú jednoducho kresliť a konceptualizovať v počítačových softwéroch pomocou grafických symbolov používaných na označenie parametrov v modeli:

1. priamo pozorované premenné označované štvorcami alebo obdĺžnikmi (napr. □)
2. latentné premenné označované ako krúžky alebo elipsy (○)
3. hypotetické priame („kauzálné“) efekty jednej premennej na druhú sú označované ako šípka ($\rightarrow$)
4. kovariancie alebo korelácie medzi nezávislými premennými, buď okrúhla alebo rovná čiara so šípkami na oboch koncoch ($\leftrightarrow$)

Obrázok 8. Konceptuálny príklad modelu z konfirmatornej faktorovej analýzy z dvoma faktormi (Kline, 2011, s 112.). Krúžky F1 a F2 sú latentné premenné v SEM nazývané faktory. Obdĺžniky X1, X2, X3, X4, X5 a X6 znázorňujú priamo pozorované (manifestné) premenné v SEM nazývané indikátory. Každý indikátor má tzv. chyby merania (angl. measurement error terms) reprezentované E1, E2, E3, E4, E5, a E6.

Na obrázku 8 je uvedený príklad konfirmatornej faktorovej analýzy (CFA), kde dve latentné premenné sú zakreslené ako krúžky F1 a F2 a každá latentná premenná je meraná prostredníctvom troch pozorovaných premenných. Priamky so šípkami na koncoch, vychádzajúce z latentných premenných do pozorovaných premenných indikujú kauzálny efekt latentnej premennej na pozorované premenné. Priamka so šípkami na oboch koncoch spájajúca latentné premenné znamená, že latentné premenné sú vzájomne korelované. V tejto grafickej animácii výskumník testuje ako uvedený hypotetický model „sedí“ s pozorovanými dátami. Špecifikácia modelu je veľmi

flexibilná a preto v tomto prvom kroku môže výskumník koncipovať rozličné množstvo modelov.

Zbierka dát. Ak je model špecifikovaný nasleduje kolekcia výskumných dát. SEM je štatistická technika, ktorá pracuje s rozsiahlou výskumnou vzorkou. Avšak odpoveď na otázku, aká je dostatočná veľkosť výskumného súboru pre potreby SEM nie je jednoduchá. Napríklad, analýza komplexného modelu si vyžaduje rozsiahlejší výskumný súbor než jednoduchého modelu. To preto lebo komplexný model má viac parametrov ako jednoduchý model (Kline, 2011). Všeobecné pravidlo je, že $N > 200$ (Kline, 2011).

Odhad modelu. Hlavnou úlohou je dosiahnuť maximálnu zhodu (alebo minimálnu nesúlad) medzi pozorovaným kovariačným metrixom (dátá) a implicitným kovariačným metrixom (model) (Yuan, & Bentler, 2007). Tento proces sa nazýva ako Odhad parametrov (angl. Parameters estimation). Najpoužívanější metóda, ktorá sa používa k tomuto odhadu je Metóda maximálnej pravdepodobnosti (angl. Maximum likelihood method) (Ferron & Hess, 2007). Táto metóda je založená na predpoklade, že pozorované premenné majú normálne (Gaussovo) rozdelenie. Hneď ako sú parametre modelu odhadnuté, nasleduje rozhodnutie, či daný model zachováme alebo zamietame. Toto rozhodnutie sa vykonáva na základe hodnotenia model fitu, čo v podstate znamená ako dobre model vysvetľuje výskumné dáta (Kline, 2011). Na určenie kvality model fitu sa používajú tzv. indikátory. Napríklad, Hu a Bentler (1999) uvádzajú množstvo indikátorov, ktoré sa používajú na hodnotenie kvality model fitu (a) základný index, kde patrí chí-kvadrát (χ^2) hodnota (< 3.00 je považovaná ako dobrý model fit); (b) progresívne indexy (angl. progressive incremental indices), kde sú zahrnuté Normovaný index (NFI; Bentler & Bonett, 1980), Tucker-Lewisov index (TLI; Tucker & Lewis, 1973), Relatívny index (RNI; McDonald & Marsh, 1990), a Komparatívny index (CFI; Bentler, 1989, 1990). Hodnota týchto indikátorov ($\geq .95$ do $\geq .90$) sa všeobecne považuje za model fit, ktorý je akceptovateľný; (c) absolútne indexy, kde sú napríklad zaradené Index dobrej zhody (GFI; Jöreskog & Sörbom, 1986), Index SRMR (standardized root mean square residual; Bentler, 1995), Index RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation; Steiger & Lind, 1980). Hodnota ($\geq .95$) pre GFI sa počíta ako prijateľná pre model fit a hodnoty pre SRMR ($\leq .08$) a RMSEA ($\leq .06$ do $\leq .08$) sa pokladajú za vhodné pre prijatie modelu. Avšak, z množstva vyššie uvedených indikátorov sú podľa návrhov od Hu a Bentler (1999) nasledujúce indikátory a ich

hodnoty ($\chi^2 < 3.00$, CFI $\geq .95$, TLI $\geq .95$ do $\geq .90$, SRMR $\leq .08$, RMSEA $\leq .06$ do $\leq .08$) považované za dostatočné na akceptovanie modelu.

Modifikácia modelu. Užívatelia SEM musia mnohokrát modifikovať model, pretože indikátory hodnotenia kvality model fitu ukazujú nízke alebo vysoké hodnoty. Napríklad, ak hypotetický konceptuálny model konfirmatornej faktorovej analýzy ilustrovaný na obrázku 8 uvoľní pre jednotlivé indikátory požadované hodnoty ($\chi^2 < 3.00$, CFI $\geq .95$, TLI $\geq .95$, SRMR $\leq .08$, RMSEA $\leq .06$ do $\leq .08$) môžeme tento model akceptovať. Na druhej strane, ak by boli hodnoty indikátorov nízke alebo privysoké, zamietame tento model. Metódy a kroky ako správne postupovať pri modifikovaní modelu je možné nájsť v odbornej literatúre (napr. Kaplan, 2009; Kline, 2011).

Štatistický softvér

Výskumné dáta v tejto práci sme analyzovali s použitím programu AMOS 17, ktorý je súčasťou štatistického softvéru SPSS. Avšak, pôvodným softwarom na SEM je LISREL (*Linear Structural Relationships*) (Jöreskog & Sörbom, 2001). Niektoré ďalšie programy sú napr. EQS, Mplus, Statistika – SEPATH. Existujú bezplatné študentské verzie Amos, LISREL, Mplus, no zvyčajne bývajú limitované a užívatelia na nich nemôžu realizovať komplexné analýzy.

5.4.2. Analýza kvalitatívnych dát

Rozhovory vykonané s českou vzorkou boli prepísané na 51 strán, zatiaľ čo 30 strán bolo vytvorených z rozhovorov zo slovenskej vzorky. V oboch prípadoch v českej a slovenskej vzorke boli prepisy rozdelené na jednotlivé menšie jednotky (angl. units „zrozumiteľné segmenty textu obsahujúce jednu myšlienku, epizódu alebo informáciu“; Tesch, 1990, p. 116) výsledkom, ktorých je celkovo pre oba súbory spolu 140 relevantných jednotiek k analýze. Pre lepšie pochopenie uvedieme príklad takejto jednotky, jeden český tréner povedal: „*Tak moje skúsenosti sú také, že významnosť súdržnosti v športe je veľká, to znamená, ako sa vraví v Čechách, je to dobrá partia, tak proste hráči sa cítia dobre, tešia sa na tréningy a trénujú dobre, dostavujú sa dobré výsledky a všetci sú spokojný*“. (Č)

Následný induktívny prístup k analýze dát sme vykonali na základe všeobecne uznávaným pokynov/návodov (Côté, Salmela, Baria, & Russell, 1993) vyvinutých ako zhrnutie z práce od Scanlan, Stein a Ravizza (1989, 1991) a rovnako tiež i Tesch (1990). Podľa návodov od vyššie citovaných autorov boli menšie jednotky následne zhromaždené do tém a subtém podľa významu a súvislosti. Takže vyššie uvedená

jednotka patrí do subtémy s názvom *Významnosť kohézie v športe vo všeobecnosti*, ktorá spolu s ďalšími subtemami vytvára tému s názvom *Skupinová kohézia v športe*. Pre lepšiu prehľadnosť výsledkov sú všetky témy a subtémy prezentované spolu a jednotlivé citácie sú označené podľa súborov (Č = český participant; S = slovenský participant). Tento prístup bol použitý v kvalitatívnych výskumoch s športovými trénermi alebo športovcami (napr. Eys, Loughhead, Bray & Carron, 2009a; Munroe-Chandler, Hall, Fishburne, & Strachan, 2007; Benson, Eys, Surya, Dawson, & Schneider, 2013). Na organizáciu, spracovanie a analýzu kvalitatívnych dát sme použili štatistický softvér Nvivo verziu 9.

5.5. Harmonogram realizácie dizertačnej práce

V prvej fáze (2010/2011) tejto práce sme preštudovali vedecké publikácie zaoberajúce sa problematikou skupinovej súdržnosti v oblasti športovej psychológie a sociálnej psychológie. Ďalej boli riešené metodologické otázky, ktoré vyústili do navrhnutia a naplánovania optimálneho výskumného designu pre túto dizertačnú prácu. Súčasťou tejto fázy bola i voľba vybraného dotazníka na diagnostikovanie kohézie v športe a zámerný výber vekových kategórií participantov a typov športov, na ktorých bol výskum realizovaný. Ako posledné sme získali v tom období novovytvorený anglický dotazník na meranie skupinovej kohézie u športujúcej mládeže (angl. Youth Sport Environment Questionnaire, YSEQ) od Eys et al. (2009b). V tomto období vznikajú publikácie Šiška a Slepíčka (2011a) a Šiška a Slepíčka (2011b).

V druhej fáze (2011/2012) bol pôvodný anglický Dotazník športového prostredia pre mládež (angl. Youth Sport Environment Questionnaire, YSEQ, Eys, Loughhead, Bray, & Carron (2009b) prevedený do českého a slovenského jazyka (celý proces adaptácie Dotazníka športového prostredia pre mládež je podrobne popísaný v kapitole 5.6.). Ďalej sme v tejto fáze realizovali pilotnú štúdiu, ktorá slúžila pre účely pilotnej štandardizácie anglického dotazníka do kultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky. Z tejto fázy je ďalšia publikácia Šiška a Priklerová (2012).

V tretej fáze (2012/2013) sme pristúpili k realizácii samotného terénneho šetrenia, ktoré prebiehalo v priebehu jedného súťažného ročníka a dotazníky boli vyplňané pod dohľadom autora práce. Celkove boli vykonané tri merania súdržnosti a dve merania športového úspechu, ktoré sú bližšie popísané v kapitole 5.2.

V štvrtej fáze (2013/2014) prebiehala štatistická analýza získaných výskumných dát a dokončenie dizertačnej práce, ktorá bola realizovaná na Departments of Kinesiology/Physical Education and Psychology, Wilfrid Laurier University v Ontáriu v Kanade.

5.6. Proces adaptácie Dotazníka športového prostredia pre mládež

Významným cieľom práce je i adaptácia Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky a pilotná štandardizácia pre výskumné použitie. Splnenie tohto cieľa si vyžiadalo tri fázy výskumu. Vo fáze číslo jedna bol Dotazník športového prostredia pre mládež (YSEQ) preložený do českého a slovenského jazyka metódou spätného paralelného prekladu originálnej verzie (Brislin, 1970). Vo fáze číslo dva boli preložené dotazníky posudzované odbornými „vyšetrovateľmi“ a športovcami, ktorých úlohou bolo zhodnotenie zrozumiteľnosti inštrukcií a položiek. V poslednej fáze bola použitá konfirmatorná faktorová analýza na hodnotenie odpovedí z českej a slovenskej verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež získaných s nezávislým súborom.

Fáza č. 1. Preloženie dotazníka YSEQ do češtiny a slovenčiny

Hlavnou úlohou tejto fázy bolo preložiť originálnu anglickú verziu Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) do češtiny a slovenčiny. Na jej dosiahnutie sme použili pomerne známu a uznávanú metódu spätného paralelného prekladu (Brislin, 1970). Dvaja prekladatelia ovládajúci oba jazyky preložili ich verziu z angličtiny do češtiny a iní dva prekladatelia vykonali spätný preklad ich verzií z češtiny do angličtiny bez toho aby videli pôvodnú anglickú verziu. Identický proces bol uskutočnený s prekladom do slovenčiny. Prvým jazykom prekladateľov bola čeština alebo slovenčina, sedem z nich pracovalo ako profesionálni prekladatelia, zatiaľ čo ôsmy bol Ph.D a zamestnaný ako výskumník na univerzite. Všetci prekladatelia pracovali úplne nezávisle a dostali inštrukcie, aby sa zamerali na koncepčný a nie na doslovný preklad a aby ich preložené verzie boli vyhovujúce pre mládež vo veku od 13 rokov. Taktiež sme žiadali prekladateľov, aby uviedli dva možné preklady v prípade, že si nie sú istý ako najlepšie vyjadriť originalitu položky v dotazníku. Výsledkom boli dve preložené možnosti pre dve položky v českej verzii (položka č. 6 a položka č. 14) a jedna položka v slovenskej verzii (položka č. 3). Následne sme posudzovali všetky

verzie dotazníkov a naším hlavným cieľom bolo zachovať pôvodný význam každej položky. Žiadna položka nebola označená za problematickú, čo rezultovalo k prvým verziám Dotazníka športového prostredia pre mládež (českej a slovenskej) obsahujúcich 20, respektíve 19 položiek.

Fáza č. 2. Zrozumiteľnosť položiek u cieľovej populácie

Hlavnou úlohou tejto fázy bolo zhodnotenie zrozumiteľnosti položiek pre obe, českú a slovenskú verziu a vyriešenie problému s výberom troch položiek s dvomi prekladmi v predchádzajúcej fáze. V priebehu tejto fázy dvaja akademickí experti (profesori na univerzite publikujúci v oblasti psychológie športu) prezreli obe, českú a slovenskú verziu. Obaja súhlasili s prekladmi i s obsahovým významom položiek na diagnostiku skupinovej kohézie u mládeže v našich podmienkach. Nasledovne sme dali vyplniť dotazníky elitným mládežníckym futbalovým a hádzanárskym hráčom/iek vo veku od 13 do 18 rokov. Súbor tvorilo 52 participantov, chlapcov ($n = 28$) a dievčat ($n = 24$), ktorí boli z Česka ($n = 22$) a zo Slovenska ($n = 30$). Participantí boli žiadaní vyjadriť ich vnímanie zrozumiteľnosti a jasnosti každej položky v preloženej verzii dotazníka. Ďalej, predovšetkým sme ich žiadali o vyjadrenia k významu troch preložených položiek s dvomi možnosťami (položka č. 6, položka č.14 a položka č. 3) a označenie položky, ktorá bola pre nich zrozumiteľnejšia. Konečným výsledkom tejto fázy bolo vytvorenie českej a slovenskej verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež. Každá verzia obsahovala 18 položiek.

Fáza č. 3. Konfirmatorná faktorová analýza

Hlavnou úlohou poslednej fázy bolo zhodnotiť model fit z odpovedí na českú a slovenskú verziu Dotazníka športového prostredia pre mládež, prostredníctvom konfirmatornej faktorovej analýzy (CFA), na ktorej vykonanie sme použili štatistický program AMOS 17. Konfirmatorná faktorová analýza bola realizovaná z meraní kohézie v čase T1.

Participantí. Výskumný súbor pozostával z 352 elitných mládežníckych športovcov z Česka ($n = 225$) a zo Slovenska ($n = 127$) vo veku od 13 do 19 rokov ($M_{vek} = 15.56$, $SD = 1.36$). Táto výskumná vzorka je považovaná ako vhodná pre potreby konfirmatornej faktorovej analýzy (CFA) podľa návrhov od Comrey a Lee (1992). Športovci z Českej republiky boli, 193 chlapcov a 32 dievčat (vek od 13 do 19 rokov, $M_{vek} = 15.36$, $SD = 1.35$), zatiaľ čo športovci zo Slovenskej republiky boli, 108

chlapcov a 19 dievčat (vek od 13 do 19 rokov, $M_{\text{vek}} = 15.67$, $SD = 1.36$). Participanti celkovo reprezentovali 22 elitných mládežníckych družstiev z dvoch kolektívnych športov (futbal, $k = 15$) a (hádzaná, $k = 8$), z ktorých 13 družstiev bolo z Česka a 9 družstiev zo Slovenska.

6. VÝSLEDKY

Výsledky práce sme rozdelili do troch častí. Prvá časť výsledkov nadväzuje na proces adaptácie Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b), ktorý sme popísali v predchádzajúcej časti. Druhá časť výsledkov pochádza z kvantitatívneho výskumu, v ktorom sme prostredníctvom longitudinálnej techniky „*cross-lagged*“ panelového modelu (napr. Menard, 1991; Kline, 2011) preskúmali vzťah medzi kohéziou a športovým úspechom. Poslednou časťou je kvalitatívny výskum zisťujúci vzťah medzi kohéziou a výkonom z pološtrukturovaných rozhovorov s participujúcimi mládežníckymi trénermi. Druhá a tretia časť výsledkov odpovedá na hlavný cieľ tejto dizertačnej práce, ktorým je preskúmanie vzťahu medzi tímovou kohéziou a tímovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách.

6.1. Konfirmatorná faktorová analýza

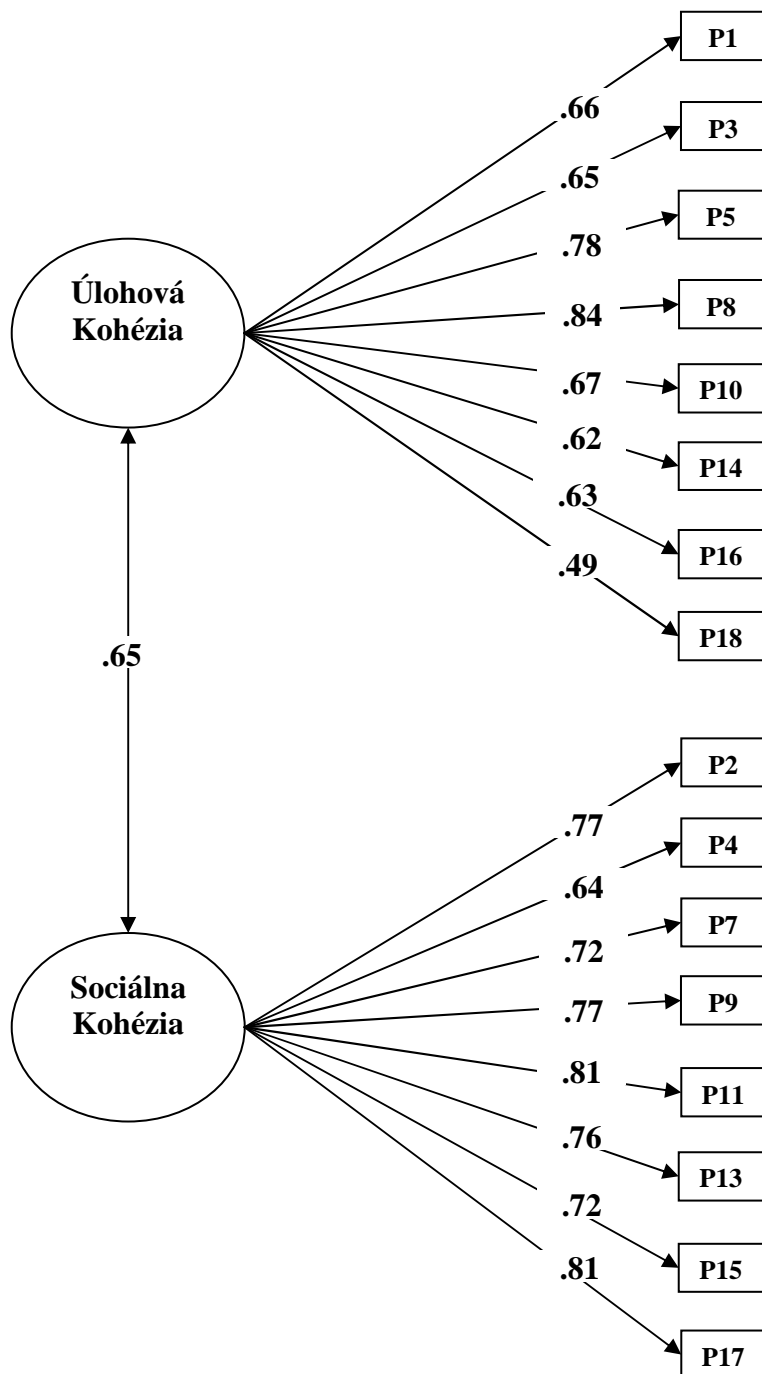
V kapitole 5.6. sme popísali proces adaptácie Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) do sociálnokultúrneho prostredie Českej a Slovenskej republiky. Celý proces sa skladal z troch samostatných fáz: (a) fáza č. 1. Preloženie dotazníka YSEQ do češtiny a slovenčiny; (b) fáza č. 2. Zrozumiteľnosť položiek u cieľovej populácie, a nakoniec (c) v fáze č. 3. sme vykonali konfirmatornú faktorovú analýzu (CFA) na odpovede z preložených verzií (českej a slovenskej) Dotazníka športového prostredia pre mládež, aby sme preverili faktorovú validitu týchto diagnostických nástrojov.

Paralelne s Eysom et al. (2009b) sme špecifikovali dvojfaktorový model skupinovej kohézie (úlohová a sociálna), v ktorom boli oba faktory vzájomne korelované. Obmedzili sme rozptyl chyby na hodnotu 1 a nastavili sme tzv. faktory zaťaženia (angl. factor loadings) na hodnotu 1. Ďalej, chýbajúce dáta boli manipulované s použitím odhadu maximálnej pravdepodobnosti (angl. maximum likelihood estimation approach) od (Enders & Bandalos, 2001). Model fit sme hodnotili na základe indikátorov podľa návrhov od (Hu & Bentler, 1999) relatívny χ^2 (< 3.00 , CFI $\geq .95$ do $\geq .90$, TLI $\geq .95$ do $\geq .90$, RMSEA $\leq .06$ do $\leq .08$), považované za dostatočné na akceptovanie modelu. Na obrázkoch 9, 10 a 11 sú tzv. „*paths*“ diagramy z počiatočnej CFA a v tabuľkách 2, 3 a 4 sú hodnoty indikátorov model fitu z počiatočnej CFA.

Tabuľka 2

Model fit indikátory pre celý súbor z počiatocnej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	389.861	103	.899	.911	.086

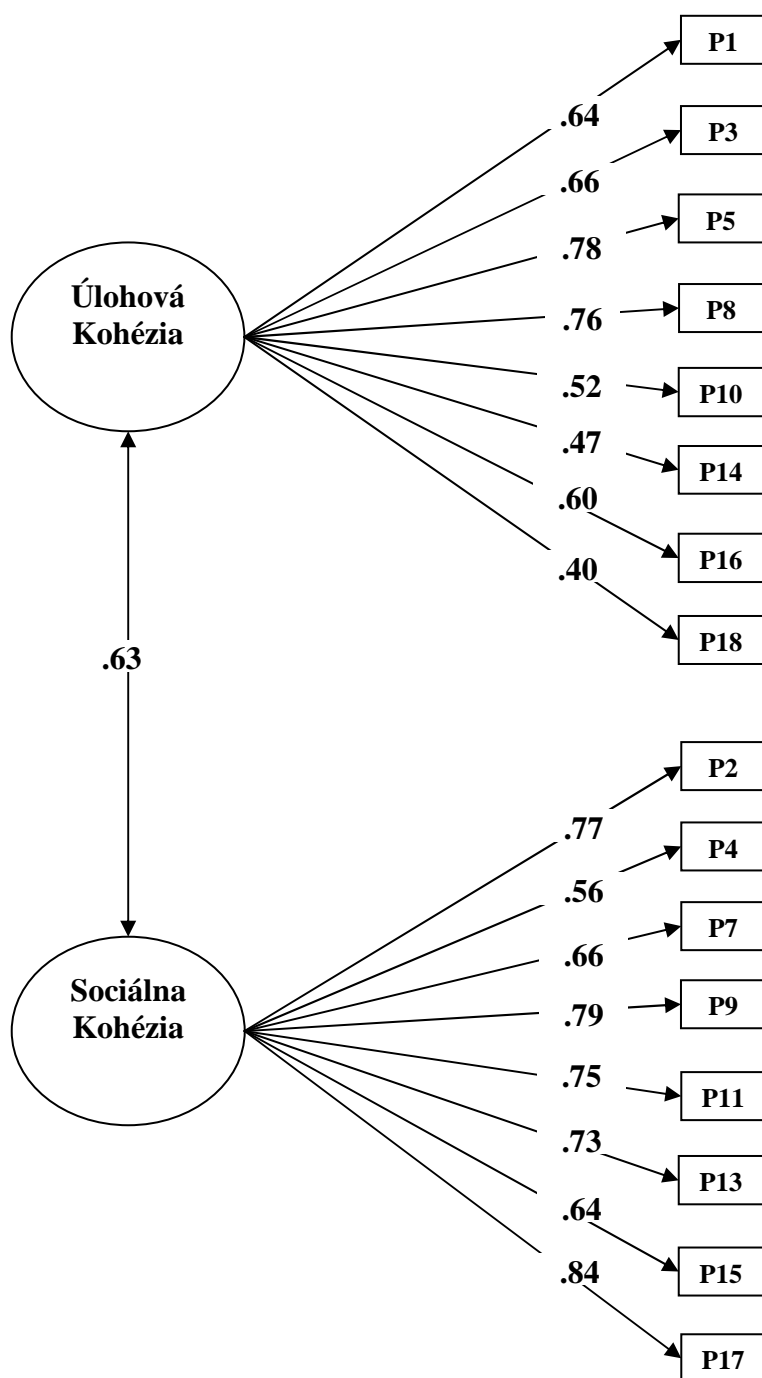

Obrázok 9. Path diagram z počiatocnej CFA pre celý súbor. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

Tabuľka 3

Model fit indikátory pre českú verziu z počiatočnej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	323.373	103	.861	.903	.096

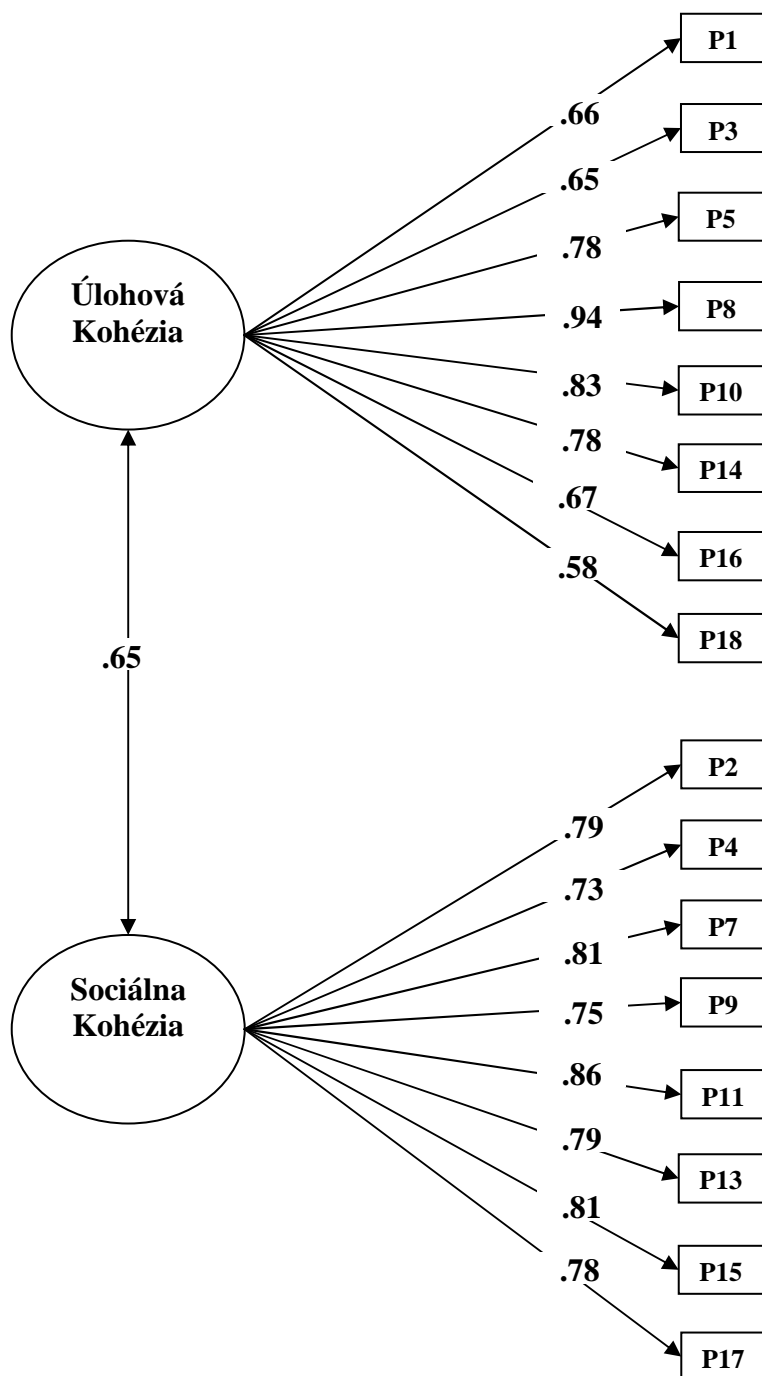

Obrázok 10. Path diagram z počiatočnej CFA pre českú verziu. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

Tabuľka 4

Model fit indikátory pre slovenskú verziu z počiatocnej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	234.60	103	.905	.907	.092

Obrázok 11. Path diagram z počiatocnej CFA pre slovenskú verziu. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

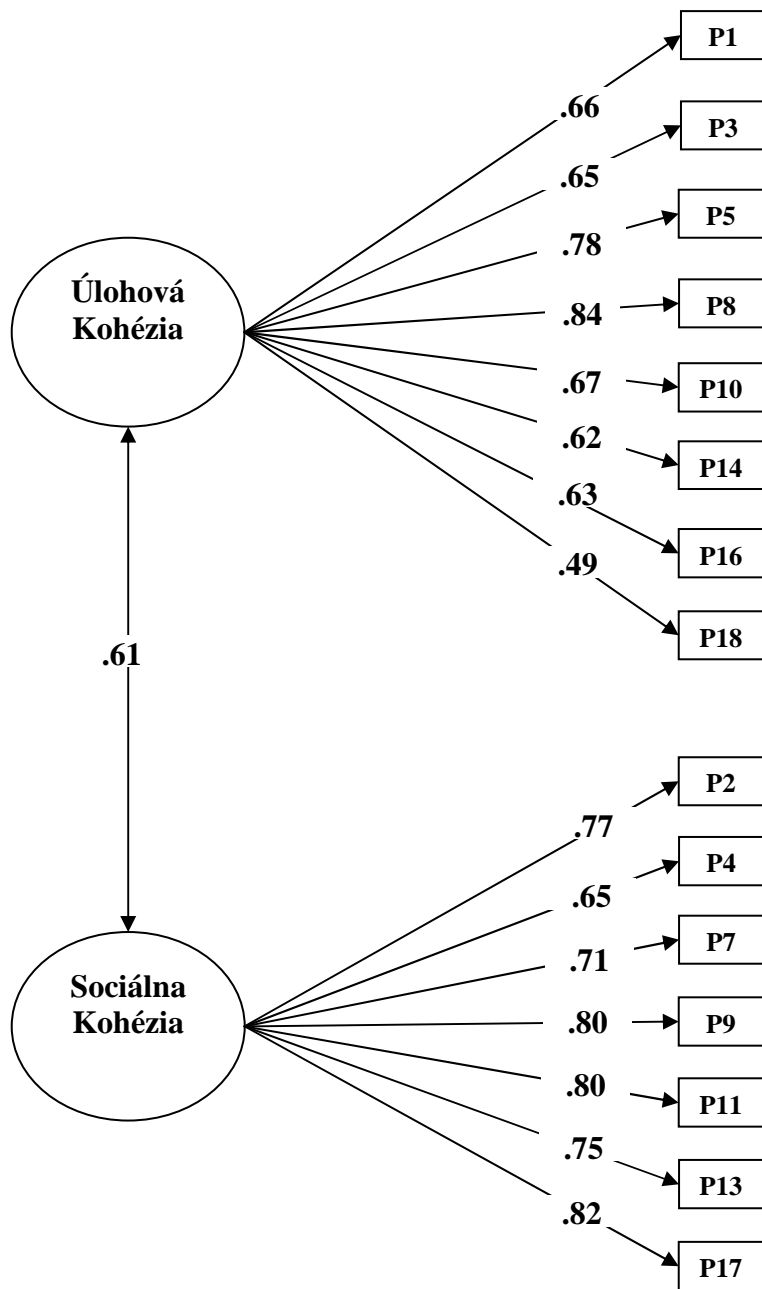
Hoci výsledky z iniciálnej CFA pre celý súbor spolu demonštrovali viac-menej akceptovateľný model fit, $\chi^2(103) = 398.861$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 3.87$, CFI = .899, RMSEA = .086. Oddelené analýzy pre obe, českú verziu $\chi^2(103) = 326.376$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 3.17$, CFI = .861, RMSEA = .096 a slovenskú verziu, $\chi^2(103) = 234.620$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 2.28$, CFI = .905, RMSEA = .092 demonštrovali neakceptovateľné hodnoty pre prijatie modelu. Následné preskúmanie štandardných reziduálnych kovariancií (angl. standardized residual covariances) indikovalo, že položka sociálnej kohézie č. 15 v dotazníku (t.j. Držíme spolu i mimo tréningového procesu) má vysoké absolútne reziduálne kovariancie s niekoľkými ďalšími položkami (konkrétne: položka č. 3 = 4.49, položka č. 5 = 3.75, položka č. 8 = 3.40, položka č. 14 = 3.61 a položka č. 16 = 4.68). Túto položku sme odstránili na základe doporučení Jöreskoga a Sörboma (1984), že štandardné reziduálne kovariancie väčšie ako dva indikujú veľké rozdiely medzi kovariačným metrixom súboru a kovariačným metrixom populácie.

Po tejto procedúre sme vykonali druhú CFA bez problematickej položky č. 15, ktorá demonštrovala takmer excelentný model fit pre celý súbor, $\chi^2(89) = 244.270$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 2.745$, CFI = .940, TLI = .951, RMSEA = .067. Predovšetkým akceptovateľný model fit bol demonštrovaný pre obe, českú verziu $\chi^2(89) = 167.088$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 1.87$, CFI = .936, TLI = .943, RMSEA = .076 a slovenskú verziu $\chi^2(89) = 201.235$, $p < .001$, relative $\chi^2 = 2.261$, CFI = .919, TLI = .937, RMSEA = .073. Na obrázkoch 12, 13 a 14 sú tzv. paths diagramy z druhej CFA a v tabuľkách 5, 6 a 7 sú hodnoty indikátorov model fitu z druhej CFA zrealizovanej po odstránení problematickej položky č. 15.

Tabuľka 5

Model fit indikátory pre celý súbor z druhej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	244.270	89	.940	.951	.067

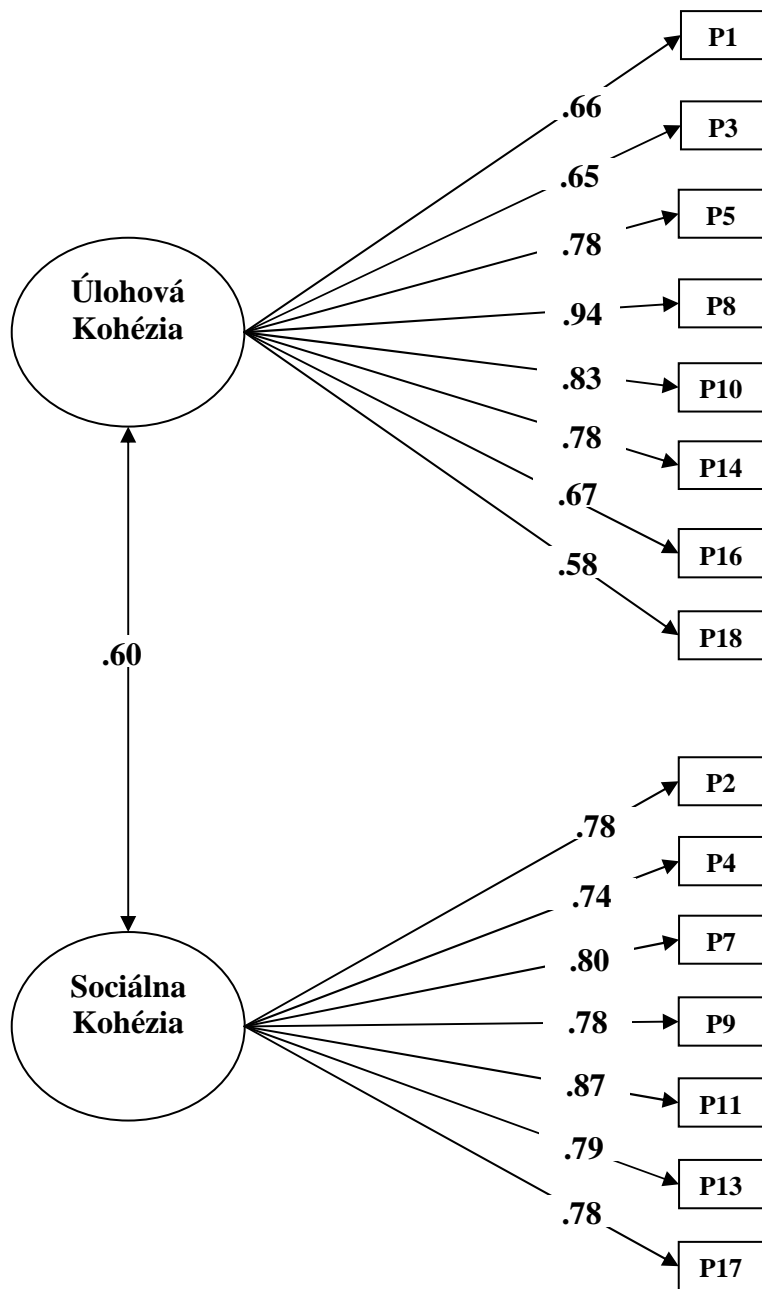

Obrázok 12. Path diagram z druhej CFA pre celý súbor. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

Tabuľka 6

Model fit indikátory pre českú verziu z druhej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	167.088	89	.936	.943	.076

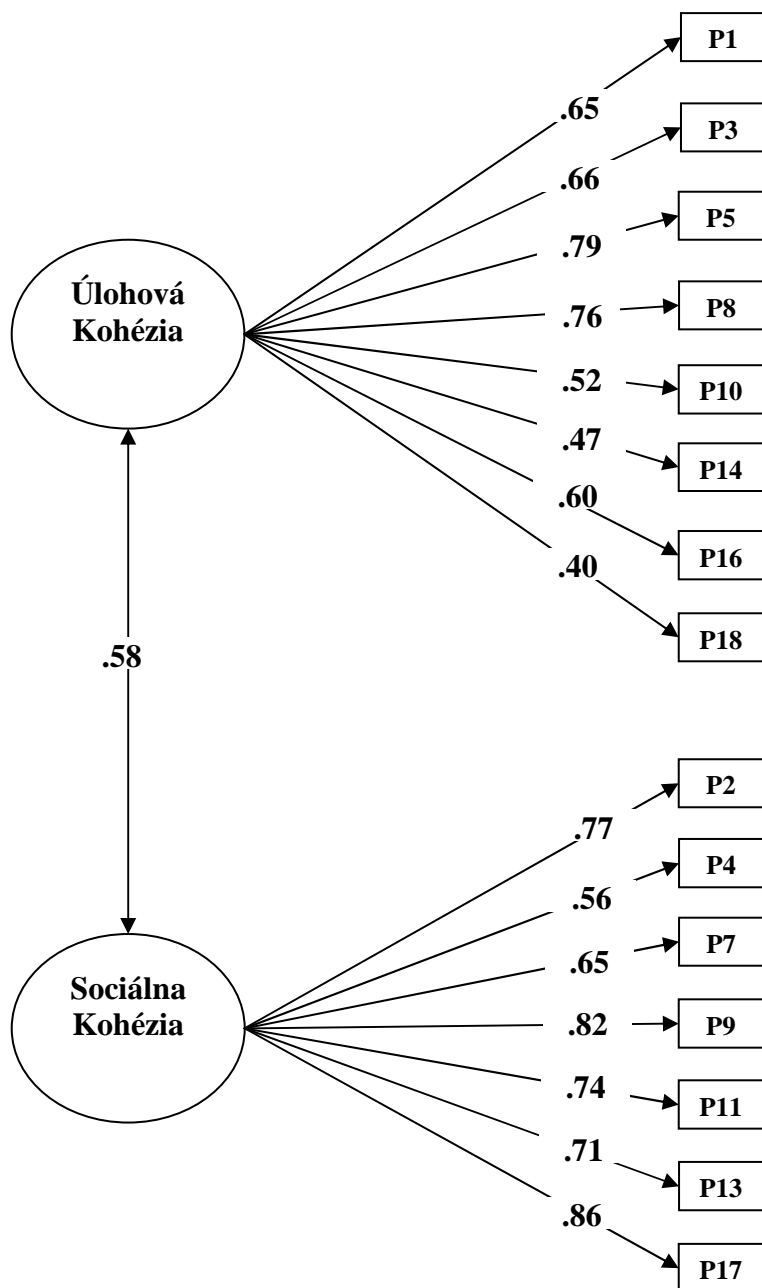
Obrázok 13. Path diagram z druhej CFA pre českú verziu. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

Tabuľka 7

Model fit indikátory pre slovenskú verziu z druhej CFA

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	201.235	89	.919	.937	.073

Obrázok 14. Path diagram z druhej CFA pre slovenskú verziu. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti.

V tabuľkách 8 a 9 je prezentovaná deskriptívna štatistika študovaného vzorku a štandardizované faktory zaťaženia (angl. standardized factor loadings) z prvej a druhej CFA pre celý súbor spolu i separovane pre českú a slovenskú vzorku. Tabuľka č.8. sumarizuje výsledky zo zamietnutej iniciálnej konfirmatornej faktorovej analýzy a tabuľka č. 9 prezentuje výsledky z druhej konfirmatornej faktorovej analýzy, po vymazaní položky č. 15. Kline (2011) uvádza, že ak je model dokončený, výskumník by si mal pozrieť úroveň (a) faktorov zaťaženia (b) koreláciu medzi faktormi

(latentnými premennými). Všeobecne sa udáva, že faktory zaťaženia (angl. standardized factor loadings) by nemali klesnúť ($> .40$), ideálne je však približne ($> .70$) a korelácia medzi latentnými premennými by nemala byť príliš vysoká (napr. $< .90$). Naše výsledky z druhej CFA nedemonštrovali problémy týkajúce sa úrovne faktorov zaťaženia (angl. standardized factor loadings) a indikovali strednú koreláciu medzi faktormi pre celý súbor ($r = .61$) a rovnako tak i pre českú ($r = .60$) a slovenskú verziu ($r = .58$). Koeficient reliability (Cronbach's α ; Cronbach, 1951) sme vypočítavali po odstránení problematickej položky č. 15, ktorý demonštroval akceptovateľné hodnoty pre obe dimenzie kohézie (úlohová tvorená 8 položkami a sociálna tvorená 7 položkami) v českej ($\alpha = .89$; $\alpha = .90$) i slovenskej ($\alpha = .87$; $\alpha = .89$) verzii a rovnako tak i pre celý súbor ($\alpha = .90$; $\alpha = .91$).

Tabuľka 8

Deskriptívna štatistika a štandardizované faktory zaťaženia (angl. standardized factor loadings) z počiatočnej konfirmatornej faktorovej analýzy.

($N = 352$; $n_{\text{Česko}} = 225$; $n_{\text{Slovensko}} = 127$)

Factor	Položka	Faktory zaťaženia			Priemer	SD
		Spolu	Česko	Slovensko		
Úlohová Kohézia	1	.66	.66	.65	7.07	1.45
	3	.65	.65	.66	6.60	1.67
	5	.78	.78	.79	6.85	1.74
	8	.84	.94	.76	6.88	1.79
	10	.67	.83	.52	7.80	1.58
	14	.62	.78	.47	7.18	1.76
	16	.63	.67	.60	6.54	2.04
	18	.49	.58	.40	8.29	1.11
Sociálna Kohézia	2	.77	.78	.77	6.34	2.12
	4	.65	.74	.56	7.63	1.97
	7	.71	.80	.65	5.63	2.16
	9	.80	.78	.82	7.31	1.89
	11	.80	.87	.74	6.95	1.94
	13	.75	.79	.71	7.63	1.75
	15	.72	.64	.81	7.15	1.67
	17	.82	.78	.86	7.33	1.87

Tabuľka 9

Deskriptívna štatistika a štandardizované faktory zaťaženia (angl. standardized factor loadings) z druhej konfirmatornej faktorovej analýzy.

($N = 352$; $n_{\text{Česko}} = 225$; $n_{\text{Slovensko}} = 127$)

Factor	Položka	Faktory zaťaženia			Priemer	SD
		Spolu	Česko	Slovensko		
Úlohová Kohézia	1	.66	.66	.65	7.07	1.45
	3	.65	.65	.66	6.60	1.67
	5	.78	.78	.79	6.85	1.74
	8	.84	.94	.76	6.88	1.79
	10	.67	.83	.52	7.80	1.58
	14	.62	.78	.47	7.18	1.76
	16	.63	.67	.60	6.54	2.04
	18	.49	.58	.40	8.29	1.11
Sociálna Kohézia	2	.77	.78	.77	6.34	2.12
	4	.65	.74	.56	7.63	1.97
	7	.71	.80	.65	5.63	2.16
	9	.80	.78	.82	7.31	1.89
	11	.80	.87	.74	6.95	1.94
	13	.75	.79	.71	7.63	1.75
	17	.82	.78	.86	7.33	1.87

Poznámka. *Sociálna položka č. 15 bola vymazaná z druhej CFA

Krátke zhrnutie na záver tejto časti. Adaptácia anglického dotazníka do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky bola zložená z troch fáz: (a) fáza č. 1. Preloženie dotazníka YSEQ do češtiny a slovenčiny; (b) fáza č. 2. Zrozumiteľnosť položiek u cieľovej populácie a (c) fáza č. 3. Konfirmatorná faktorová analýza. Celý tento proces rezultoval k finálnym verziám Dotazníka športového prostredia pre mládež (českej a slovenskej) pozostávajúcich zo 17 položiek, ktoré sú rozdelené na dve dimenzie: úlohová kohézia (8 položiek) a sociálna kohézia (7 položiek), plus dve reverzibilné negatívne položky, ktoré sú pridané v dotazníku za rovnakým účelom ako to podčiarkuje Eys et al. (2009b; pomáhajú odhaliť nevalidných participantov). Obe vyvinuté verzie (t.j. česká verzia, slovenská verzia) umožňujúce diagnostikovať skupinovú kohéziu v mládežníckych športových družstvách sú v prílohách práce (česká verzia príloh B, slovenská verzia príloha C) rovnako tak i originálny anglický dotazník (Eys et al. 2009b). Pôvodná anglická verzia je v prílohách A.

6.2. Kvantitatívna analýza skupinovej kohézie a úspechu

Iniciálna analýza

Úvodná analýza neidentifikovala žiadne problémy týkajúce sa normálneho rozloženia, vzťahujúce sa k všetkým premenným v tejto práci. Deskriptívna štatistika

študovaného vzorku bola vypočítaná pre skupinovú kohéziu a tímový úspech v čase T1 a v čase T2, čo sú prezentované v tabuľke 10. Vnímanie skupinovej kohézie bolo hodnotené na stupnici od 1 do 9 s priemerom v čase T1 7.23 a v čase T2 7.29 pre úlohovú kohéziu, respektíve s priemerom 7.15 a 7.38 pre sociálnu kohéziu. Úspech reprezentuje percentuálne vyjadrenie zo 100% s priemerom v čase T1 64.30 a v čase T2 62.57.

Tabuľka 10

Deskriptívna štatistika tímovej kohézie a úspechu. (N = 337)

Premenná	Meranie v čase 1 (n = 314)				Meranie v čase 2 (n = 271)			
Kohézie	Min	Max	Priemer	SD	Min	Max	Priemer	SD
Úlohová	1.00	9.00	7.23	1.55	1.00	9.00	7.29	1.50
Sociálna	1.00	9.00	7.15	1.74	1.00	9.00	7.38	1.73
Úspech	16.00	100.00	64.30	19.51	14.00	100.00	62.57	17.28

Poznámka: Kohézia bola hodnotená na 9-bodovej stupnici a nižšie skoré reprezentuje nižšie vnímanie kohézie. Tímový úspech reprezentuje percentuálne vyjadrenie so 100% .

Smerovanie vzťahu medzi skupinovú kohéziou a tímovým úspechom

Smerovanie potenciálneho „kauzálného“ vzťahu medzi latentnou premennou skupinovú kohéziou a športovým úspechom sme testovali cez longitudinálny „cross-lagged“ panelový model (napr. Menard, 1991; Kline, 2011). Štrukturálne modely sú uvedené nižšie (pozri obrázok 15 a 16):

- Model 1: Testovanie úlohovej kohézie a tímového úspechu.
- Model 2: Testovanie sociálnej kohézie a tímového úspechu.

Chýbajúce dáta boli manipulované s použitím prístupu, odhadu maximálnej pravdepodobnosti (angl. maximum likelihood estimation approach) od Enders a Bandalos (2001). Model fit sme hodnotili na základe indikátorov podľa návrhov od (Hu & Bentler, 1999) relatívny χ^2 (< 3.00 , CFI $\geq .95$ do $\geq .90$, TLI $\geq .95$ do $\geq .90$, RMSEA $\leq .06$ do $\leq .08$), ktoré sú považované za dostatočné na akceptovanie modelu.

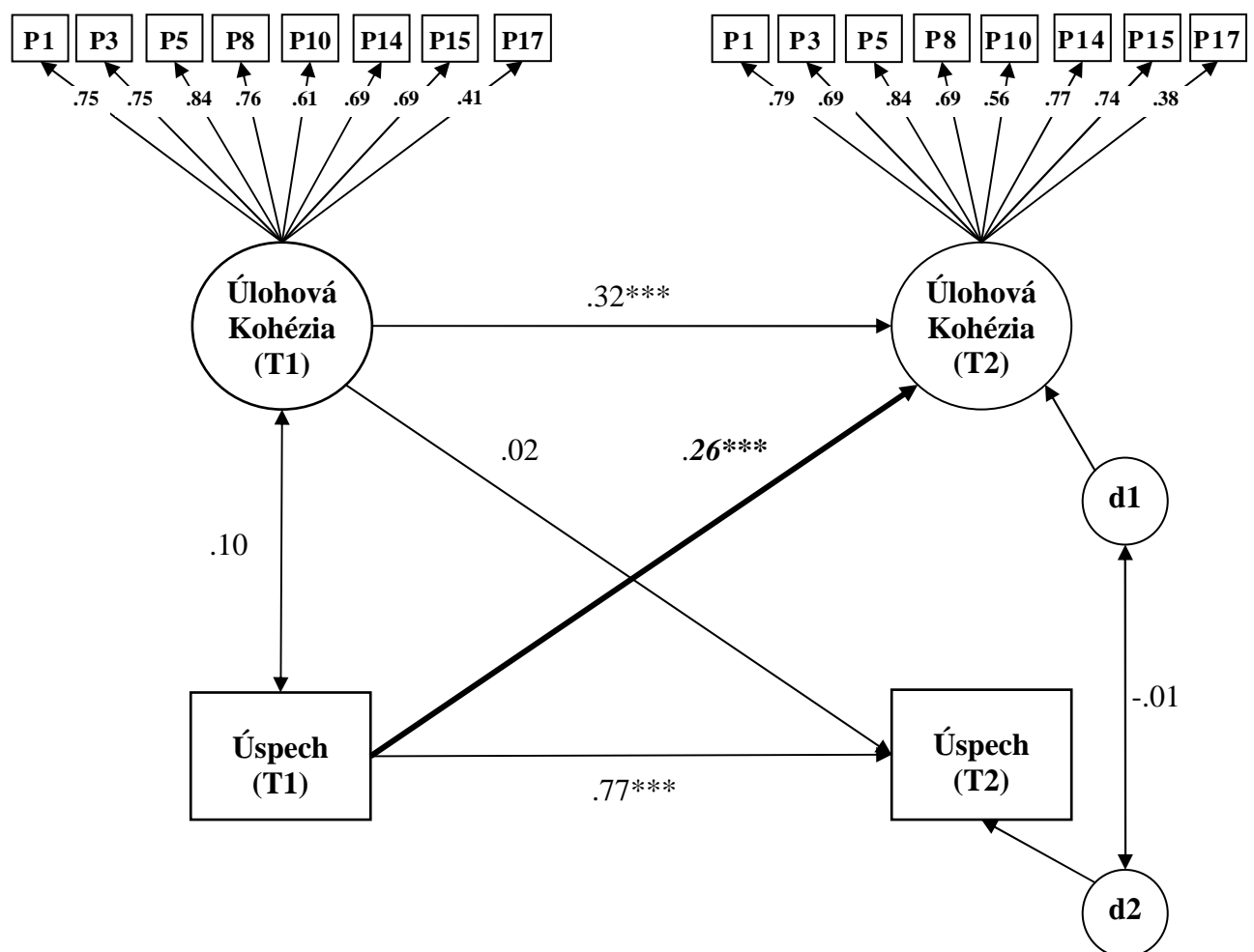
Indikátory na hodnotenie model fitu demonštrovali dobré hodnoty pre Model 1 χ^2 (131) = 294.793, $p < .001$, relative χ^2 = 2.250, CFI = .932, TLI = .950, RMSEA = .061 a rovnako tak i pre Model 2 χ^2 (100) = 213.463, $p < .001$, relative χ^2 = 2.134, CFI =

.956, TLI = .949, RMSEA = .058. Výsledky v modele 1 indikujú, že korelačný koeficient medzi úspechom v čase T1 a úlohovou kohéziou v čase T2 ($r_{Usp1 \bullet UKoh2}$) je signifikantný. Avšak, korelačný koeficient medzi úlohovou kohéziou v čase T1 a úspechom v čase T2 ($r_{UKoh1 \bullet Usp2}$) je bezvýznamný. Priamky ukazujú, že ($r_{Usp1 \bullet UKoh2}$) je signifikante silnejší než ($r_{UKoh1 \bullet Usp2}$). Hodnoty jednotných korelačných koeficientov sú ($r_{Usp1 \bullet UKoh2} = .26$, respektíve $r_{UKoh1 \bullet Usp2} = .02$). Celkové výsledky v modele 1, ktorý testuje úlohovú kohéziu a tímový úspech indikujú, že vzťah ide len jedným smerom, od úspechu k úlohovej kohézii.

Tabuľka 11

Model fit indikátory pre Model 1 testujúci úlohovú kohéziu a úspech.

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	294.793	131	.932	.950	.061

Obrázok 15. Model 1 testuje hypotézu H1 medzi úlohovou kohéziou a úspechom (N =

337). Úlohová kohézia ako latentná premenná je meraná s ôsmymi pozorovanými položkami (otázkami), ktoré sú k dispozícii na 9 bodovej Likertovej škále. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti. *Poznámka:* * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

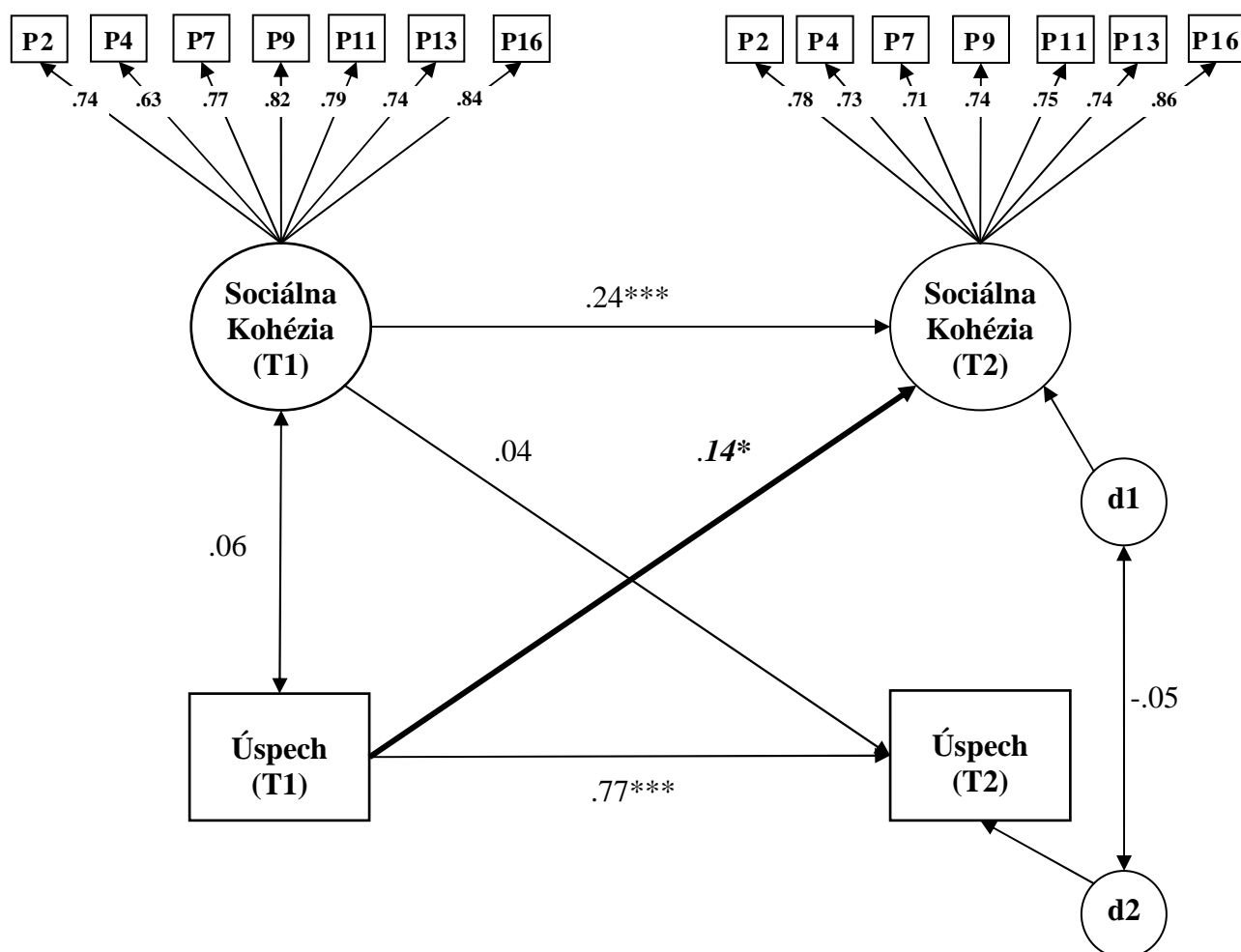
Zistenia v modele 2 demonštrujú podobný vzťah medzi vnímaním sociálnej kohézie a tímovým úspechom. Modelované priamky indikovali, vzťah medzi úspechom v čase T1 a sociálnou kohéziou v čase T2 ($r_{Usp1 \bullet SKoh2}$) je signifikantný. Avšak, vzťah medzi sociálnou kohéziou v čase T1 a úspechom v čase T2 ($r_{SKoh1 \bullet Usp2}$) je nesignifikantný. Výsledky ukazujú, že ($r_{Usp1 \bullet SKoh2}$) signifikante silnejší než ($r_{SKoh1 \bullet Usp2}$). Hodnoty jednotných korelačných koeficientov sú ($r_{Usp1 \bullet SKoh2} = .14$, respektíve $r_{SKoh1 \bullet Usp2} = .04$). Celkové výsledky v modele 2, ktorý testuje sociálnu kohéziu a tímový úspech demonštrujú, že vzťah sa odohráva len jedným smerom, od úspechu k sociálnej kohézii.

Špecifikáciou longitudinálneho „*cross-lagged*“ panel modela na obrázkoch 15 a 16 je to, že umožňuje testovať smerovanie potenciálnej „*kauzality*“ medzi skupinovú kohéziou a tímovým úspechom. V modeloch sú pridané tzv. poruchy merania (angl. disturbances) označené ako d_1 a d_2 , ktoré sú vzájomne kovariované. Tieto reflektujú skutočnosť, že obe premenné majú najmenej jednu ďalšiu nezaradenú nemeranú kauzu (Kline, 2011).

Tabuľka 12

Model fit indikátory pre Model 2 testujúci sociálnu kohéziu a úspech.

Model	χ^2	df	CFI	TLI	RMSEA
2-faktorový	213.463	100	.956	.949	.058

Obrázok 16. Model 2 testuje hypotézu H1 medzi sociálnou kohéziou a úspechom (N = 337). Sociálna kohézia ako latentná premenná je meraná siedmymi pozorovanými položkami (otázkami), ktoré sú k dispozícii na 9 bodovej Likertovej škále. Chyby merania (angl. measurement error terms) nie sú zakreslené na obrázku kvôli prehľadnosti. *Poznámka:* * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Korelačné vzťahy medzi tímovou kohéziou a tímovým úspechom

Na základe zistenej normality dát v iniciálnej fáze sme použili k preskúmaniu vzťahu medzi skupinovú kohéziou a úspechom Pearsonov korelačný koeficient. Tabuľka 13 poskytuje zhrnutie korelačnej analýzy vzťahu medzi skupinovú kohéziou a tímovým úspechom pre celý súbor tvorený všetkými športovými družstvami spolu. Prezentované výsledky ilustrujú väzbu medzi kohéziou a úspechom v dvoch dimenziách: sociálna, úlohová a rovnako v dvoch meraniach: v čase 1 (T1) a čase 2 (T2). Výsledky neodhalili žiadne významné korelácie medzi vnímaním úlohovej i sociálnej kohézie a tímovým úspechom v prvom meraní v čase T1 ($r = .05$ respektíve $.01$), ktoré bolo realizované uprostred sezóny. Na druhej strane, v druhom meraní (na konci sezóny) v čase T2 sme našli signifikantne pozitívne korelácie medzi oboma

dimenziami, ako úlohovej tak sociálnej kohézie a tímovým úspechom ($r = .25$, respektíve $.14$). Tieto výsledky ukazujú signifikantny vzťah (hoci nízky) medzi športovým úspechom a skupinovou kohéziou (úlohová a sociálna) v čase T2 a bezvýznamné vzťahy v čase T1.

Tabuľka 13

Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2) pre celý súbor ($N = 337$)

Premenná	1	2	3	4	5	6
1. Úlohová kohézia (T1)	–	.505**	.292**	.256**	.051	.134*
2. Sociálna kohézia (T1)		–	.199*	.270**	.011	.106*
3. Úlohová kohézia (T2)			–	.504**	.254**	.243**
4. Sociálna kohézia (T2)				–	.155*	.135*
5. Tímový úspech (T1)					–	.783**
6. Tímový úspech (T2)						–

Poznámka: * $p < .05$; ** $p < .01$.

Tabuľka 14 prezentuje zhrnutie korelačnej analýzy vzťahu medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom pre chlapčenské družstvá. Výsledky zobrazujú asociáciu medzi skupinovou kohéziou a športovým úspechom pre jednotlivé dimenzie skupinovej kohézie: sociálna a úlohová a podľa meraní: v čase 1 (T1) a čase 2 (T2). Výsledky z meraní v čase T1, ktoré sme realizovali uprostred sezóny neindikovali žiadne korelácie medzi vnímaním úlohovej a sociálnej kohézie a tímovým úspechom v prvom meraní v čase T1 ($r = .04$ respektíve $.04$). V zisteniach z meraní uskutočnených na konci sezóny v čase T2 sme zistili štatisticky významnú koreláciu medzi úlohovou kohéziou a tímovým úspechom ($r = .24$). Na druhej strane nesignifikantná väzba bola demonštrovaná medzi sociálnou kohéziou a tímovým úspechom ($r = .09$). Z týchto výsledkov vyplýva, že len úlohová dimenzia kohézie v čase T2 signifikantne súvisela s tímovým úspechom v chlapčenských športových družstvách.

Tabuľka 14

Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2) v chlapčenských družstvách (n = 290)

Premenná	1	2	3	4	5	6
1. Úlohová kohézia (T1)	–	.531**	.273**	.232**	.036	.118
2. Sociálna kohézia (T1)		–	.140*	.227**	.039	.089*
3. Úlohová kohézia (T2)			–	.512**	.150*	.234**
4. Sociálna kohézia (T2)				–	.050	.092
5. Tímový úspech (T1)					–	.799**
6. Tímový úspech (T2)						–

Poznámka: *p < .05; **p < .01.

V Tabuľke 15 sú predložené zistenia z korelačnej analýzy pre relácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom pre dievčenské družstvá. Výsledky prezentujú asociáciu medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom podľa jednotlivých dimenzií skupinovej kohézie: sociálna a úlohová a podľa samotných meraní: v čase 1 (T1) a čase 2 (T2). Výsledky indikovali signifikantné korelácie medzi vnímaním úlohovej a sociálnej kohézie a tímovým úspechom z meraní v čase T1 realizované uprostred sezóny ($r = .42$, respektíve $.35$). V zisteniach z meraní uskutočnených na konci sezóny v čase T2 sme našli podobné nálezy, štatisticky významnú koreláciu medzi oboma dimenziami (úlohová a sociálna) kohézie a tímovým úspechom ($r = .36$, respektíve $.55$). Z výsledkov zistených v dievčenských družstvách rezultuje, že ako sociálna dimenzia, tak i úlohová dimenzia kohézie bola signifikantne asociovaná s tímovým úspechom.

Tabuľka 15

*Korelácie medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v čase 1 (T1) a čase 2 (T2)
v dievčenských družstvách (n = 47)*

Premenná	1	2	3	4	5	6
1. Úlohová kohézia (T1)	–	.412*	.275	.358	.415*	.317
2. Sociálna kohézia (T1)		–	.431	.545*	.350*	.294
3. Úlohová kohézia (T2)			–	.466**	.375	.364*
4. Sociálna kohézia (T2)				–	.552**	.550**
5. Tímový úspech (T1)					–	.978**
6. Tímový úspech (T2)						–

Poznámka: *p < .05; **p < .01.

Krátke zhrnutie tejto časti. Výsledky z longitudinálneho „cross-lagged“ panel modelu demonštrovali, že športový úspech uprostred sezóny signifikantne predikoval obe úlohovú i sociálnu kohéziu na konci sezóny. Hodnoty jednotných korelačných koeficientov sú medzi úspechom a úlohovou kohéziou ($r_{Usp1 \bullet UKoh2} = .26$) a medzi úspechom a sociálnou kohéziou ($r_{Usp1 \bullet SKoh2} = .14$). Avšak, z našich zistení tiež vyplýva, že skupinová kohézie (obe úlohová a sociálna) nebola signifikantným prediktorom športového úspechu. Naša analýza neumožnila realizovať smerovanie potenciálneho „kauzálného“ vzťahu medzi kohéziou a úspechom diferencovane pre chlapčenské a dievčenské družstvá, ale len pre celý súbor dohromady, pretože v našej vzorke bolo len 53 dievčat. Pre potreby SEM je nevyhnutná veľkosť výskumného súbor (približne $N > 200$, napr. Kline, 2005).

Výsledky Pearsonovej korelačnej analýzy indikovali signifikantne pozitívne korelácie (hoci slabé) medzi oboma dimenziami ako úlohovej tak, sociálnej kohézie a tímovým úspechom ($r = .25$ and $.14$ respektíve) pre celý súbor, ale len v čase T2 na konci sezóny. Ďalej, u chlapčenských družstiev sme našli signifikantne pozitívnu asociáciu (ale slabú) len medzi vnímaním úlohovej kohézie a úspechom ($r = .24$). Medzi vnímaním sociálnej kohézie a úspechom neboli zistené žiadne korelácie. Na druhej strane, u dievčenských družstiev výsledky demonštrovali signifikantne pozitívne korelácie (stredne silné) medzi oboma dimenziami skupinovej kohézie (úlohová

a sociálna) v oboch meraniach v čase T2 uprostred sezóny ($r = .42$ and $.35$ respektíve) a na konci sezóny ($r = .36$ a $.55$).

6.3. Kvalitatívna analýza skupinovej kohézie a výkonu

Hlavný účelom tohto kvalitatívneho šetrenia je preskúmať pohľady trénerov na otázky vplyvu kohézie a výkon v elitných mládežníckych športových družstvách. Ďalším cieľom tohto výskumu je nadviazať na zásadné zistenia z kvantitatívnej časti a pokúsiť sa preskúmať *prečo* lepší úspech viedol k silnejšiemu vnímaniu skupinovej kohézie a *prečo* silnejšie vnímanie kohézie signifikantne neviedlo k lepšiemu úspechu v elitných mládežníckych futbalových a hádzanárskych družstvách. Nasledujúca sekcia je zorganizovaná tak, aby odrážala špecifické ciele, ktoré sme sledovali v tejto štúdii. Medzi hlavné témy týkajúce sa perspektív od samotných trénerov patria (a) skupinová kohézie v športe (b) skupinová kohézia a športový výkon v elitných mládežníckych družstvách (c) determinanty ovplyvňujúce úroveň skupinovej kohézie. Sumarizácia hlavných tém a sub-tém je prezentovaná v tabuľke 16.

Tabuľka č. 16

Sumarizácia hlavných tém a sub-tém z pološtrukturovaných rozhovorov

Hlavná téma (J ¹)	Sub-téma (J ¹)	(J ¹) podľa štátu
Skupinová kohézia v športe (46)	Významnosť kohézie v športe vo všeobecnosti (15) Významnosť kohézie u mládeži (18) Budovanie kohézie (13)	(9) Č (6)S (11) Č (7)S (7) Č (6)S
Skupinová kohézia a športový výkon v elitných mládežníckych družstvách (59)	Vzťah medzi kohéziou a výkonom (16) Typ kohézie (17) Športová úroveň hráčov (12) Pohlavie (14)	(12) Č (4)S (10) Č (7)S (8) Č (4)S (10) Č (4)S
Determinanty ovplyvňujúce úroveň skupinovej kohézie (35)	Tréner (12) Hráči (9) Herný štýl (7) Osobnostné a povahové charakteristiky (7)	(7) Č (5)S (5) Č (4)S (4) Č (3)S (5) Č (2)S

Poznámka: J¹ = počet významových jednotiek. Písmeno Č odkazuje na počet významových jednotiek od českých participantov. Písmeno S odkazuje na počet významových jednotiek od slovenských participantov.

Skupinová kohézia v športe

Tréneri identifikovali niekoľko kategórií reflektujúcich vnímanie skupinovej kohézie v športe vo všeobecnej rovine, tak i v mládežníckych kategóriách a rovnako i potrebu venovať sa rozvíjaniu skupinovej kohézie. Sub-témy zahrňujú (a) významnosť kohézie v športe vo všeobecnosti (b) významnosť kohézie u mládeže (c) budovanie kohézie.

Významnosť kohézie v športe vo všeobecnosti. Absolútna väčšina trénerov sa stotožňovala s presvedčením, že kohézia je vo všeobecnej rovine veľmi dôležitá skupinová premenná pozitívne vplývajúca na celkové dianie v športovej skupine. Napríklad, jeden tréner povedal:

Tak moje skúsenosti sú také, že významnosť súdržnosti v športe je veľká, to znamená, ako sa vraví v Čechách, je to dobrá partia, tak proste sa hráči sa cítia

dobre, tešia sa na tréningy a trénujú dobre, dostavujú sa dobré výsledky a všetci sú spokojní. (Č)

Podobný názor vyslovil slovenský tréner, ktorý poznamenal: „*Myslím si, že prax ja taká, že ak je tím súdržný, ako v kabíne i na ihrisku tak to má len pozitívne dopady na celkové dianie v družstve.*“ (S) Ako posledný príklad uvádzame českého trénera, ktorý povedal, že: „*No tak ja si myslím, že v športe je to s tou súdržnosťou celé previazané. Podľa mňa v tom tíme, keď hráči sú i mimo plochu alebo mimo kabínu sú proste spolu kamaráti, ťahajú za seba, nie je to len nejaká partička štyroch alebo piatich, ale je to celá skupina, ktorá spolu robí i iné veci, tak sa to na tom ihrisku prejaví. A prejaví sa to asi nie len v tých zápasoch a výkonnosti, ale i v atmosfére na tréningu, v atmosfére v tej kabíne, proste v akejkoľvek akcii.*“ (Č)

Významnosť kohézie u mládeži. Podobné názory mali tréneri i na významnosť skupinovej kohézie v kategóriách ktoré sú v strede záujmu tejto práce. Avšak, s tým rozdielom, že tréneri v súvislosti s významnosťou kohézie pri mládeži zdôrazňovali dôležitosť i výchovnej stránky a pozitívneho vplyvu kohézie na vývoj charakterových a povahových vlastností. Jedným z príkladov je český tréner, ktorý konštatoval, že:

Ja si myslím, že významnosť tu je a teraz nebudem vravieť ako tréner, ale i ako učiteľ zároveň, pretože my cez ten futbal tie deti i vychovávame a to ja dávam nad ten futbal. Vo chvíli, keď bude v tom tíme pohoda alebo respektíve v triede, to je tiež kolektív, že áno, nie športový ale iný. Tak tú pohodu chcete a tá pohoda bude jednak ak skupina bude držať pohromade, keď tam nebudú žiadne väčšie šarvátky, konflikty, atd. On to je taký začarovaný kruh, aby to fungovalo na ihrisku a boli výsledky, tak je treba ta pohoda, keď bude pohoda, tak chlapci sa budú lepšie učiť, tzn. nie iba v škole, ale i učiť sa i novým veciam na tréningu, a celkovo sa posúvať dopredu. (Č)

Ďalší tréner sa vyjadril v tomto zmysle: „*Tak ja v mládežníckych kategóriách partiu alebo tú súdržnosť považujem za veľmi dôležitú. Pre mňa z toho trénerského hľadiska je kabína, asi taká najdôležitejšia pri vývoji charakteru a povahových vlastností tých hráčov. Aby držali spolu ako na ihrisku tak i mimo neho, aby v tých zápasoch v tých krízových situáciách, ktoré sa vyskytujú na ihrisku, aby si boli ochotní pomôcť jeden druhému, tak určite sa to potom prenáša i mimo ihrisko.*“ (S) Obdobný postoj k tejto otázke mal český tréner, ktorý to komentoval takto: „*Podľa mňa vždycky ten tím, ktorý bude mať dobrú súdržnosť, bude im to klapať omnoho viac, budú to kamaráti, bude ich to baviť a podľa mňa sa na to v šestnástich alebo v sedemnástich rokoch*

nevykašľú, keď to budú mať radi a budú tam mať partiu, za ktorou radi chodia, no a nejde len o ten šport ale i o tých ľudí. (Č)

Budovanie kohézie. Participanti taktiež zdôrazňovali potrebu budovania a rozvíjania kohézie v športe a predovšetkým v kolektívnych športových hrách, kde vzájomná spolupráca je podstatnou časťou herných činností. Tréneri považujú za dôležité mať blízky vzťah s hráčmi, ktorý sa vytvára na základe každodenného kontaktu s hráčmi a takisto považujú za dôležité pracovať na rozvoji súdržnosti na akciách realizovaných v rámci klube, ale i aktivitách mimo šport. Tréner z Česka hovoril, že:

V tomto sa snažím pracovať akoby každý deň. Ako že fakt na tom je treba pracovať každý deň. Chodím za nimi do kabíny, sadnem si tam a niektorí z hráčov si napr. číta noviny, pokecáme, čo číta za noviny, aký mal deň v škole atď. Robíme to neustále, je to fakt interakcia každý deň, o tom to je celé si myslím, na tréningu, pred tréningom a po tréningu. (Č)

Na druhej strane sa slovenský trénerský kolega vyslovil takto: „*Na tejto najvyššej mládežníckej úrovni by mal pracovať na súdržnosti viac menej asi každý. Ak si vezmete len napr. dve a až tri sústredenia za rok, plus nejaké turnaje to všetko sú viac menej situácie, kde sa tím nachádza dlhšou dobu spolu na nejakom mieste. Toto sú ideálne podmienky na team buildingové aktivity. Potom je už len otázka ako to ten tréner robí, ako pracuje s tou súdržnosťou v družstve. My napríklad chodíme s chlapcami hrať v prechodnom období hokej, alebo máme rôzne prednášky, spoločné akcie a podobne.*“ (S)

Skupinová kohézia a športový výkon

Táto téma odráža hlavný cieľ tohto kvalitatívneho šetrenia, ktorým bolo preskúmať pohľady trénerov na otázku vzťahujúcu sa ku kohézii a výkonu v elitných mládežníckych športových družstvách. Tréneri identifikovali štyri sub-témy, ktoré reprezentujú ich myšlienky a názory týkajúce sa problematiky skupinovej kohézie a športového výkonu. Tie sub-témy sú (a) vzťah medzi kohéziou a výkonom (b) typ kohézie (c) úroveň súťaže (d) pohlavie.

Vzťah medzi kohéziou a výkonom. Vo všeobecnosti sa väčšina trénerov zjednotila na presvedčení, že úroveň skupinovej kohézie je pozitívne spojená so športovým výkonom v mládežníckych kategóriách. Tréner slovenského družstva konštatoval, že: „*Z môjho pohľadu je tu priama úmernosť medzi súdržnosťou a výkonomi na ihrisku.*“ (S) Podobný názor vyslovil český tréner, ktorý poznamenal: „*Čo môžem*

povedať z mojej praxe je že, som presvedčený o tom, že súdržnosť je vo veľkej miere spojená s dobrými výkonmi a výsledkami.“ (Č)

Čo sa týka smerovania vzťahu medzi skupinovú kohéziou a úspechom, tak názory trénerov sa prikláňali k tomu, že výkon má väčší vplyv na súdržnosť ako súdržnosť na výkon. Povedané inými slovami, dobré výsledky sú príčinou vysokej kohézie. Napríklad, jeden tréner povedal: *„Keď sa vyhráva, tak pre nich je to automaticky súdržnosť, to sme všetci kamaráti. Vyhráš a si kamarát s každým.“ (Č)* Podobné tvrdenie poznamenal ďalší český tréner, ktorý sa vyjadril že: *„Čím úspešnejší tím, tak si myslím, že musí byť súdržnejší.“ (Č)* Ako posledná jednotka v tejto časti je príklad od slovenského trénera, ktorý zdôraznil, že:

Úroveň súdržnosti sa určite v priebehu sezóny mení a výsledky alebo výkony tomu napomáhajú. Keď sú lepšie, tak verím tomu alebo je to skôr stopercentné, že tá súdržnosť sa zvyšuje a pokiaľ sa prehráva, tak väčšinou ide aspoň čiastočne dole. (S)

Typ kohézie. Tréneri identifikovali spojitosť skupinovej súdržnosti v súvislosti so športovým výkonom v elitných mládežníckych družstvách z hľadiska jej dvoch dimenzii (úlohová a sociálna). Tréneri koherentne pripisovali významnosť orientácii na plnenie skupinových cieľov, čo súvisí s vyššou dôležitosťou úlohovej súdržnosti než sociálnej súdržnosti. Napríklad, tréner českého chlapčenského družstva:

Paradoxne, toto družstvo na prvý pohľad nevypadá nijako súdržne, tá kabína sa mi nezdá, že by nejako extra držala spolu. Tak a potom prídete na ihrisko a nemáte jediný problém, tam proste chovanie na ihrisku je úplne ako napr. niekto pokazí, ide sa ďalej nikto nič, nie je tam žiadne vyčítanie alebo niečo. (Č)

Podobnú mienku má i tréner dievčenského družstva, ktorý poznamenal že: *„Len malé množstvo hráčiek spolu vyhľadáva aktivity i mimo hádzanú, viac menej sú to individuality, ale majú silnú motiváciu niečo dosiahnuť. Preto práve naopak tá súdržnosť, ktorá nie je vidieť mimo zápasy a pod., moja skúsenosť je, že sa z nich vybublala alebo vystriekla vo chvíli, keď to v tých zápasoch bolo extrémne potreba, potreba extrémne sa zomknúť.“ (Č)*

Ďalší český tréner sa vyjadril takto:

„Tak tá sezóna bola určite výnimočná svojim spôsobom, pretože samozrejme absolvovať to zatiaľ bez porážky je určite ťažké. Čo sa týka súdržnosti tak vieme, že ti chlapci v kabíne, alebo mimo ihriska, úplne tam nie je nejaká výnimočná súdržnosť. Teda tie vzťahy nie sú až také optimálne. Na druhej strane, čo je

zaujímavé, že to nie je vidieť na ihrisku. Naopak v tých, zápasoch a čím ide kvalita súpera hore, naopak mám pocit, že ta súdržnosť na tom ihrisku je obrovská. Tam je to skutočne jeden za druhého a nie je to iba môj dojem, bol to dojem i trebárs ľudí, ktorí tie zápasy videli mimo klub, či sú to nejakí manažéri alebo ľudia čo na ten mládežnícky futbal chodia. Takže z toho pohľadu je to zaujímavé zistenie, my sa s chlapcami o tom bavíme, o tej tímovej kohézii, teda myslím tu takú sociálnu kohéziu. A ja sám si pre seba dávam zaver, či je to u tých mladých hráčov vlastné dobré alebo zlé. Vravím, či paradoxne nie je dobre, že trebárs to nie je úplne optimálne, i keď človek si to nepraje, samozrejme si praje, aby tie vzťahy boli dobre, ale možno potom je to dobré pre ten vývoj hráča. Je to otázka no nie je na to asi jednoznačná odpoveď. (Č)

Podobné presvedčenie má i ďalší tréner: „Skôr ich akoby udržiavať v takom nejakom stave, aby spolu všetci vychádzali, že nie sú úplne kamaráti alebo niečo také, nemusia spolu chodiť von atď. Ale je dôležité ten tím udržať pohromade, aby nemali žiadny problém medzi sebou. Ale ako vravím, čím vyššia úroveň, si myslím takže potom je tam viac individualít a je ťažké ich stmeliť dohromady, aby držali spolu, aby neboli proti sebe, pretože niekde sú tí hráči jeden na druhého, pretože už tie pozície sú napr. zdvojené alebo i strojené.“ (Č)

Rozporuplne sa k tejto téme vyjadril jeden český tréner, ktorý povedal: „Myslím si, že to funguje tak, ak si hráči rozumejú mimo ihriska, že ak tá chémia proste medzi hráčmi je tak to funguje a som o tom presvedčený. Tak čo som ja zatiaľ zažil ako tréner alebo i ako hráč tak to funguje. Ale sú aj príklady iné napr. s ročníkom 95 minulý rok. Tak na začiatku sme riešili veľké problémy, že mali medzi sebou nezhody, závideli si, že ten hra a ten nie a podobne. Ale i napriek tomu tie výkony boli dobre. (Č)

Na druhej strane jeden zo slovenských trénerov považuje za dôležitejšiu sociálnu kohéziu, čo demonštroval tvrdením: „Keď je kabína rozbitá, bohužiaľ to nemôže fungovať ani na ihrisku, pretože tá súdržnosť sa robí najprv v kabíne a potom sa to prejavuje na ihrisku. (S)

Športová úroveň hráčov. Tréneri zdôrazňovali aby sa v súvislosti so skupinovou kohéziou a výkonom brala do úvahy i športová úroveň tímu, teda kvalita hráčskeho kádra. Povedané inými slovami, športová úroveň hráčov je dôležitejšia než úroveň súdržnosti a súdržnosť môže stratiť svoj vplyv, ak sú veľké rozdiely medzi družstvami týkajúce sa kvality hráčov. Napríklad, tréner českého družstva upozorňoval:

Súdržnosť vplyv na výkonnosť určite má. Ale zase by sme to museli skúšať u tímov, ktoré budú všetky na podobnej úrovni a to podľa mňa ťažko povedať aká ta vaša vzorka je. Určite sú tam tímy, ktoré sú silnejšie a tam trebárs proste ta súdržnosť na to žiadny vplyv nebude mať. Majú proste trebárs dobrý výber hráčov, je to väčšie mesto než tie iné družstvá. (Č)

Podobný postoj sme počuli od iného trénera, ktorý konštatoval: „*Mladá Boleslav a iné družstvá idú na ihrisko a tam si zakričia (pokrik) jedenástka, ktorá je v tej chvíli na ihrisku. A možno majú súdržnosť lepšiu ako my. Ale vravím, že je to zložité. Vravím ten ročník tu je kvalitný, ja neviem koľko bude z toho ligových hráčov, pravdepodobne traja, štyria a ako i to už je dosť, ale môžem povedať, že potenciál ich na to má pokojne dvanásť, trinásť. Vypadajú fakt dobre, každý ma svoje prednosti, máte tam i problém, keď sa hrá napr. s ťažším súperom, tak samozrejme sa snažíte postaviť akoby tu najlepšiu jedenástku a často krát koho postaviť a koho nepostaviť. Fakt tam máte dvanásť, trinásť kvalitných hráčov a na jeseň to bolo extrémne, to ich tam bolo pätnásť a tom potom z pätnástich bolo úplne jedno koho tam dáte, to bola taká kvalita, že to bolo jedno. A myslím si, že toto na to môže mať vplyv.*“ (Č) Ďalší český tréner povedal, že: „*Myslím si, že súdržnosť nemá úplne vplyv na to, či ten tím sa dokáže v tých krízových momentoch z toho dostať. Myslím si, že je to zapríčinené tým ako silní jednotlivci (osobnosti) sú to, ale to už zase toľko nesúvisí s tou súdržnosťou.*“ (Č)

Ako posledné je možné uviesť tieto dva príklady, prvý:

Ja si myslím, že to má vplyv, teda akoby tá partia na ten výkon toho tímu. Ale povedal by som, že vyššia športová úroveň tých hráčov, tak tam ani nemusí byť toľko ako ta partia. Keď sú úplne najlepší tí hráči, tak to sú i individuality akoby a tam je to ťažké. (Č)

A druhý príklad je od slovenského trénera, ktorý povedal: „*Máte čo najviac osobností, ktoré dokážu vlastne zvládnuť kritické situácie a to rozhodne zápas.*“ (S)

Pohlavie. Poslednou sub-témou v tejto časti je pohlavie. Tréneri identifikovali rozdielnú spojitosť medzi kohéziou a výkonom z genderového hľadiska. V dievčenských družstvách je úroveň súdržnosti považovaná za dôležitejšiu pri dosahovaní úspešného výsledku než v chlapčenských družstvách. Čo sa týka chlapčenských družstiev, tak český tréner poznamenal, že:

Ja považujem súdržnosť obzvlášť u dievčenských družstiev si myslím, že je to podstatná záležitosť úspechu. Ten tím je predpoklad úspechu u dievčat.

u chlapcov je moja skúsenosť ako trénera taká, že sa to dá zaobiť i bez súdržnosti a môže to ísť i obrátene. (Č)

Zaujímavým názorom sa prezentoval iný český tréner, ktorý povedal, že: „*Ak sme u chlapčenského družstva tak podmienkou pre súdržnosť je úspech. Teda jeden z najväčších argumentov je, či je družstvo úspešné alebo nie je úspešné. U dievčenského družstva si myslím, že to takto nefunguje. U dievčat tou hlavnou zložkou budú povahové rysy jednotlivých hráčiek. To znamená miera empatie, miera kamarátstva, priateľstva bude určite dôležitejšia než to, či je družstvo momentálne úspešné alebo nie je úspešné.*“ (Č)

Determinanty ovplyvňujúce skupinovú kohéziu

A nakoniec, posledná téma sa vzťahuje k vnímaniu a skúsenostiam trénerov k činiteľom, ktoré ovplyvňujú úroveň skupinovej kohézie v rámci športového družstva. Odpovede participujúcich trénerov vytvorili štyri nasledujúcich sub-tém (a) tréner (b) hráči (c) herný štýl (d) osobnostné charakteristiky.

Tréner. Vo všeobecnej rovine sa prevažne všetci tréneri identifikovali s tým, že kľúčovú rolu pri ovplyvňovaní úrovne skupinovej súdržnosti hrá tréner. Ich odpovede sa stotožňovali na tom, že demokratický štýl vedenie zo strany trénera pomáha k pozitívnemu vývoju kohézie. Ďalej, že schopný tréner dokáže manipulovať s úrovňou súdržnosti a vytvoriť súdržný tím, a na druhej strane, tréner, ktorý sa nechová spravodlivo vplýva negatívne na úroveň súdržnosti. Jedným z príkladov môže byť český tréner, ktorý konštatoval že:

Ja si myslím, že šikovný a vzdelaný tréner, dokáže byť pri hľadaní súdržnosti toho družstva alebo pri vytváraní súdržnosti, dokáže byť zručným manipulátorom, v pozitívnom slova zmysle. (Č)

Podobný názor vyslovil iný tréner, ktorý poznamenal: „*Ak ja budem tréner a nebudem si myslieť, že je to dôležité, aby ty hráči držali pri sebe, tak to do nich nikdy nedostanem.*“ (S) Ďalší postoj trénera taktiež z Česka znel: „*Mám pocit, že tréner v mládeži má významný vplyv, u dospelých sa to ťažko vyhodnocuje. Sám som futbal hral, určite tam má tréner tiež vplyv. Samozrejme, keď je to v úvodzovkách nejaký „krivák“, ktorý nemeria všetkým rovnako, tak sa to samozrejme prenáša i do tej kabíny. U dospelých je to trochu iné už sú to individuality, silný ty ľudia, už sú vyspelý, takže tam je to troška iné. Tu u mládeži si myslím, že to hrozne robí ten tréner.*“ (Č) A ako posledný príklad uvádzame vnímanie českého trénera: „*To sú také všeobecné „kecy“, že*

súdržný tím je akože demokraticky nastavený, že spoločne riešia problémy, každý má pravo sa vyjadriť a tak ďalej. Ale ono to tak jednoducho je. Myslím si, že naozaj každý tam má nejaké to svoje slovo, hráči si ho vypočujú a samozrejme niekedy sa mu zasmejú, inokedy nie. Ale myslím si, že taká všeobecná pohoda je s tým spojená, kde sa riešia problémy spoločne.“ (Č)

Hráči. Českí a slovenskí tréneri zhodne poznamenávali, že veľký vplyv na úroveň skupinovej kohézie majú i samotní hráči, teda zloženie hráčskeho kádra. Vplyv silných individualít (osobností) a pozitívny vplyv lídrov na členov športového družstva zohrávajú pri úrovni súdržnosti veľký význam. Napríklad, tréner slovenského družstva hovoril toto: *„Určite ten hráč má na to vplyv ako i jeho vlastnosti, musia byť také, že do kolektívu je vhodný, to je dôležité.“* (S) Ďalší tréner sa vyjadril v tomto zmysle: *„Z mojej skúsenosti, ak máte v družstve dvoch, troch lídrov, ktorý sú priateľskí a pozitívne vplývajú na ostatných hráčov tak súdržnosť je vyššia.“* (Č) Ako posledným príkladom je český tréner, ktorý povedal: *„Silní jednotlivci, myslím tých najlepších hráčov v družstve a ich správanie k ostatným v tíme to ovplyvňuje tiež. Ak títo hráči nie sú arogantní a správajú sa priateľsky alebo normálne, máte menej konfliktov a tým pádom je vyššia súdržnosť.“* (Č)

Herný štýl. Tréneri identifikovali, že úroveň kohézie môže takisto vychádzať zo štýlu hry, ktorým sa dané družstvo prezentuje na ihrisku. Ak sa od hráčov vyžaduje, aby vzájomne spolupracovali na ihrisku tak sa to pozitívne prejaví na úrovni súdržnosti. Jeden z trénerov povedal:

Myslím si, že z hľadiska hry, ktorú sa snažíme preferovať u tých hráčov je tá súdržnosť veľmi dôležitá na koľko od nich vyžadujeme kombinačnú hru. To znamená, že nejaký taký ukazovateľ by tam mal byť zahrnutý v tej kombinačnej hre, aby to dokázali dať na tom ihrisku, aby boli kolektív, aby si dôverovali, aby sa podporovali a takéto veci. (S)

Osobnostné a povahové charakteristiky. Ďalšou sub-temov, ktorá môže vplývať na úroveň kohézie sú podľa participujúcich trénerov osobnostné a povahové charakteristiky hráčov, ktorí tvoria športové družstvo. Napríklad jeden český tréner povedal: *„Veľký vplyv na tu kohéziu budú mať i povahové rysy jednotlivých hráčiek.“* (Č) Iný tréner poznamenal: *„Na tom do akej miery bude družstvo súdržné sa podieľajú i jednotlivé osobnosti v tíme a ich povaha. Ak sú tam nekonfliktné typy, bude tam menej konfliktov a tým pádom bude vyššia súdržnosť.“* (S)

Krátke zhrnutie poznatkov získaných z kvalitatívneho výskumu viažucich sa v prvom rade k hlavnému cieľu práce. V športovej praxi je skupinová súdržnosť vo všeobecnej rovine vnímaná ako pozitívna vlastnosť športových družstiev, vytvárajúca vhodné prostredie na podávanie športového výkonu. A tréneri participujúci na tejto štúdii silne doporučujú, aby sa športové kolektívy usilovali o budovanie a rozvíjanie skupinovej kohézie medzi svojimi členmi. Avšak, v súvislosti s hlavným cieľom práce, vzťahu medzi kohéziou a výkonom v elitných mládežníckych kategóriách sa na základe výpovedí trénerov zdá, že kohézia sama o sebe k úspešnému športovému výkonu nevedie. Športové družstvo v elitnej mládežníckej súťaži môže byť súdržné, ale bez kvalitných hráčov pravdepodobne nedosiahne významný športový úspech. Ďalej, tiež tréneri poukazovali na rozdielnú významnosť kohézie v chlapčenských a dievčenských družstvách. Kým u chlapcov sa dá byť úspešný i „bez“ súdržnosti, tak u dievčat toto nie je možné a súdržnosť je dôležitý determinant pri dosahovaní úspešného výsledku v dievčenských družstvách. Tréneri z hľadiska typov kohézie identifikovali, že úlohová kohézie má väčší význam v spojitosti k výkonu než sociálna kohézia, predovšetkým v elitnom športe, kde orientácie na ciele je vysoká. Ďalšie zistenia z tohto šetrenia sú rozoberané v diskusii.

7. DISKUSIA

Hlavným cieľom tejto dizertačnej práce bolo preskúmať vzťah medzi skupinovú kohéziou a tímovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách. Ďalším významným cieľom bola aj adaptácia Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys Et al., 2009b) do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky a pilotná štandardizácia pre výskumné použitie. Diskusia je pre lepšiu prehľadnosť rozdelená na dve časti: prvá časť sa venuje vedľajšiemu cieľu a v druhej časti rozoberáme hlavný cieľ predkladanej práce.

Výsledky sekundárneho cieľa poskytujú dve preložené verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b), ktoré umožňujú budúcim výskumníkom merať skupinovú kohéziu v mládežníckych športových družstvách v Českej a Slovenskej republike. Obe finálne verzie sú prezentované v prílohách. Celkové výsledky našej analýzy podporujú Eysove et al. (2009b) návrhy, že dvoj-faktorový model skupinovej súdržnosti je vhodný pre mládežnícke športové družstvá. Hoci, tieto zistenia sú v súčasnosti prvé na svete, ktoré demonštrujú dodatočnú podporu faktorovej validity na odpovede z Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b), bolo nevyhnutné z dotazníka odstrániť jednu sociálnu položku, pretože demonštrovala zlé hodnoty štandardných reziduálnych kovariancií (angl. standardized residual covariances) s niekoľkými ďalšími položkami.

Avšak, naše výsledky sú vo všeobecnosti konzistentné so zisteniami predchádzajúcich výskumníkov, ktorí uvádzajú úspešné prekladateľské praktiky s verziami dotazníka pre dospelých športovcov (Dotazník skupinového prostredia, GEQ; Carron et al., 1985) (napr. Balaguer et al., 2004; Heuzé & Fontayne, 2002; Junior et al., 2012; Ohlert, 2012; Steca et al., 2013). Niektorí z týchto spomenutých autorov uvádzajú pár položiek s nižšími hodnotami pre štandardizované faktory zaťaženia (angl. standardized factor loadings), čo sa zhoduje i s našimi výsledkami (napr. položka č.18). Výskumný súbor v tejto práci bol tvorený len dvoma typmi športov: futbal a hádzaná a tento nedostatok heterogénosti výskumného vzorku (napr. počet rôznych druhov športu, rozdielnych úrovní súťaže, atď), môže podľa Carron a Brawley (2000) spôsobiť to, že sú tieto parametre niekedy nižšie.

Ďalší bod diskusie týkajúci sa sekundárneho cieľa je výskumná vzorka použitá v tejto dizertačnej práci. Po prvé, túto medzinárodnú štúdiu sme realizovali so

zastúpením mladých českých a slovenských športovcov z dôvodu k podobnostiam medzi týmito dvoma krajinami s rešpektom ku histórii, kultúre, či jazyku. Viac ako 75 rokov, až do roku 1993, tieto krajiny tvorili spoločný štát Československo a mali spojené športové súťaže. A vlastne niektoré športové súťaže sa stále organizujú i napriek rozdeleným hraniciam (napr. Hádzanárska liga žien, WHIL). Po druhé, zovšeobecniteľnosť výsledkov je trochu obmedzená vzhľadom k výskumnému súboru, ktorý pozostával z elitných mládežníckych hádzanárskych a futbalových družstiev. A preto zistenia detegované z tohto vyšetovania sú validné predovšetkým pre úlohovo nezávislé športové družstvá (Evans, Eys, & Bruner, 2012). Na základe týchto záverov by sa ďalší výskumníci mohli zamerať na preskúmanie validity a reliability na odpovede z preložených verzií Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) s prihliadnutím na väčšiu heterogénnosť výskumného vzorku.

Avšak, z výskumných i praktických perspektív preklady Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et al., 2009b) ponúkajú niekoľko ďalších možností pre budúci výskum v Českej a Slovenskej republike. Keďže, porozumenie role, ktorú skupinovú kohéziu zohráva v rámci mládežníckeho športu, prostredníctvom nástroja na jej meranie a rovnako tak jej asociácia s inými dôležitými premennými zahrňujúcich satisfakciu členov, športový výkon, či oddanosť k tímu si vyžaduje značnú vedeckú pozornosť (napr. Carron et. al., 2007).

Druhá časť diskusie sa vzťahuje k hlavnému cieľu dizertačnej práce, vzťahu medzi skupinovú kohéziou a športovým úspechom v elitných mládežníckych hádzanárskych a futbalových družstvách. Kvôli lepšej prehľadnosti sme nasledujúcu časť rozdelili na dve menšie časti vychádzajúce z organizácie celej práce. Prvá časť sa týka diskusie výsledkov získaných z kvantitatívnej štúdie a druhá časť diskusie pojednáva o zisteniach z kvalitatívneho výskumu.

V kvantitatívnej štúdii sme preskúmali smerovanie vzťahu medzi vnímaním skupinovej kohézie a indikátorom športového výkonu (t.j. úspech, ktorý sme definovali ako percentuálne vyjadrenie z majstrovských stretnutí) v priebehu jednej sezóny v elitných mládežníckych športových družstvách. Hoci, predchádzajúce vyšetovanie s dospelými športovcami s nižších súťaží Carron et al. (2002) indikovalo recipročný vzťah medzi kohéziou a výkonom, elitný mládežnícky šport reprezentuje nový kontext, ktorý ešte v rámci psychológie športu nebol skúmaný.

Modelovaním potenciálneho „kauzálného“ vzťahu použitím techniky štruktúrneho modelovania sme testovali hypotézu H1, v ktorej sme na základe

predchádzajúcich výskumov od Carrona et al. (2002) predpokladali, že smerovanie vzťahu medzi kohéziou a športovým úspechom sa bude odohrávať recipročne v kruhu. Celkové výsledky našej analýzy túto hypotézu nepotvrdili. Štruktúrne modelovanie demonštrovalo, že tímový úspech v strede sezóny signifikantne predikoval skupinovú kohéziu na konci sezóny. Významnosť, sila, a smerovanie tohto vzťahu bolo konzistentné pre obe dimenzie skupinovej kohézie (úlohovú a sociálnu). Avšak, naša analýza nedemonštrovala, že skupinová kohézia slúžila ako signifikantný prediktor športového úspechu na konci sezóny. Celkovo, tieto zistenia indikujú, že smerovanie potenciálneho „kauzálneho“ vzťahu medzi kohéziou a výkonom v elitných mládežníckych tímoch sa odohrávalo len jedným smerom. Lepší športový úspech (výkon) signifikantne viedol k zvýšeniu skupinovej kohézie.

Naše výsledky sú v rozpore s Carron et al. (2002), ktorí vo svojej meta-analýze prišli k záverom, že vzťah medzi kohéziou a výkonom sa odohráva recipročne v kruhu. Výsledky ich práce neukázali žiadny štatisticky signifikantný rozdiel medzi vzťahom výkon-ku-kohézii a vzťahom kohézia-k-výkonu. Avšak, je nutné pripomenúť, že výskumná vzorka v ich štúdií bola tvorená prevažne amatérskymi, rekreačnými a školskými športovými družstvami. Na druhej strane, naše výsledky sú konzistenčné so závermi z meta-analýzy vykonanej Mullen a Cooper (1994), ktorí konštatovali, že úspešný výkon pozitívne predchádza kohéziou, ale vyššia úroveň kohézie k dobrému výkonu už viesť nemusí. Je však nutné poznamenať, že výskumná vzorka v meta-analýze posledných citovaných autorov zahrňovala vedecké štúdie z rôznych oblastí spoločenských vied (napr. športová psychológia, sociálna psychológia, vojenská psychológia a industriálna psychológia). Zdá sa, že tvrdenie Mullena a Coopera (1994): „Tendencia, že skupina zažije skvelú kohezivitu je silnejšia po predvedenom úspešnom výkone“ (p. 183) by mohlo platiť i pre elitné mládežnícke družstvá, čo potvrdzuje i náš výskum.

Jedno z potenciálnych vysvetlení prečo úspešný výkon pozitívne predikuje kohéziu v elitnom športe je, že iniciálny úspech môže posilniť vnímanie športovcov pre jednotu a blízkosť medzi členmi ich skupiny. Zatiaľ čo, neúspešný športový výkon môže zapríčiniť to, že športovci ho považujú za mierku toho, ako je ich skupina zaviazaná k splňovaniu svojich inštrumentálnych cieľov. Ďalej, po predvedení neúspešného športového výkonu sa u hráčov môže prejaviť tendencia pripísať tento neúspech svojim spoluhráčom a chrániť si tak svoj vlastný výkon. Táto tendencia

pochádzajúca z frustrácie z neúspechu môže okrem toho spôsobiť vnútro-skupinové konflikty a následné vnímanie nižšej úroveň skupinovej kohézie.

Druhou hypotézou založenou na predchádzajúcej literatúre (Carron et al., 2002) bol predpoklad, že skupinová kohézia (obe sociálna a úlohová) bude pozitívne asociovaná s tímovým úspechom. Celkové výsledky Pearsonovej korelačnej analýzy potvrdili túto hypotézu, ale „čiastočne“. Kým v prvom meraní (v strede sezóny) sme nezistili žiadne signifikantné korelácie medzi úspechom a oboma dimenziami (sociálna a úlohová) kohézie, tak v druhom meraní (na konci sezóny) naša analýza demonštrovala signifikantne pozitívny vzťah (hoci nízky) medzi úlohovou i sociálnou kohéziou a úspechom. Potenciálnym vysvetlením týchto rozdielnych zistení by mohlo byť, že na konci súťaže sa prejaví dosiahnutý úspech, zatiaľ čo v polovičke sezóny je všetko otvorené a je možnosť to zmeniť.

Zistenia z druhého merania (na konci sezóny) sú veľmi podobné výsledkom prezentovaným v meta-analýze od Carron et al. (2002), ktorí objavili v tímoch na klubovej úrovni pozitívny vzťah (ale slabý, $ES = .24$) a v profesionálnych družstvách (elitné športové tímy) „efekt size“ ($ES = .19$) nedosiahol kritérium pre malé efekty, uvedené podľa Cohena (1992; $ES > .20$).

Avšak, ak sme naše analýzy vzťahu medzi kohéziou a úspechom realizovali oddelene pre chlapčenské a dievčenské družstvá, zistili sme odlišné výsledky. Zatiaľ čo u chlapcov sme našli pozitívnu štatisticky významnú koreláciu (ale slabú) medzi úlohovou kohéziou a tímovým úspechom ($r = .24$, ale len pre úlohovú dimenziu kohézie v čase T2), tak u dievčat sme zistili štatisticky pozitívnu miernu až strednú koreláciu medzi kohéziou a úspechom v oboch meraniach v čase T1 pre obe, úlohovú a sociálnu kohéziu ($r = .42$ a $.35$) a v čase T2 ($r = .36$ a $.55$). Podobné zistenia uvádzajú v meta-analýze s dospelými športovcami Carron et al. (2002), ktorí prišli k záverom, že pohlavie zohráva úlohu moderátora tohto vzťahu, pretože našli diferentné „efekt sizes“. Konkrétnejšie, vzťah medzi kohéziou a výkonom bol signifikantne silnejší v ženských ($ES = .949$) než v mužských ($ES = .556$; rozdiel v ES $p < .05$) družstvách.

Ďalším bodom diskusie sú limitácie kvantitatívneho výskumu realizovaného v rámci tejto práce. Prvá, štatistická technika SEM (štruktúrne modelovanie) použitá ako hlavná metóda k analýze dát je známa pod pojmom tzv. kauzálne modelovanie (angl. casual modeling), nemôže byť vo všeobecnosti považovaná za dôkaz kauzality medzi premennými (Kline, 2011). Z tohto dôvodu sme i my v práci používali označenie potenciálna „kauzalita“ alebo smerovanie vzťahu medzi kohéziou a výkonom.

Bohužiaľ, žiadna štatistická technika, SEM alebo akákoľvek iná, nemôže preukázať kauzalitu v neexperimentálnom výskume (Kline, 2011). Na druhej strane, skúmať a manipulovať s úrovňou skupinovej kohézie (či niektorých iných latentných premenných) v experimentálnom designe je prakticky veľmi náročné a preto je táto technika často jediným spôsobom ako získať informácie o „kauzálnom“ vzťahu medzi premennými v spoločenských vedách.

Druhé obmedzenie sa vzťahuje k výskumnej vzorke, ktorá nebola z hľadiska genderového zloženia tvorená homogénnym počtom participantov (338 chlapcov a 53 dievčat). Keďže pre potreby SEM je nevyhnutná veľkosť výskumného súboru (približne $N > 200$, napr. Kline, 2005), nemohli sme realizovať analýzu smerovania vzťahu medzi kohéziou a výkonom diferencovane pre chlapčenské a dievčenské družstvá, ale len pre celý súbor dohromady. Oddelene pre chlapčenské a dievčenské družstvá sme vykonali iba Pearsonov korelačný koeficient z dvoch meraní kohézie a úspechu. Ďalej, na základe vyššie uvedených skutočností je zovšeobecniteľnosť výsledkov z nášho súboru tvoreného elitnými mládežníckymi futbalovými a hádzanárskymi športovcami validná predovšetkým pre elitné kolektívne športové družstvá.

Za tretie, hodnotenie úspechu ako percentuálne vyjadrenie zisku bodov neodráža vždy presne celkové dianie na hracej ploche. Takže mohol nastať napríklad tento prípad, že vysoko súdržné športové družstvo predviedlo kvalitný výkon, ale výsledok zápasu to objektívne neodráža v podobe zisku bodov, pretože napríklad nepremenili čisté šance, alebo nemali kúsok športového šťastia aby dosiahli úspešný výsledok a podobne. Avšak, vzhľadom k jednoduchosti a samotnej praktickosti realizovať výskum nie je prekvapením, že väčšina výskumných štúdií, rovnako i táto dizertačná práca, ktoré sa zaoberali vzťahom medzi kohéziou a úspechom použili ako metódu na meranie úspechu/výkonu percentuálne vyjadrenie zisku bodov.

Ako posledné obmedzenie je konštatovanie, že v súčasnosti „zatiaľ“ vedecká literatúra neponúka žiadne výskumy, ktoré by sa zaoberali vzťahom medzi kohéziou a výkonom v mládežníckych vekových kategóriách. Vzhľadom k tomu sme získané výsledky nemohli porovnať s štúdiami realizovanými na mládeži. Hlavnými dôvodmi tohto stavu v literatúre sú dlhodobá orientácia na dospelých jedincov a absencia diagnostického nástroja na meranie kohézie u mládeži (napr. Carron et al., 2007). Avšak, táto situácia by sa mala zmeniť vzhľadom k novým možnostiam k meraniu skupinovej kohézie v týchto kategóriách (Eys et al., 2009b; Eys et al., 2014; Martin et al., 2012).

Výsledky zistené preskúmaním vzťahu medzi kohéziou a úspechom, ako i vyššie spomenuté limitácie, ukazujú smer pre budúce výskumy, predovšetkým v podmienkach Českej a Slovenskej republiky, kde takto orientované štúdie sú viac menej ojedinelé. Po prvé, pretože participanti v predkladanej práci sú limitovaní na športovcov z dvoch typov športov, logickým nasledujúcim krokom by malo byť preskúmanie vzťahu medzi kohéziou a výkonom v rozdielnych typoch športov (napr. individuálne a kolektívne).

Po druhé, vzhľadom k nedostatočným vedeckým poznatkom s mládežníckymi športovcami vo všeobecnosti (Carron et al., 2007; Eys et al., 2009b), tak budúci výskum by mohol preskúmať vplyv kohézie na výkon v rozdielnych úrovniach súťaží (školské, rekreačné a elitné súťaže) u mládeže. Z dôvodu, že nám sa nepodarilo zahrnúť do nášho výskumu približne rovnaký počet dievčat a chlapcov tak je dôležité, aby sa budúci výskumníci zamerali na homogénnejšie vzorky z hľadiska pohlavia.

Po tretie, budúci vedci by mohli zvážiť, či meranie úspechu na základe počtu získaných bodov je vhodné v mládežníckych vekových kategóriách, kde orientácia na výsledok by mala byť až druhotná. Výskumníci by tento aspekt mohli brať do úvahy a snažiť sa nájsť indikátor športového úspechu/výkonu, ktorý neodráža len jeho výsledkovú podstatu, ale lepšie reprezentuje kvalitu podaného výkonu v danom športe. Jednou z ciest je hodnotiť výkon prostredníctvom indikátorov, ktoré sú spájané s dobrým výkonom alebo úspechom. Napríklad, vo futbale držanie lopty je zručnosť hráčov kontrolovať loptu dlhší čas ako súper (Hughes & Bartlett, 2002). Akademický výskum demonštroval, že držanie lopty je jedným z kľúčov k úspechu v modernej hre (napr. Collet, 2012; James, Jones, & Mellalieu, 2004, Hughes & Churchill, 2004) a je pozitívne asociované s významným úspechom. Budúce štúdie by mohli preskúmať potenciálny „kauzálny“ vzťah medzi držaním lopty vo futbale a skupinovou kohéziou členov družstva. Tieto výkonové indikátory sú v každom športe a porozumieť, ktoré z nich a v akom vzťahu sú k vnímaniu skupinovej kohézie členom športového družstva by mohla byť dôležitá úloha pre budúce výskumy, či už s mládežníckymi, alebo dospelými športovcami.

V kvalitatívnom šetrení tejto dizertačnej práce sme preskúmali pohľady trénerov na otázku kohézie a výkonu v elitných mládežníckych športových družstvách. Ďalej, sme naviazali na zistenia z kvantitatívneho výskumu a pokúsili sme sa nájsť odpovede, *prečo* lepší úspech signifikantne viedol k vyššej kohézii a *prečo* vyššia kohézia signifikantne neviedla k lepšiemu úspechu v elitných mládežníckych futbalových a hádzanárskych družstvách.

Prvý bod diskusie sa vzťahuje k vnímaniu trénerov, že kohézia je podstatná vlastnosť skupiny ako v dospelých, tak i v mládežníckych športových družstvách. Okrem toho, je dôležité i budovanie a rozvíjanie skupinovej kohézie v športových družstvách. Tieto pohľady a názory trénerov sú podobné zisteniam od Eysa et al. (2014), ktorí realizovali kvalitatívne šetrenie s kanadskými a nemeckými trénermi z rôznych výkonnostných súťaží a druhov športu. Tréneri v ich výskume indikovali skupinovú kohéziu za významnú skupinovú premennú, pozitívne vplývajúcu na cele dianie v športovom tíme. Čo sa týka budovania kohézie, tak tréneri v našej štúdii vypovedali, že rozhodujúce je zamerať sa na blízky kontakt a vzťah medzi trénerom a hráčom. Toto pôsobenie na hráčov a snaženie sa o rozvoj vzťahu hráč-tréner, by malo byť založené na každodennej báze. Ďalej, tréneri v našej vzorke považujú za vhodné, aby športový tím spoločne trávil čas i na mimo športových aktivitách.

Ďalší bod diskusie sa týka skupinovej kohézie a výkonu v elitných mládežníckych športových družstvách. Po prvé, tréneri identifikovali, že lepší úspech signifikantne vedie k vyššej kohézii v elitných mládežníckych družstvách, pretože športová úroveň hráčov je dôležitejšia než úroveň súdržnosti a že súdržnosť môže stratiť svoj vplyv, ak sú veľké rozdiely medzi družstvami týkajúce sa kvality hráčov. Tento pohľad trénerov môže byť ďalším potenciálnych vysvetlením, prečo úspech predikoval kohéziu v kvantitatívnom výskume tejto dizertačnej práce. Ak má športové družstvo vo svojich radoch kvalitnejších hráčov, je pravdepodobnejšie, že bude výsledkovo úspešné, čo následne vedie k vyššej úrovni skupinovej kohézie daného športového tímu.

A vrcholové športové prostredie nás veľakrát upozorňuje na túto skutočnosť samo. Napríklad, Jared Allen (2013) profesionálny hráč amerického futbalu hrajúci v Národnej americkej lige (NFL) v tíme Minnesota „Vikings“ poukazoval, že na „držaní spolu ako tím nezáleží, my chceme len vyhrať“ (p.4). Ďalej povedal, že on si nemyslí, že je potrebné tráviť veľa času v prípravnom období, aby sme každého v družstve naladili na rovnakú nôtu. Namiesto toho by sa každý mal zamerať na vyhrávanie futbalových zápasov. Družstvo bude držať spolu ako tím neskôr v priebehu sezóny (Allen, 2013). Iným trochu starším príkladom, je názor úspešného trénera amerického futbalu Johna Maddena, ktorý povedal, že vzťah medzi týmito dvomi premennými beží len jedným smerom: úspech prináša súdržnosť ale opačným smerom to už nemusí fungovať (Madden & Anderson, 1986). Jedným z potenciálnych vysvetlení zo strany trénerov *prečo* úspech pozitívne predikuje kohéziu je, že hráči po vyhratom

zápase automaticky považujú samých seba za kamarátov, zatiaľ čo neúspešný športový výkon môže zapríčiniť konflikty, ktoré ničia vzťahy medzi členmi družstva.

Po druhé, tréneri navrhli, že smerovanie potenciálnej „kauzality“ sa môže odlišovať podľa toho, či sa jedná o chlapčenské alebo dievčenské družstvá. Konkrétnejšie, ak sme u chlapčenského družstva, tak podmienkou pre súdržnosť je úspech, na druhej strane u dievčenských družstiev je podmienkou úspechu súdržnosť. Keďže výskumný súbor v našom kvantitatívnom šetrení bol zostavený prevažne z chlapčenských tímov, toto môže byť ďalšia z možných odpovedí, prečo úspech viedol k skupinovej kohézii v našom „cross-lagged“ modeli v kvantitatívnej štúdii tejto práce. Avšak, kvantitatívny výskum neumožnil realizovať smerovania potenciálneho „kauzálného“ vzťahu medzi kohéziou a výkonom diferencovane pre chlapčenské a dievčenské družstvá, ale len pre celý súbor dohromady, keďže naša výskumná vzorka bola tvorená (338) chlapcami a (53) dievčat. Pre potreby SEM je nevyhnutná veľkosť výskumného súboru (približne $N > 200$, napr. Kline, 2005) a preto táto otázka je dôležitým výskumným problémom pre budúcich výskumníkov.

Po tretie, tréneri pripisovali väčšiu významnosť v elitných mládežníckych kategóriách úlohovej kohézii než sociálnej kohézii. Povedané trochu inak, tréneri považujú za dôležitejšie to, ako si hráči rozumejú vzájomne na ihrisku než to, ako si rozumejú mimo neho. Tieto zistenia sú konzistentné (napr. Brandon, 2002; Widmeyer, Brawley, & Carron, 1990), ktorí navrhujú, že úlohová kohézia je relevantnejšia než sociálna kohézia v vrcholových športových družstvách, kde zameranosť na cieľ je veľmi vysoká. Vysvetlenie *prečo* úlohová kohézia hrá významnejšiu rolu v elitnom športe než sociálna by mohlo byť, že elitní hráči sú mimoriadne motivované osobnosti s ambíciou niečo dokázať. Zameranie sa na splnenie individuálnych a tímových cieľov vo vrcholovom športovom prostredí je veľmi vysoké a preto môžu hráči (i samotný tréneri) považovať úlohovú súdržnosť za podstatnejšiu než sociálne vzťahy medzi členmi športového družstva.

Tretím bodom kvalitatívnej časti diskusie je vnímanie trénerov ako iné činitele môžu ovplyvňovať úroveň skupinovej kohézie v športových mládežníckych družstvách. Tréneri v našom vzorku sa identifikovali s presvedčením, že demokratický štýl vedenia zvyšuje vnímanie skupinovej kohézie medzi členmi skupiny. Podobné poznatky je možné nájsť i v literatúre. Výskumné štúdie zamerané na otázky vplyvu role trénera odhalili, že štýl trénerského vedenia je významným faktorom modifikujúcim kohéziu v športovom družstve. Napríklad, Ramzaninezhad a Keshtan (2009), ktorí sa zaoberali

touto problematikou v seniorských futbalových družstvách prezentovali, že tréneri úspešných družstiev zahrnutých do ich štúdie vykazovali signifikantne vyššiu úroveň demokratického spôsobu vedenie. K podobným záverom prišli i ďalší autori (napr. Kozub, 1993; Westre & Weiss, 1991). Ďalším názorom zo strany trénerov bolo, že kohéziu významne ovplyvňuje to, či je tréner spravodlivý alebo nie. Inými slovami, dôležitosť vzájomnej dôvery medzi trénerom alebo hráčom. Dôvera je podľa Maxwella (2005) kľúčovou ingredienciou pri budovaní vzťahu medzi vedúcou osobou v tíme a členmi tímu, ktorá pozitívne ovplyvňuje kohéziu a iné skupinové premenné.

Výsledky taktiež navrhujú, že povahové charakteristiky hráčov v družstve vplyvajú na celkovú úroveň skupinovej kohézie. Ak sú členmi družstva, hráči, ktorí sú pozitívni, priateľskí a menej konfliktní, bude skupinová kohézia na vyššej úrovni. Podľa Carrona et al. (2005) individuálne charakteristiky a povahové vlastnosti hráčov plnia dôležitú funkciu v dynamike skupiny a majú účinok na kohéziu. Ďalej, respondenti v rozhovoroch uviedli, že i samotný herný štýl športového tímu napomáha rozvoju súdržnosti. Konkrétne, družstvo uplatňujúce kombinačnú hru, ktorá si vyžaduje a kladie na hráčov zvýšené požiadavky na vzájomnú spoluprácu na ihrisku, tento štýl hry môže viesť k zvýšenému vnímaniu kohézie medzi hráčmi.

Štvrtý bod súvisí s exploratívnou podstatou kvalitatívneho výskumu v tejto dizertačnej práci. Vzhľadom k tejto skutočnosti existuje niekoľko limitácií, ktoré musia byť spomenuté. Prvá, realizovaná kvalitatívna štúdia umožnila porovnať vnímanie trénerov k problematike kohézie a výkonu v dvoch kultúrnych prostrediach (t.j. české a slovenské) a dvoch typoch športov (futbal a hádzaná). Predchádzajúce výskumy ponúkali dôkazy o tom, že pohľady, názory, myšlienky a vnímanie skutočností sa môžu odlišovať na základe kultúry (napr. Cross & Madson, 1997; Wong & Csikszentmihalyi, 1991). Z nášho výskumu sa nezdá, že českí a slovenskí tréneri by sa odlišovali v názoroch týkajúcich sa vzťahu medzi kohéziou a výkonom, čo môže byť zapríčinené dlhodobou spoločnou históriou a podobnou kultúrou týchto dvoch krajín.

Druhé obmedzenie súvisí s malým zastúpením žien v pozícii tréneriek participujúcich v štúdiu. Otázky potenciálnych rozdielov medzi účinkom kohézie na výkon sa môže diferencovať na základe subjektívneho vnímania jednotlivca a ženy trénerky by tento problém mohli vnímať trochu inak. Preto získané výsledky odrážajú daný súbor.

Tretia limitácia sa viaže k miere zovšeobecniteľnosti získaných výsledkov, ktorá je z kvalitatívnych typov výskumu dosť obmedzená. Avšak, existuje niekoľko spôsobov

ako je možno dané výsledky generalizovať. Napríklad, Yin (2003) vraví o „*teoretickom zovšeobecnení*“ (ako protiklad štatistickej generalizácii, ktorá bola našim cieľom v kvantitatívnom výskume) v tomto chápaní je na základe kvalitatívneho výskumu (napr. rozhovory, prípadové štúdie, atď.) induktívne vyvodená teória, ktorá je potom ďalej rozvíjaná a testovaná. Iný autor, Stake (2005) opisuje tzv. prirodzenú generalizáciu (*naturalistic generalization*), kde kvalitatívny výskum umožňuje detailnejší pohľad do situácií, javov, ktoré by inak boli ťažko dostupné a poskytujú na možnosť získať tzv. zástupné skúsenosti. A preto, výsledky získané o problematike medzi kohéziou a výkonom a iných súvislostí v elitných športových družstvách reprezentujú vnímanie trénerov vychádzajúce z ich osobných skúseností.

Podobne i z kvalitatívneho výskume realizovaného v rámci tejto predkladanej práce rezultujú námety pre budúce výskumy. Výskumníci by mohli zvážiť znovu preskúmať problematiku kohézie a výkonu s rozsiahlejším zastúpením trénerov, ktoré by reprezentovalo väčšiu kultúrnu rozmanitosť (pozri Schinke & Hanrahan, 2009 prehľad kultúrnej psychológie športu). Napríklad, z internacionálneho hľadiska problematika vzťahujúca sa k vplyvu kohézie na výkon sa môže zásadne odlišovať podľa toho, z akej spoločnosti jedinci pochádzajú a ich vnímanie môže byť viac individualistické alebo kolektívne. Ako poznamenávajú Schinke a Hanrahan (2009) „kolektívne spoločnosti/národy ako napr. Čína alebo Japonsko majú hodnoty, potreby a názory o skupinách nadradené nad individualistickými myšlienkami a preto zdôrazňujú význam spolupráce, súdržnosti a súladu“ (s.7). Ďalší návrh na budúci výskum vychádzajúci z posledných citovaných autorov je preskúmanie potenciálnych kultúrnych rozdielov vo vnímaní kohézie a výkonu v rámci Európy. Budúci výskum by mohol porovnať vnímanie tejto otázky medzi trénermi pochádzajúcich z bývalých tzv. „postkomunistických“ štátov ako sú napr. Poľsko, Slovensko, Česko, Ukrajina s trénerskými kolegami z krajín západnej Európy ako napr. Holandsko, Belgicko, Nórsko, Francúzsko a atď.

Budúci výskumníci by sa pri realizácii svojich štúdií mali zamerať na to, aby ich výskumné súbory boli tvorené homogénnejšie z hľadiska pohlavia a tak isto by mali brať do úvahy, či sa jedná o trénera so skúsenosťami s dievčenskými alebo chlapčenskými družstvami, alebo prípadne s trénerskými skúsenosťami s oboma pohlaviami.

8. ZÁVER

Porozumenie tomu, akú úlohu zohráva skupinová kohézia pri podávaní športového výkonu je významná vedecká otázka, s ktorou sa psychológia športu zaoberá už viac ako štyri desaťročia. V teoretickej časti tejto práce sme sa preto pokúsili zhrnúť súčasné vedecké poznatky o skupinovej kohézii v športe a odpovedať na otázky týkajúce sa kohézie a športového výkonu v predслоve. Na základe analýzy uvedenej literatúry z teoretickej časti bolo logickým nadväzujúcim krokom na predchádzajúce výskumy (Carron et al., 2002; Carron et al., 2007; Eys et al., 2009b), preskúmanie vzťahu medzi skupinovou kohéziou a tímovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách, čo sa stalo hlavným cieľom pre výskumnú časť tejto práce. Avšak, aby sme mohli zrealizovať hlavný cieľ, museli sme najprv vykonať adaptáciu Dotazníka športového prostredia pre mládež (YSEQ, Eys et. al., 2009) do sociálnokultúrneho prostredia Českej a Slovenskej republiky, čo sa stalo ďalším významným cieľom predkladanej dizertačnej práce.

V hlavnom ciele sme preskúmali prostredníctvom oboch, kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumného prístupu, vzťah medzi skupinovou kohéziou a športovým úspechom v elitných mládežníckych športových družstvách. Celkovo, naše zistenia indikujú, že smerovanie potenciálneho „kauzálného“ vzťahu medzi kohéziou a úspechom v elitných futbalových a hádzanárskych družstvách sa odohrávalo len jedným smerom. Lepší športový úspech (výkon) viedol k zvýšeniu skupinovej kohézie (oboch úlohovej i sociálnej). Avšak, kohézia (obe ulohová i sociálna) neviedla v súbore s elitnými mládežníckymi športovcami k športovému úspechu. Intuitívne sa zdajú byť tieto zistenia logické, pretože ak napríklad futbalové družstvo vyhrá Českú alebo Slovenskú ligu staršieho dorastu, asi by sme ťažko našli hráčov, ktorí sú nešťastní, alebo sa medzi sebou hádajú. Záverom teda je, že skupinová kohézia nie je v našom prípade „príčinou“ úspechu, ale jeho dôsledkom.

Pre športovú prax to znamená, aby sa tréneri elitných mládežníckych celkov snažili nájsť príležitosť pre športových úspech na začiatku sezóny (napr. v prípravnom období by mohli hrať proti trochu výkonnostne slabším družstvám, aby zvýšili šance na úspešný výsledok), čo následne bude viesť k zvýšeniu skupinovej kohézie medzi členmi športového družstva. Na druhej strane, po prepojení súvislostí získaných z kvalitatívneho šetrenia môžeme povedať, že skupinová kohézia sama o sebe

k športovému úspechu v elitnom športe nevedie, pretože úspech je vo vrcholovom športe tvorený množstvom menších dielov, ktoré do seba zapadajú, vzájomne sa prepojujú a ovplyvňujú. Povedané inými slovami, ak chce byť športové družstvo úspešné v elitnej súťaži bez skvelých hráčov, kvalitných trénerov, adekvátnych tréningových podmienok a iných premenných, je to len málo pravdepodobné. Avšak z praktických perspektív, ak sa stretnú dva tímy na približne rovnakej úrovni (vo vyššie spomenutých atribútoch), sú to detaily, ktoré často určujú výsledok zápasu. V týchto prípadoch môže skupinová kohézia zohrávať veľký význam a vyššia úroveň kohézie môže zapríčiniť lepší športový výkon a následný úspech. Zásadným záverom pre prax je teda konštatovanie, že skupinová kohézia je determinantom športového výkonu, ktorej významnosť výrazne stúpa s výkonovou vyrovnanosťou jednotlivých tímov a preto by sa jej mali tréneri v rámci tréningového procesu cielene venovať.

Ďalej, je tiež dôležité brať na vedomie i zistenie rozdielnej významnosti skupinovej kohézie v chlapčenských a dievčenských družstvách. Kým u chlapcov sa zdá, že družstvo môže byť úspešné i „bez“ súdržnosti, tak u dievčat toto nie je možné a súdržnosť je v dievčenských družstvách jedným z kľúčových činiteľov pri dosahovaní úspešného výsledku. Okrem toho, z hľadiska typov kohézie sme zistili, že úlohová kohézia môže mať väčší význam pri dosahovaní športového úspechu než sociálna kohézia. Tieto zistenia sú však zovšeobecniteľné len v elitnom športovom prostredí, kde zameranie na splnenie cieľov je veľmi vysoké. A preto, umením dobrého trénera je niekedy rozoznať, že je nevyhnutné trochu narušiť silnú sociálnu jednotu (sociálne vzťahy medzi členmi), ak je v športovom družstve prítomná, pretože môže zatieniť efektivitu a produktivitu skupiny.

Sekundárny cieľ práce sa skladal z procesu troch nezávislých fáz: (a) fáza č. 1. Preloženie dotazníka YSEQ do češtiny a slovenčiny; (b) fáza č. 2. Zrozumiteľnosť položiek u cieľovej populácie a (c) fáza č. 3. Konfirmatorná faktorová analýza. Celý tento proces rezultoval k vytvoreniu českej a slovenskej verzie Dotazníka športového prostredia pre mládež umožňujúcich diagnostikovať skupinovú kohéziu v mládežníckych športových družstvách v Českej a Slovenskej republike. Dotazníky pozostávajú zo 17 položiek, ktoré sú rozdelené na dve dimenzie: úlohová kohézia (8 položiek) a sociálna kohézia (7 položiek), plus dve reverzibilné negatívne položky, ktoré sú pridané v dotazníku za rovnakým účelom ako to podčiarkuje Eys et al. (2009b; pomáhajú odhaliť nevalidných participantov). Obe vyvinuté verzie (česká a slovenská) Dotazníka športového prostredia pre mládež sú prezentované v prílohách práce.

Vzhľadom k nedostatku výskumov s mládežníckymi športovými skupinami ako na medzinárodnej scéne (napr. Eys et al., 2009b), tak i v našich podmienkach (Šiška & Slepíčka, 2013) dúfame, že výskumný výsledok Dotazník športového prostredia pre mládež (t.j. česká a slovenská verzia) iniciuje, aby sa budúce vyšetrovania zamerali na túto dôležitú problematiku. Výskumníci by sa mali zamerať na preskúmanie vplyvu moderátorov ako pohlavie, vek, a úroveň súťaže a ich potenciálne pôsobenie na vzťah medzi skupinovú kohéziou a výkonom špeciálne v mládežníckych vekových kategóriách.

A nakoniec, našou predstavou je to, aby táto práca bola prínosom a podnetom pre ďalších výskumníkov v oblasti športovej psychológie, aby svoju výskumnú pozornosť venovali porozumeniu skupinovej kohézii a jej asociácii s inými dôležitými premennými, zahrňúcich satisfakciu, športový výkon, či motiváciu. Na jednej strane sú u nás takto orientované výskumné skôr ojedinelé a na strane druhej sú toto významné vedecké otázky pre budúce výskumy (napr. Carron et al., 2007).

9. PREHLAD BIBLIOGRAFICKÝCH CITÁCIÍ

- Allen, J. (2013n.p.). *Therecord.com*. Retrieved from <http://www.therecord.com/sports-story/4128171-never-mind-bonding-vikes-just-want-a-win/>
- Andrejevová, G.,M. (1984) *Sociální Psychologie*. Praha: Svoboda.
- Bahbouh, R. (2012). *Sociomapping týmů*. Brandýs nad Labem: Dar Inn Rushd.
- Balaguer, I., Castillo, I., Moreno, Y., Garrigues, V., & Soriano, L. (2004). El clima motivacional y la cohesión en equipos de fútbol. *Encuentros en Psicología Social*, 2, 152-156.
- Beal, D.J., Cohen, R. R., Burke, M. J., & McLendon, C. L. (2003) Cohesion and performance in groups: A meta-analytic clarification of construct relations. *Journal of Applied Psychology*, 88, 989-1004.
- Benson, A. J., Eys, M. A., Surya, M., Dawson, K., & Schneider, M. (2013). Athletes' perceptions of role acceptance in interdependent sport teams. *The Sport Psychologist*, 27, 269-281.
- Bentler, P. M. (1995). *EQS structural equations program manual*. Encino, CA: Multivariate Software.
- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588–606.
- Bollen, K. A. (2002). Latent variables in psychology and the social sciences. *Annual Review of Psychology*, 53, 605–634.
- Borrego, C. C, Cid, L., & Silva, C. (2012). Relationship between group cohesion and anxiety in soccer. *Journal of Human Kinetics*, 34, 119-127.
- Bosselut, G., McLaren, C. D., Eys, M. A., & Heuzé, J. (2012) Reciprocity of the relationship between role ambiguity and group cohesion in youth interdependent sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 13, 341-348.
- Brandon, R. (2002). Team cohesion and success: is there really a demonstrable link. *Sport Research Intelligence Sportive*, 172, 5-6.
- Brislin, R. W. 1970. Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 1, 185–216.
- Bullock, H. E., Harlow, L. L., & Mulaik, S. (1994). Causation issues in structural modeling research. *Structural Equation Modeling*, 1, 253-267.
- Carron, A. V., & Ball, J. R. (1977). An analysis of the cause-effect characteristics of

- cohesiveness and participation motivation in intercollegiate hockey. *International Review of Sport Sociology*, 12, 49-60.
- Carron, A.V., & Brawley, L.R. (2000). Cohesion: Conceptual and measurement issues. *Small Group Research*, 31, 89–106.
- Carron, A. V., Brawley, L. R., & Widmeyer, W. N. (1998). The measurement of cohesiveness in sport groups. In J. L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement* (pp. 213-226). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Carron, A. V., Bray, S. R., & Eys, M. A. (2002) Team cohesion and team success in sport. *Journal of Sports Sciences*, 20, 119-126.
- Carron, A. V., & Chelladurai, P. (1981). Cohesion as a factor in sport performance. *International Review of Sport Sociology*, 16, 2-41.
- Carron, A.V., Colman, M.M., Wheeler, J., & Stevens, D. (2002). Cohesion and performance in sport: A meta-analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24, 168–188.
- Carron, A. V., & Eys, M. A. (2012). *Group dynamics in sport* (4rd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Carron, A.V., Eys, M.A., & Burke, S.M. (2007). Team cohesion. In S. Jowett & D. Lavallee (Eds.), *Social psychology in sport* (pp. 91–102). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Carron, A.V., Hausenblas, H. A., & Eys, M. A. (2005). *Group dynamics in sport* (3rd ed.) Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Carron, A. V., Prapavessis, H., & Grove, J. R. (1994). Group effects and self-handicapping. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 16, 246-258.
- Carron, A.V., Widmeyer, W.N., & Brawley, L.R. (1985). The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The Group Environment Questionnaire. *Journal of Sport Psychology*, 7, 244–266.
- Cartwright, D., & Zander, A. (1968). *Group dynamics: Research and theory*. New York: Harper & Row.
- Castañó, N. Watts, T., & Tekleab, A. G. (2013). A Reexamination of the Cohesion–Performance Relationship. *Group Dynamics. Theory, Research, and Practice*, 17, 207–231.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.
- Collet, C. (2012). The possession game? A comparative analysis of ball retention and

- team success in European and international football, 2007-2010. *Journal of Sports Sciences*, 31, 123-136.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Côté, J., Salmela, J. H., Baria, A., & Russell, S. J. (1993). Organizing and interpreting unstructured qualitative data. *The Sport Psychologist*, 7, 127-137.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of the test. *Psychometrika*, 4, 297-334.
- Cross, S. E., & Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122, 5-37.
- Dobbins, G., & Zaccaro, S. (1986), 'The effects of group cohesion and leader behavior on subordinate satisfaction. *Group and Organization Studies*, 3, 203–219.
- Dion, K. L. (2000). Group cohesion: From „field of forces“ to multidimensional construct. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*, 4, 7-26.
- Donnelly, P., Carron, A. V., & Chelladurai, P. (1978). *Group cohesion in sport*. Ottawa, ON: CAHPER Sociology of Sport Monograph Series.
- Enders, C. K., & Bandalos, D. L. (2001). The relative performance of full information maximum likelihood estimation for missing data in structural equation models. *Structural Equation Modeling*, 8, 430-457.
- Estabrooks, P.A., & Carron, A.V. (2000). The Physical Activity Group Environment Questionnaire: An instrument for the assessment of cohesion in exercise classes. *Group Dynamics. Theory, Research, and Practice*, 4, 230–243.
- Eys, M. A., Carron, A. V., Bray, S. R., & Brawley, L. R. (2007). Item wording and internal consistency of a measure of cohesion: The Group Environment Questionnaire. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29, 395-402.
- Eys, M. A., Jewitt, E., Evans, B. M., Wolf, S., Bruner, M. W., & Loughead, T. M. (2013). Coach-initiated motivational climate and cohesion in youth sport. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 84, 373-383.
- Eys, M. A., Loughead, T. M., Bray, S. R., & Carron, A. V. (2009a). Perceptions of cohesion by youth sport participants. *The Sport Psychologist*, 23, 330-345.
- Eys, M. A., Loughead, T. M., Bray, S. R., & Carron, A. V. (2009b). Development of a cohesion questionnaire for youth: The Youth Sport Environment Questionnaire. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, 390-408.
- Eys, M. A., Ohlert, J., Wolf, S., Bussel, M., Evans, B., & Martin, L. (2014). Cohesion

- and performance for male and female sport teams. Pripravovaný manuskript
- Eys, M. A., Ritchie, S., Little, J., Slade, H., & Oddson, B. (2008). Leadership status congruency and cohesion in outdoor expedition groups. *Journal of Experiential Education*, 31, 78-94.
- Evans, M. B, Eys, M. A., & Bruner, M. W. (2012). Seeing the “we” in “me” sports: The need to consider individual sport team environments. *Canadian Psychology*, 53, 301-308.
- Evans, C. R., & Dion, K. L. (1991). Group cohesion and performance: A meta-analysis. *Small Group Research*, 22, 175-186.
- Ferron, J. M., & Hess, M. R. (2007). Estimation in SEM: A concrete example. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 32(1), 110–120.
- Festinger, L., Schachter, S., & Back, K. (1963). *Social pressures in informal groups*. Stanford, CA: Stanford University (Pôvodne publikované v roku 1950).
- Forsyth, D. R. (2006). *Group dynamics*, (4rd ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Fox, E. C. (1984). *Team cohesion, ability and coaches' leadership effectiveness as predictors of success in women's intercollegiate softball*, Unpublished doctoral Dissertation, University of Oregon.
- Hackman, J. R. (2002). *Leading teams: Setting the stage for great performances*. Boston: Harvard Business School Press.
- Gacar, A. (2013). Investigation of team cohesion of the turkish Professional handball player. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 7, 606-611.
- Gill, D., (2000). *Psychological dynamics of sport and exercise* (2nd ed.). Leeds: Human Kinetics.
- Grgantov, Z., Gabrić, I., & Miletić, D. (2008). Intrinzična i ekstrinzična orijentacija kod mladih odbojkašica. In: Maleš B. et al. (Eds). *Proceedings of the 3rd Internatinal Conference Contemporary Kinesiology*. Mostar. 104-109.
- Gross, N., & Martin, W. (1952). On group cohesiveness. *American Journal of Sociology*, 57, 533-546.
- Gruber, J.J. & Gray, G.R. (1981). Factor patterns of variables influencing cohesiveness at various levels of basketball competition. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 52, 19-30.
- Gurský, T. (2005). *Psychológia športu*. Bratislava: Slovenská telovýchovná spoločnosť SZTK.
- Hausenblas, H. A., & Carron, A. V. (1996) . Group cohesion and self- handicapping in

- female and male athletes. *Journal of Sport and Exercise*, 18, 132-143.
- Hendl, J. (2009). *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 2. vyd. Praha :Portál
- Hermochová, S. (2006). *Teambuilding*. Praha: Grada.
- Hughes, M. D, & Bartlett, R. M., (2002). The use of performance indicators in performance analysis. *Journal of Sports Sciences*, 20, 739-754.
- Hughes, M.D., and Churchill, S. (2004). Attacking profiles of successful and unsuccessful teams in Copa America 2001. *Journal of Sports Sciences*, 22, 505-512.
- Heuze J, Bosselut G., & Thomos, J. P. (2007). Should the coaches of elite female handball teams focus on collective efficacy or group cohesion? *The Sport Psychologist*, 21, 383-399.
- Heuzé, J., & Fontayne, P. (2002). Questionnaire sur l'Ambiance du Groupe: A French language instrument for measuring group cohesion. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24, 42-67.
- Høigaard, R., Safvenbom, R., & Tønnessen, F. E. (2006). The relationship between group cohesion, group norms, and perceived social loafing in soccer teams. *Small Group Research*, 37, 217-232.
- Hu, L., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Janis, I. L. (1972). *Victims of groupthink*, Boston, MA: Houghton-Mifflin.
- Janis, I. L. (1982). *Groupthink: Psychological studies of policy decision and fiascoes* (2nd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin
- James, N., Jones, P. D., & Mellalieu, S. D. (2004). Possession as a performance indicator in soccer. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 4, 98-102.
- Jacob, C. S., & Carron, A. V. (1998). The association between status and cohesion in sport teams. *Journal of Sport Science*, 16, 187-198.
- Jones, E. E, & Berglas, S. (1978) Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 200-206.
- Junior, N. A. R. J., Vieira, F. L., Rosado, B. F. A., & Serpa, S. (2012). Validação do Questionário de Ambiente de Grupo (GEQ) para a língua portuguesa. *Motriz*,

Rio Claro, 18, 770-782.

- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1984). *LISREL VI: Analysis of linear structural relationships by the method of maximum likelihood*. Chicago: National Educational Resources.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1986). *Lisrel: analysis of linear structural relationships by the method of maximum likelihood, instrumental variables and least squares methods*. Version VI. Scientific software, Moorseville,3
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (2001). *LISREL 8.5: User's reference guide*. Chicago, IL: Scientific Software International.
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (2001). *LISREL 8.5 for Windows [Computer software]*. Skokie, IL: Scientific Software International.
- Káčani, L. (1991). *Teória a didaktika športovej špecializácie – futbal*. Bratislava: Univerzita Komenského 1. vyd.
- Kaplan, D. (2009). *Structural equation modeling: Foundation and extensions* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1993). Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 681-706.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practices of structural equation modeling (3rd edition)*. NY: Guilford Press.
- Kollárik, T., & Sollarová, E. (2004). *Metódy sociálnopsychologickej praxe*. Bratislava : Ikar.
- Kozub, S. A. (1993). *Exploring the relationships among coaching behavior, team cohesion and player leadership*. Unpublished doctoral dissertation, University of Houston.
- Kožnar, J. (1992). *Skupinová dynamika (teorie a výzkum)*. Praha: Univerzita Karlova.
- Kratochvíl, S. (2005). *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha: Galén.
- Kvale, S. (1996): *InterViews. An introduction to qualitative research*. London: Sage.
- Landers, D. M., & Lüschén, G. (1974). Team performance outcome and cohesiveness of competitive coacting groups. *International Review of Sport Sociology*, 9, 57-69.
- Landers, D. M., Wilkinson, M. O., Hatfield, B. D., Barber, H. (1982). Causality and the

- cohesion-performance relationship. *Journal of Sport Psychology*, 4, 170-183.
- Lazarsfeld, P. F. (1950). "Some latent structures". Chapter 11 in Stouffer (1950).
- Lenk, H. (1969). Top performance despite internal conflict: An antithesis to a functional proposition. In: CARRON, A.V., HAUSENBLAS, H.A. & EYS, M. A. (2005). *Group dynamics in sport* (3rd ed.) Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Lewin, K. (1943). Forces behind food habits and methods of change, *Bulletin of the National Research Council*, 108, 35-65.
- Lott, A. J., & Lott, B.E. (1965). Group cohesiveness as interpersonal attraction: A review of relationships with antecedent and consequent variables. *Psychological Bulletin*, 64, 259-309.
- Lovaš, L. (2008). *Malé sociální skupiny*. In: Výrost, J., & Slaměnk, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
- Madden, J., & Anderson, D. (1986). *One knee equals two feet: (And everything else you need to know about football)*. New York: Jove Books.
- Marsh, H.W., Hau, K-T, & Grayson, D. (2005). Goodness of fit in structural equation modeling. In: J. J. McArdle, & M. A. Olivares (Eds.), *Contemporary Psychometrics: A Festschrift for Roderic P. McDonald*, (pp. 276–336). Routledge: New York.
- Martens, R., Landers, D. M., & Loy, J. W. (1972). *Sport cohesiveness questionnaire*. Washington, DC: AAHPERD Publications.
- Martin, L.J., Paradis, K. F., Eys, M.A., & Evans, B. (2013). Cohesion in sport: new directions for practitioners. *Journal of Sport Psychology in Action*, 4, 14–25.
- Martin, L. J., Carron, A. V., Eys, M. A., & Loughhead, T. M. (2012). Development of a cohesion inventory for children's sport teams. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 16, 68–79.
- Maxwell, J. C. (2011). *The 5 Levels of Leadership*. Center Street.
- McDonald, R. P. (1999). *Test theory: A unified treatment*. Mahwah, N.J: L. Erlbaum Associates.
- McDonald, R. P., & Marsh, H. W. (1990). Choosing a multivariate model: Noncentrality and goodness of fit. *Psychological Bulletin*, 107(2), 247–255.
- McGrath, J. E., (1984). *Groups: Interaction and performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Menard, S. (1991). Longitudinal research. *Quantitative Applications in the Social*

- Sciences*, 76, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moreno, J. L., (1951). *Sociometry, Experimental Method, and the Science of Society*. Ambler, PA: Beacon House.
- Mullen, B. and Copper, C. (1994). The relation between group cohesiveness and performance: An integration. *Psychological Bulletin*, 115, 210-227.
- Munroe-Chandler, K. J., Hall, C. R., Fishburne, G. J., & Strachan, L. (2007). Where, when, and why young athletes use imagery: An examination of developmental differences. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 78, 103-116.
- Nakonečný, M. (1999). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Ntoumanis, N., & Aggelonidis, Y. (2004) A psychometric evaluation of the Group Environment Questionnaire in a sample of elite and regional level Greek volleyball players. *European Physical Education Review*, 10, 261-278.
- Ohlert, J. (2012). Kohäsionsfragebogen für Individual- und Teamsport - Leistungssport (KIT-L): A German-language instrument for measuring group cohesion in individual and team sports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10, 39-51.
- Oliver, L. W., (1990). The relationship of cohesion and performance: A meta-analysis and critique of the literature. Unpublished manuscript, U.S. Army research institute.
- Paradis, K. F., Martin, L. J., & Carron, A. V. (2012). Examining the relationship between passion and perceptions of cohesion in athletes. *Sport & Exercise Psychology Review*, 8, 22–31.
- Partington, J.T., & Shangi, G.M. (1992). Developing and understanding of team psychology. *International Journal of Sport Sociology*, 23, 28-47.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. London: Sage Publications.
- Peterson, R. (2004). Party of five. Retrieved August 13, 2004, from www.nba.com/finals2004/blog.html. In: JOWETT, S. & LAVALLEE, D. (2006). *Social Psychology in sport*. Human Kinetics, 1st edition.
- Paskevich, D. M., Estabrooks, P. A., Brawley, L. R., & Carron, A. V. (2001). Group cohesion in sport and exercise. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), (2001). *Handbook of Sport Psychology (2nd ed.)* (pp. 472-494). New York: John Wiley & Sons.
- Prapavessis, H., & Carron, A.V. (1996). The effect of group cohesion on competitive

- state anxiety. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 18, 64-74.
- Prokešová, E., & Musálek, M. (2011). Confirmation of conceptual validity of Czech version of Group Environment Questionnaire by structural equation modeling, *Acta Universitatis Carolinae*, 47, 19–37.
- Ramzaninezhad, R. & Keshtan, M.H. (2009). The relationship between coach's leadership styles and team cohesion in iran football clubs professional league. *Brazilian Journal Biomotricity*, 3, 111-120.
- Řezáč, J. (2008). *Sociální psychologie*. Brno: Paido.
- Rovio, E., Eskola, J., Kozub, S. A., Duda, J. L., & Lintunen, T. (2009). Can high group cohesion be harmful? A case study of a junior ice-hockey team. *Small Group Research*, 40, 421-435.
- Scanlan, T. K., Stein, G. L., & Ravizza, K. (1989). An in-depth study of former elite figure skaters: II. Sources of enjoyment. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 11, 65-83.
- Scanlan, T. K., Stein, G. L., & Ravizza, K. (1991). An in-depth study of former elite figure skaters: III. Sources of stress. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 13, 103-120.
- Schinke, R. J., & Hanrahan, S. J. (2009). *Cultural sport psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Schneider, F. W, Gruman, J. A., & Coutts, L.M. (2005). *Applied Social Psychology*. London: Sage Publications.
- Schreiber, J. B., Stage, F. K., King, K., Nora, A., & Barlo, E. A. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: a review. *The Journal of Educational Research*, 99, 323-337.
- Siebold, G. L. (1999) The evolution of the measurement of cohesion. *Military Psychology*, 11, 5-26.
- Shaw, M. E., (1981). *Group dynamics: The psychology of small group behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Slepička, P., Hošek, V., & Hátlová, B. (2006). *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum1. vyd.
- Svoboda, B., & Vaněk, M. (1986). *Psychologie sportovních her*. Praha: OLYMPIA. 1.vyd.
- Spink, K. S., Wilson, K. S., & Odnokon, P. (2010). Examining the relationship between

- cohesion and return to team in elite athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 6–11.
- Stake, R. E. (2005): Qualitative Case Studies. In *The handbook of qualitative research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA, Sage, 443-466.
- Steca, P., Pala, N. A., Greco, A., Monzani, D., & D'addario, M. (2013). A psychometric evaluation of the Group Environment Questionnaire in a sample of professional basketball and soccer players. *Perceptual and Motor Skills*, 116, 262-271.
- Steiger, J. H., & Lind, J. M. (1980, May). *Statistically based tests for the number of common factors*. Paper presented at the meeting of the Psychometric Society, Iowa City.
- Šmicer, V. (2010). Pád fotbalové Francie? Domenech a neexistující parta [online] dostupné z http://fotbal.idnes.cz/pad-fotbalove-francie-domenech-a-neexistujici-parta-hodnoti-smicer-1dl-/ms-fotbal-2010.asp?c=A100623_115741_ms-fotbal-2010_mn
- Šiška, P., Benson, A. J., Eys, M. A., & Slepíčka, P. (2014, under review). Development of the Czech and Slovak Version of the Youth Sport Environment Questionnaire. In: *International Journal of Sport Psychology*.
- Šiška, P., & Priklerová, S. (2012). Porovnanie tímovej kohézie v úspešných chlapčenských a dievčenských hádzanárskych družstvách. *Studia Kinanthropologica*, 13, 315-319.
- Šiška, P., & Slepíčka, P. (2011a). Tímová kohézia ako vlastnosť úspešného športového družstva. *Telesná Výchova a Šport*, 3, 2-5.
- Šiška, P., & Slepíčka, P. (2011b). Problematika skupinovej kohézie v psychológii športu. *Studia Sportiva*, 5, 13-20.
- Šiška, P., & Slepíčka, P. (2013). Tímová kohézia a tímový úspech v mládežníckych futbalových družstvách. *Česká kinantropologie*, 17, 60-65.
- Terry, P. C., Carron, A. V., Pink, M. J., Lane, A. M., Jones, G., & Hall, M. (2000). Perceptions of group cohesion and mood in sport teams. *Group Dynamics: Theory and Practice*, 684, 234-243.
- Tesch, R. (1990). *Qualitative research analysis types and software tools*. New York: Falmer Press.
- Tucker, L. R., & Lewis, C. (1973). A reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38, 1–10.
- Urbánek, T. (2000). *Strukturální modelování v psychologii*. Brno : Edice.

- Weinberg, S. R. & Gould, D. (2007). *Foundations of sport and exercise psychology*. (4rd ed.) Champaign, IL: Human Kinetics.
- Westre, K. R., & Weiss, M. R. (1991). The relationships between perceived coaching behaviors and group cohesion in high school football teams. *Sport Psychologist*, 5, 41-54.
- Widmeyer, W.N., Brawley, L.R., & Carron, A.V. (1992). *Group dynamics in sport*. In: T.S. Horn (ed.), *Awareness in Sport Psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Widmeyer, W. N., Brawley, L.R. & Carron, A.V. (1990). The effect of group size in sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 12, 177-190.
- Williams, J. M., & Hacker, C. M., (1982). Causal relationship among cohesion, satisfaction, and performance in women's intercollegiate field hockey teams. *Journal of Sport Psychology*, 4, 324-337.
- Wong, M. M., & Csikszentmihalyi, M. (1991). Affiliation motivation and daily experience: Some issues on gender differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 154-164.
- Yin, R. K. (2003): *Case study research: Design and Methods*. London, Sage Publications.
- Yuan, K-H, & Bentler, P. M. (2007). Structural Equation modelling. In C. R. Rao & S. Sinharay (Eds.), *Handbook of statistics 26* (pp. 297–358). Amsterdam: Elsevier.
- Yukelson, D.P., Weinberg, R.S., & Jackson, A. (1984). A multidimensional group Cohesion instrument for intercollegiate basketball teams. *Journal of Sport Psychology*, 6, 103-117.

PRÍLOHY

PRÍLOHA A
(Originálna anglická verzia dotazníka YSEQ)

Youth Sport Environment Questionnaire

Following questions ask about your feeling towards your team. Please circle a number from 1 to 9 to show how much you agree with each statement.

1. We all share the same commitment to our team's goals.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
2. I invite my teammates to do things with me.²

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
3. As a team, we are all on the same page.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
4. Some of my best friends are on this team.²

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
5. I like the way we work together as a team.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
6. I do not get along with the members of my team.³

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
7. We hang out with one another whenever possible.²

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
8. As a team, we are united.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
9. I contact my teammates often (phone, text message, internet).²

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
10. This team gives me enough opportunities to improve my own performance.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		
11. I spend time with my teammates.²

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Strongly disagree						Strongly agree		

12. Our team does not work well together.³

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

13. I am going to keep in contact with my teammates after the season ends.²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

14. I am happy with my team's level of desire to win.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

15. We stick together outside of practice.²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

16. My approach to playing is the same as my teammates.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

17. We contact each other often (phone, text message, internet).²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

18. We like the way we work together as a team.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Strongly disagree

Strongly agree

---

¹Task cohesion item

²Social cohesion item

³Spurious negative item

PRÍLOHA B
(Česká verzia dotazníka YSEQ)

Dotazník sportovního prostředí pro mládež

Následující otázky se ptají na vaši zkušenost s týmem, do kterého patříte. Odpovězte prosím zakroužkováním čísla na škále 1-9 (vůbec nesouhlasím – naprosto souhlasím), do jaké míry *souhlasíte* s každým tvrzením v dotazníku.

1. Všichni jsme cílům našeho týmu stejně oddaní.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

2. Své spoluhráče zvu, aby se mnou podnikali různé věci.²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

3. V týmu si všichni rozumíme.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

4. Někteří z mých nejlepších přátel jsou členy tohoto týmu.²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

5. Líbí se mi, jak spolupracujeme jako tým.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

6. Se členy svého týmu příliš nevycházím.³

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

7. Scházíme se při každé možné příležitosti.²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

8. Jako tým jsme jednotní.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

9. Často kontaktuji své spoluhráče (telefonicky, prostřednictvím SMS či internetu).²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

10. Tento tým mi poskytuje dostatek příležitostí pro zlepšení mého sportovního výkonu.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

11. Trávím čas se svými spoluhráči.²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

12. V našem týmu spolu příliš nespolupracujeme.³

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

13. Se svými spoluhráči zůstanu v kontaktu i po skončení sezóny.²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

14. Jsem spokojený s tím, jak moc chce můj tým vyhrát.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

15. Můj přístup ke hře je stejný jako u mých spoluhráčů.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

16. Často jsme ve vzájemném kontaktu (telefon, SMS, internet).²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

17. Líbí se nám, když spolupracujeme jako tým.¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

vůbec nesouhlasím

naprosto souhlasím

---

¹Položka úkolové koheze

²Položka sociální koheze

³Reverzibilní negativní položka

PRÍLOHA C
(Slovenská verzia dotazníka YSEQ)

Dotazník športového prostredia pre mládež

Nasledujúce otázky sa pýtajú na vašu skúsenosť s tímom, do ktorého patríte. Odpovedzte prosím zaškrtnutím čísla na škále 1-9 (absolútne nesúhlasím – absolútne súhlasím), do akej miery súhlasíte s každým tvrdením v dotazníku.

1. Všetci sme rovnako oddaný cieľom nášho tímu. ¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

2. Pozývam svojich spoluhráčov, aby so mnou podnikali rôzne veci. ²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

3. V tíme si všetci rozumieme. ¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

4. Niektorí z mojich najlepších priateľov sú členovia tohto tímu. ²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

5. Páči sa mi, jak spolupracujeme ako tím. ¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

6. S členmi môjho tímu si príliš nerozumiem. ³

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

7. Stretávame sa navzájom pri každej novej príležitosti. ²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

8. Ako tím sme jednotný. ¹

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

9. Často kontaktujem svojich spoluhráčov (telefonicky, prostredníctvom SMS či webu). ²

1   2   3   4   5   6   7   8   9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

10. Tento tím mi poskytuje dostatok príležitosti na zlepšovanie môjho športového výkonu.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

11. Trávim čas so svojimi spoluhráčmi.²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

12. Náš tím nespolupracuje príliš dobre.³

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

13. So svojimi spoluhráčmi zostanem v kontakte aj po skončení sezóny.²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

14. Som spokojný s tým, ako moc chce môj tím vyhrať.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

15. Môj prístup k hre je rovnaký ako u mojich spoluhráčov.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

16. Často sa vzájomne kontaktujeme (telefonicky, prostredníctvom SMS či internetu).²

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

17. Pači sa nám, keď spolupracujeme ako tím.¹

1 2 3 4 5 6 7 8 9

absolútne nesúhlasím

absolútne súhlasím

---

¹ Položka úlohovej kohézie

² Položka sociálnej kohézie

³ Reverzibilná negatívna položka

PRÍLOHA D

(Súbor posielaný do športových klubov³)

---

³ Dokument bol posielaný ako príloha sprievodného mailu vo formáte PDF do všetkých (českých i slovenských) klubov v češtine a preto sme ho neprekladali do slovenčiny

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Týmová koheze a týmový úspěch ve sportu

Praha 2012

1. Soudržnost = Úspěch?

Říká se, že úspěch výkonově orientované skupiny závisí na hodnotách, jako jsou "kamarádství" či "parta", kdy jsou hráči ochotní upřednostnit skupinové cíle před cíli osobními. Vzácná a přitom tak normální přátelská atmosféra panující v soudržných týmech, kde se členové dokonce vnímají jako rodina, představuje situaci, která může velkou měrou rozhodovat o úspěchu skupiny. Ale je to skutečně pravda? Je soudržnost faktor, který rozhoduje o úspěchu nebo neúspěchu sportovního družstva?

2. Cíle projektu

Projekt se zabývá dynamikou skupinové koheze ve výkonově orientovaných skupinách na příkladu mládežnických sportovních družstev. Hlavním cílem studie je prozkoumat vztah mezi skupinovou kohezí a efektivitou skupinové činnosti (týmovým úspěchem) v elitních kolektivních sportovních družstvech. Na výzkumu bude participovat přibližně 400 sportovců z České a Slovenské republiky z 12 házenkářských a 16 fotbalových družstev. Kohezi budeme měřit Dotazníkem prostředí sportující mládeže (Youth Sport Environment Questionnaire, YSEQ). Tento dotazník patří k nejpoužívanějším mezinárodně uznávaným metodám sledování koheze a hodnotí jak sociální, tak úlohovou stránku soudržnosti.

3. Co budeme dělat

Budeme zjišťovat týmovou soudržnost v průběhu jednoho soutěžního ročníku 2012/2013. Dotazníky budou vyplňovat členové družstva (hráči) za přítomnosti akademického pracovníka FTVS, který přijede do tréninkových center studovaných družstev. Délka jednoho měření je přibližně 15min. (pro celý tým). Celkové vykonáme tři měření: 1. měření na podzim 2012 (říjen), 2. měření uprostřed sezóny (prosinec 2012, leden 2013), 3. měření na konci celé sezóny (konec května, začátek června 2013).

4. Koho hledáme

Trenéry elitních fotbalových a házenkářských družstev u kategorií (U15, U16, U17, U18, U19), kteří by měli zájem se svým družstvem participovat na našem projektu. Na konci projektu budeme provádět rozhovory s trenéry zaměřené na vnímání přínosu soudržnosti pro skupinový výkon a úspěch.

5. Co nabízíme za účast na projektu

Trenéři sportovních celků musejí otázku soudržnosti, teambuildingu a vyladění pozic v rámci týmu často řešit a proto jistě ocení následující materiály:

- kompletní informace o vývoji soudružnosti jejich týmů;

- manuál jak rozvíjet soudržnost v kolektivních sportech a poznatky o tom jak významnou roli hraje tenhle jev při úspěchu sportovního družstva;
- fotbaloví trenéři dále obdrží exkluzivní tréninkové materiály jako napr. roční tréninkový plán Josepa Guardiolu v Barceloně, několik tréninkových jednotek; Jose Mourinha, 100 tréninků Vicente del Bosque, zajímavé tréninkové videa a trenérské stáže různých akademií v Evropě (FC Barcelona, Valencia, FC Porto, Arsenal, Liverpool);
- v neposlední řadě v průběhu projektu nabízíme bezplatné konzultace na různá témata v psychologii sportu (mentální trénink, ideomotorický trénink, práce s problémovými hráči a jiné).

V případě zájmu účastnit se tohoto projektu nás neváhejte kontaktovat co nejdříve kvůli omezenému počtu družstev.

S pozdravem za celý akademický tým Mgr. Pavol Šiška

Kontaktní osoba:

Mgr. Pavol Šiška
 Univerzita Karlova v Praze
 Fakulta tělesné výchovy a sportu
 Oddělení psychologie sportu
 mail: pavol.siska86@gmail.com
 tel.: +420728446363
 tel.: +420918040902